

N. er 102

A) Dodonaem

vibet 2)-5)

Remb. Dodonæi Medici Cæs.

M E D I C I N A L I V M
O B S E R V A T I O N V M
E X E M P L A R A R A .

*Accessere et alia quedam, quorum
Elenchum pagina post Pra-
fationem exhibet.*

N e 102

L V G D V N I B A T A V O R V M ,
Ex officina Christophori Plantini.

M . D . L X X X V .

ILLVSTRI AC
GENEROSO DOMINO,
D. WOLFANGO RVMPFF
LIB. BARONI IN WIELROS &c
Sac. Cæs. Ma^{uis} Cubiculi præfecto,

REMB. DODONÆVS S. P.

 RTEM medicam, Illu-
stris. ac Generose Baro,
longam quæ efficiunt, ab
Hippocrate Medicorum
Principe, mox in initio
Aphorisi. tria proponun-
tur. Præcipites videlicet agendorum occa-
siones: experimenta fallacia periculosaque:
et iudicij difficultas. Ex his autem, vel sola
iudicij difficultas, non modò prolixitatis, sed
et difficultatis ipsius artis, causa, vel præ-
cipua esse apparet. Occasionē siquidem etiam
repentinam poterit diligens ac expertus Me-
dicus non negligere: celeriter ac in tempore
idoneis remedii adhibitis. Experimentis

E P I S T O L A

non facile falletur, ab expertissimis doctisq.
medicis frequenter compertis medicamentis;
vel sibi longo cognitis vsu, qui cum iudicio
& ratione vtetur: ab iis verò abstineat,
quorum facultates vel non satis exploratæ,
aut cognitæ fuerint: vel alioqui vehementio-
res, vsuiq. minus accommodæ, aut tutæ sint.
In iudicio verò etiam exercitatissimos atque
doctissimos subinde hærere contingit: & non
modo in futurorum prædictionibus quando-
que falli, veluti in morbis acutis, quorum
non esse certas vel salutis vel mortis prædi-
ctiones Hippocrates affirmat: sed tunc po-
tissimum, quando aliquod admodum rarum,
antea non obseruatum superuenerit sympto-
ma. Tale enim medici etiam doctissimi atque
expertissimi iudicium non raro interturbat,
ac dubium eum sollicitumque sapienter
reddit, dum morbum atque eius causam co-
gnoscere laborat, nec citò aut facile vel omni-
no non assequi potest. Istis autem tantis dif-
ficultatibus occurrere veteres Hippocrates
& Galenus magno studio voluisse viden-
tur,

DEDICATORIA.

tur, quando multorum agrotorum, tum et curationum exempla suis operibus inseruerunt. Per haec etenim medici doctiores, et in ferendo iudicio promptiores redduntur: certiusque aliquid affirmare queunt: morborum causarumq. cognitionem facilius consequuntur; dum videlicet praterita, quae circa alios contigerunt in memoriam reuocant. Nec verò dubium esse potest, quin et maiorem lucem abditis et difficile cognitu siue morbis, siue causis, allaturi fuissent, si ex morbis mortuorum corpora secare et aperire ipsis vel licuisset, vel libuisset. Neque enim vlla est, quantumcunque diligens, obseruatio, qua de occultis siue abditis morborum ac symptomatum causis veritatem citius aut facilius ostendit, quam ipsa mortuorum corporum dissectio. Haec etenim affectum mox ostendit manifestumque facit, tum ipsum, ac symptomatum causas cognoscere docet. Sed cum priorum saeculorum mores ac consuetudines non paterentur mortuorum aperiri corpora, quod potuerunt

EPISTOLA

Hippocrates & Galenus præstiterunt. Ille
siquidem v. ac VII. De Morbis popu-
laribus multorum ægrotorum affectus nar-
rauit; Galenus vero, non in uno aliquo li-
bro, sed sparsim pluribus locis non pauca ad
morborum notitiam ac curationes facientia,
scripta reliquit. Quæ olim in unum volu-
men à Symphoriano Campegio contracta &
edita sunt. Posterior ætas maiore libertate
vsa, humana corpora aperire, & latentes
affectus, abditasque eorum causas, hac via
perquirere didicit. Quod cum medico utile
& quam maximè sit conducibile, nos quo-
que imitari, quando licuit, studuimus. At-
que hoc modo non solum difficultum aliquot
morborum affectuumq. abditas causas nos
deprehendisse: sed & nonnullorum veras
legitimasque curationes cognouisse & didi-
cisse libenter profitemur; quorum hactenus
curationes vel incognitæ, vel non satis reæte
traditæ aut descriptæ fuerunt: ut in nostris
De curandis morbis libris ostensuros nos
speramus, quos paulatim ad editionem pa-
ramus.

DEDICATORIA.

ramus. Harum autem Observationum, non
omnia exempla, sed rara quædam tantum-
modo, quæ medicorum opinionē superare pos-
sunt, in hunc libellū concessimus, quibus e-
quæ circa alios nonnullos haud vulgares af-
fectus observata à nobis sunt, etiam adieci-
mus, que ita simul in unum librū contracta
Scholis quoque nonnullis additis illustrauim-
us. Hunc autem qualemcumq. studiorum
ac observationum nostrarum fructum, se-
mel quidem atque iterum editum, nunc ve-
rò etiam auctiorem factum, denuoque in
publicum prodeuntem, D.T. Illustris Baro,
offerimus ac dedicamus, quod veluti &
gratum acceptumq. futurum confidimus, sic
& sub Illustris nominis tui auspiciisappa-
renti, plurimum gratia atq. auctoritatis hinc
accessurum speramus. Bene vale illustris
Domine, & exiguum hoc chartaceum mu-
nusculum benigne à me accipito. Calendis
Decemb. CIO. IO. LXXXIIII.

REMB. DODONÆVS
LECTORI SALVTEM.

VANTVM ad omnium ar-
tium notitiam, amice Lector
experiencia conferat, quan-
tum vsus & exercitatio va-
leant, ex eo manifestissimum
ac euidens est, quod nulla sit non modò
ars, sed nec scientia quæ non vnu experien-
tiaq. inuenta, ab ipsis quoq. incrementum
accipiat. Ars etenim tunc existit, cum ex
multis experientiæ obseruationibus, vna de
rebus singulis nascitur notitia, vt in Meta-
physicis Aristoteles tradit: experientia au-
tem ex memoria, eodem auctore procedit.
Multæ enim, inquit, eiusdem rei memo-
riæ, vnius experientiæ vim efficiunt. Gale-
nus verò experientiam non modò memori-
am, sed & obseruationem eorum esse ait,
quæ sàpè eodem modo comperta & per-
specta sunt. Hæc autem citra exercitatio-
nem consequi nequeunt. Quid siquidem
obseruare poterit, cuius tādem memoriam
habebit, qui exercitatione caret? Habet in
omnibus momentum exercitatio maxi-
mum,

A D L E C T O R E M .

mum, quæcunque obscura, cognitu difficultia, hæc dilucida ac facilia reddit. Si quis hanc negligat, inquit Galenus, etiam optimo præditus ingenio, nunquam tamen illis melior artifex euader, qui ingenij dotibus inferiores, exercitatione & studio superant: His verbis quantum exercitationi ac experientiæ in quavis arte tribuendum, ostendere volens. Quod etsi ita se habeat, ac nulla sit ars, in qua non exercitatio & memoria in primis sint necessaria: tamen in nonnullis amplius ac magis, quæ in plerisque desiderari videntur: veluti in his, quæ non ex penitus cognitis ac plenè perspectis, & nunquam fallentibus rebus continentur. Cu- iusmodi ars est medica, in qua pleraque incerta, multa latetia non satis perspecta, quæ coniectura quadam, artificiali tamen subinde magis quæ ratione assequi datur. Naturalium etenim rerum notitiam hæc ars coniunctam habet, & de his quæ in aper-to haud sunt, sed latent ac conspectum fugiunt, iudicat. Rerum autem naturæ notitia, nec facilis, nec expedita. Nam præter quod adeo innumera ac infinita sint à Deo Opt. Max. creata, ut nec ingenio compræ-hendi, nec hominis ætas ad cognoscendum

* 5 suffi-

A D L E C T O R E M.

sufficiat, multorum etiam facultates tales sunt, ut nō ex sensilibus qualitatibus, sed per solam experientiam cognoscantur: vt sunt quæ essentiæ proprietatem ac substantiæ formam consequuntur. Ad quarum notitiam comparandam diligenti obseruatione ac exercitio in primis opus est. Desiderantur & eadem, vt de internis ac latentibus humani corporis affectibus rectè iudicetur. Non modò autem quæ corporis pars laboret, cognoscere satis est, sed quales sint morbi siue affectus, & quid expectandum, quæliter finiendo præscire expedite breuisne videlicet, an longus futurus sit morbus, salutarisne, an exitialis, per crīsim, aut alio modo terminandus. Quomodo autem hæc sciri queant, multis Hippocratis ac Galeni scriptis docetur. Exstant illius Aphorismi, prædictionum ac prænitionum varij libri, tum & de morbis inscripti: Galeni de affectorum locorum notitia, de crīsibus, & alijs eiusmodi. In quibus clare ac dilucidè quomodo præsentes singularum partium affectus agnoscendi queant, docetur, & quid in singulis expectandum, quidque futurum, ostenditur. Non tamen tam exquisitè, vt non quandoq. medicum falli contingat. Nam & ex-

A D L E C T O R E M .

& exercitatus etiam medicus, ac in artis operibus diutissimè versatus , quantum uis acri ingenio præditus , veritatem quandoque haud assequitur. Proinde non temere κρίσις χαλεπή siue iudicium difficile in Aphorismorum initio ab Hippocrate asseritur. qui etiam se senem veritatem haud assecutum & deceptū fuisse ingenuè agnoscit, lib. 5. De Morbis popularibus. Atque ex his manifestum, experiētiam, longi temporis exercitationem , haud fallibilem memoriam , in medico vel plurimum requiri. Tantum abest , vt vel citra exercitationem, vel paucorum annorum studiis ars compræhendi queat: vt nonnulli somniantes aut citius delirantes sibi persuadent. Fieri tamen potest, vt ab huiuscemodi medicis nonnulli carentur, sed fortuna (quæ vbique plurimum etiam potest) non artis scientia aut industria. Tale enim aliquid ipsis contingit, quale nauigandi haud peritis nautis. Secundo vento dum hi vela laxant , propitio flumine aut mari nauigant , ac cælum sudum est, nullæq. tempestates suboriuntur, etiam delinquentes ac negligentius nauim dirigentes, in errore non depræhenduntur , & æquè portum ac periti assequuntur. Sed

cum

AD LECTOREM.

cum ventorum turbines omnia perturbant,
sæviunt tempestates, fluctibus naues iactan-
tur, tum demum quām imperiti, & quām
dirigendæ regendæque nauis parum experti
depræhenduntur. Haud aliter sanè cum
non exercitatis medicis agitur. Quando-
enim homines nihil graue patientes, neque
aliquo magno morbo occupatos curant,
etiam à recta methodo subinde deuiantes,
non citò deliquisse depræhenduntur, imò
dum erote quodam morbum protrahunt,
ad sanitatem ægro reuerso magnum ali-
quid præstisſe putantur. Vbi autem vehe-
mens, difficilis morbus huiusmodi homini-
bus curandus contingit, tunc demum illo-
rum ignorantia sese prodit, dum veluti pa-
lantes nunc huc, nunc aliò consilia sua di-
rigunt: nec quod statuant ac definiant, certi
habent quicquam. Atque sic demum illo-
rum manifesta fit imperitia: & quantum
experientia medico conferat, diligensque
multorum obseruatio conducat, palam ap-
paret. Quæ omnia Medicinæ Princeps
Hippocrates diligenter considerans ac ex-
pendens, tum & veteres illi, qui vel filij vel
discipuli, nonnullorum librorum, ut existi-
matur, auctores, qui huius nomine inscri-
buntur,

A D L E C T O R E M .

buntur, non satis habuerunt, multis præcep-
tionibus artem docuisse, sed & exempla
addi operæ pretium rati sunt: & tam eo-
rum, quæ circa mutationes aëris ac tempo-
rum constitutiones, quām penes ægrotantes
diligenter ab ipsis considerata ac obseruata,
veluti libri ἐπιστημονῶν, siue De Morbis po-
pularibus, manifestè ostendunt: exemplis
utriusque generis abundantes. Hoc autem
modo nec exigua, nec infrugifera arti me-
dicæ accessio facta est. Exemplis siquidem,
partim quæ præceptionibus cōtinentur, fa-
cilius in memoriam reuocantur, aut ob
oculos posita eidem citius commendantur:
partim verò ad nouas præceptiones via pa-
ratur. Vbi etenim eadem sèpius obseruata
fuerint similia, tandem præceptum acregu-
la nascitur. Nam artem experientia facit,
exemplo monstrante viam. Veterum ho-
rum laudabile istud institutum nonnulli
posterioris ac nostræ ætatis viri doctissimi
imitati sunt, qui ab ipsis diutina exercita-
tione cognita, editis scriptis studiosis com-
municarunt rara quidem & abdita, quo-
rum in antecesorum scriptis similia haud
extant. In horum numero vel primus oc-
currit Antonius Beniuuenius Medicus sua
ætate

AD L E C T O R E M .

ætate admodum celebris, qui rarissimarum aliquot obseruationum libellum reliquit, titulum cui fecit, De Abditis nonnullis, ac mirandis morborum & sanationum causis. Alexander Benedictus paucula quædam etiam exempla suis libris rarissimorum casuum inseruit: quemadmodum & Valescus Tarantanus olim, & in suo De Medendis morbis Philonio. Iacobus Hollerius, & Valeriola viri doctissimi Obseruationes quoq. suas haud vulgares ediderunt. Clarissimus Ioannes Fernellius tametsi de industria huic scemodi argumentum non videatur tractasse, in libristamē De Partium morbis & symptomatis quosdam refert affectus, quales apud nullum alium descripti reperiuntur. In eodem autem ac simili arguento nos nunc versamur, clarissimos ac doctissimos viros si non assequi, saltem subsequi aliquo conantes modo. Scripsimus idcirco & nonnulla de admirandis, nec passim obuiis affectibus, quos supra quadraginta annos, quibus in artis exercitio versamur, obseruatos habemus. Potuissemus plura exempla adferre, sed ab iis libenter abstinuimus, quæ alij ante nos descripsierunt. Hæc verò à nobis litteris mandata, licet fortassis opinio-

A D L E C T O R E M .

opinionem ac fidem superare videantur, sic tamen se habuisse affirmare verè possumus. Cùm autem hæc Medicinalium Obseruationum exempla, iam secundò in lucem ventura erant, ipsa recognouimus, & non exigua accessione locupletauimus, ac additis scholiis etiam illustrare studuimus. Adiunximus verò & his similis argumenti librum Antonij Beniucnij Medici Florentini, cum paucis aliquot annotationibus nostris: ac deinde & exempla quædam ex Vallesci Tarantani, & Alexandri Benedicti libris transcripta, rara certè & admiranda quoque. quibus accesserunt & Historiæ aliquot gestationis in utero fœtus mortui Matthiæ Cornacis, Aegydi Hertogij, & Achillis Gassari: quæ rarissimè contingentibus non temerè annumerandæ sunt. His autem qualibuscumque benignè ac feliciter fruere. Anno M. D. LXXXI.

E L E N -

ELENCHVS EORVM
QVAE ACCESSERVNT.

ANTONII Beniuenerij Florentini Me-
dici & Philosophi, De Abditis nonnul-
lis ac mirandis morborum ac sanationum
causis Liber, cum Annotationibus Do-
donei.

MEDICINALIVM Observationum
exemplarara Valesci Tarantani, & Ale-
xandri Benedicti.

HISTORIAE gestationis fœtus mor-
tui in vtero, Matthiae Cornacis Rom.
Regis Medici, Ægydij Hertogij Medici,
Achillis Gassari Medici.

R E M-

— MEDIC

REMBERTI
DODONÆI
MEDICI CÆSAREI,
MEDICINALIVM OBSER-
VATIONVM EXEMPLA RARA.

*De Cerebri concusione, & ossis
petroſi fissura.*

CAPVT I.

VIDAMCUM baculo crasso,
ad sinistram capitis partem,
supra aurem percussus, non
existimabatur insigniter læ-
sus. Nam cutis integra, nul-
lam læsionis notam ostendebat: osse inter-
rim petroſo, quod subeft, fijo, ac secun-
dum latitudinem magnam rimam haben-
te. Huic mox superuenit sopor, non tam
profundus tamen, quin interpellatus exci-
tari facile potuerit: excitatus verò, facile
iterum oculis conclusis, in soporem relap-
sus est: donec tandem post (plus minus)
dies 14. grauem soporem, à quo excitari

A non

E X E M P L A

non potuit, mors sequeretur. Decubitus
toto tempore erat supinus, vrina & alius
raro reddebantur, tandem etiam citra sen-
sum profluebant. Lenta admodum, sed
nunquam remittens, aderat febricula. Ca-
pite huius post mortem aperto, reperta est
durior cerebri membrana, sub osse petroso,
sanguine omnino suffusa, purulento etiam
circa cerebrum humore consistente.

S C H O L I O N.

C O N C U S S V M autem huic fuisse cerebrum
aperto capite satis apparuit, quanquam &
hoc ex ipsa ossis petrosi insigni rima latis manife-
stum: neque enim tam violentus ictus absque ce-
rebri concussione fieri potuit. Cur autem non sta-
tim mutus factus fuerit, perquirendum videtur.
Ait enim Hippocrates: *Quibus cerebrum aliqua ex
parte concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri:*
Sect. septuaginta Aphor. 60. Eadem vero & De mor-
bis primo, sed minus concisis verbis habentur: *Si
cerebrum, inquit, concussum fuerit, ac doluerit eius
qui percussus, mutum statim fieri necesse est: ac neque
videre neque audire.* Sed hic Aphorismus, aut haec
Hippocratis verba, non de quauis cerebri concus-
sione, neque de tali, qualemi descripsimus, sunt
intelligenda; sed de violentissima tantum, veluti
cum cerebrum concurti contingit (vt Galenus in-
terpretatur) propter casum aliquem totius corpo-
ris violentum ex locis altioribus factum. Iacent
enim

enim tunc eodem quo apoplectici modo, absque sensu pariter ac motu. Quando verò minus violenta est concussio, non statim muti redduntur, sed tardius & aliquot post dies demum: veluti percussio huic contigit, tum & illi, de quo Hippo. Epidemiorum quinto: *Qui lapide, ait, in capite percussus est à Macedone, corruit. Tertia die voce desitutus erat, anxietas, febris tenuis, pulsus non validè in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque sapiebat, non quietus, sed quarta mouebatur, humiditas circa frontem, & sub nasum, & usque ad mentum, & mortuus est.* Veluti enim maximos & violentissimos casus, omnia grauissima succidunt: ita minores, molesta minus consequuntur accidentia; aut tardius superueniunt.

*De vulnere cutis capitis, quod saeuissima
subsequuta sunt symptomata.*

CAPUT II.

ALTERI vulnus illatum in superiore capitis sinistra parte, cum instrumento retuso, sed nonnulli ponderis, quod existimabatur periculi exors, ut pote crani osse illæso: idcirco etiam negligentius curatum. Superuenit huic & sopor ille, qualis superiori: ex castris, vbi vulnus acceperat, tunc in vicinam urbem translatus fuit. Decubitus huius quoque supinus fuit, pulsus

A 2 paruuus

paruus ac creberimus, mens non nihil læsa,
ad interrogata enim haud recte respondit.
Huic ingrauescente malo, vniuersum dext-
rum latus resolutum est: (cum tamen in
sinistra capitinis parte vulnus esset) inde per-
niciousus sopor, à quo excitari non potuit,
breui vitæ exitu subsequente. Cranio
huius sublato, reperta est dura meninx sini-
stra parte liuens, ac similiter sub hac cerebri
substantia, quæ apparebat, sphacelo corre-
pta: dextra cerebri parte cum sua membra-
na haud malè affecta: cranio etiam unde-
quaque integro, nec rimam yllam aut fissu-
ram habente.

S C H O L I O N.

APPIARET & huic concussum fuisse cere-
brum. Nam dextræ partis resolutio vulne-
ris occasione non videtur accessisse, sed aliam ac
maiores causam habuisse, ipsam videlicet cere-
bri ab ictu per instrumentum grauioris ponderis
concussionem. Reliqua symptomata vulneri suc-
cessisse potuerunt. Capitis siquidem ossetenus
vulneribus, etiam osse cranij haud læso, grauia
quandoque symptomata accedunt: ac tandem ipsa
mors. Aër frigidus hisce vulneribus inimicus, à
quo si vulneratus se non contineat, sœpe in peri-
culum seipsum adducit. Complures referri pos-
sent, qui ex leui vulnere capitinis, pericranio tantum
vulnerato

MEDICINAL. OBSERVAT.

vulnerato, obierunt, qui sese aëri frigido exposuerant. Superuenit autem istis sensuum stupor, ac tandem profundus ac noxius sopor: nonnullis etiam febris: deinde mors. Sed resolutionem aliquius partis non memini in quoquam capite vulnerato alio, quam in hoc, me obseruare. Quamobrem non vulnus modò, sed cerebri concussio morti occasionem præbuissè videtur. Cur autem alij ex leui vulnere capitinis perierint, qui sui nullam aut exiguum rationem habentes aëri frigido sese, exposuerunt, nulla alia apparet causa, quam quod frigidum per denudati ossis cranij poros ad cerebrum perueniens, sphacelo inducto, ipsum vitauerit: quo superaccidente, ægri haud diu viuere potuerunt. Nam ut Apho. 51. lib. 7. *Quibus cerebrum sphacelatum, id est, corruptum est, in tribus diebus pereunt; si vero hos euaserint, sani fiunt.* Quæ sententia & in Coacis Prænotionibus paulò aliter sic habetur: *Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in septem moriuntur: hos vero si effugerint, seruantur.* Cuius sententiæ postrema verba de sphacelo confirmato veritatem habere non possunt, ut Galenus satis manifestè in Commentariis testatur: sed de incipiente tantummodò, & leui ad sphacelum dispositione prævia, accipi debent; à qua æger, diligenti adhibita curatione, restitui potest, ut & Hippocrates lib. 3. De Morbis scriptum reliquit. *Quod si morbus leuiter, inquit, corripiat, ubi sanguis discessit, melius æger habet: si vero vehementer corruptus fuerit, citò perit.*

De cerebro punctum lœso.

CAPUT III.

SIMILIA symptomata superuenient & cuidam, cui durior cerebri membrana, anteriore parte punctum lœsa fuit. Vulnerus hic acceperat cum tridentis acuto radio, in superiore dextri oculi palpebra sub ipso supercilio, oculi bulbo haud lœso: exigu momenti vulnerus habitum: citò quoque in palpebra coaluit: interim vulneratus sopore tali correptus, quali is qui cum baculo percussus fuerat, ac eodem affectus modo. Adhibita fuerunt multa capiti remedia, non etenim ex tam exiguo vulnero, sed alia ex causa putabantur talia superuenisse accidentia.

Cum verò nullis remediis affectus cederent, superueniens noxius sopor, vitæ finem fecit. De causa mortis cum dubitatio esset & concertatio, primum exemptus est oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulnerasse, sed viterius progressum os illud penetrasse, quod cauitate sua oculi bulbum continet. Exempto verò & frontis osse, apparuit durior membran-

membrana & vulnerata & sanguine multo perfusa, iam corrupta cerebri proxima vulneri substantia ac vitiata. Quæ dubio procul exitij causa.

SCHOLION.

HIPPOCRATES lib. Protrhericon statim initio, & similiter in Coacis Prænotionibus, interrogare videtur, num sic affecti Phrenitici sint. Qui soporosi, inquit, inter initia sunt, cum capit, lumborum, præcordij, collique dolore vigilantes num phrenitici sunt? Respondet Galenus in Commentariis, Phrenitum non appellari (propriè videlicet) nisi febricitet æger, & continuò deliret, ac continuitate dementiae, quodque simul cum febri fiat, phrenitin agnoscit: phreniticos tamen & hos esse, qui soporosi existentes sapiunt, sed & delirat quandoque loquuntur, atque à præsentibus ex parte facti stuprificatis similes videntur: & tales quidem fuisse, de quibus Hippo. Epidem.lib.3. Sectione 3. hunc in modum scribit: Neque Phreniticorum quisquam insaniuit, ut in aliis, sed alia quadam veternoſa in somnum delatione, capite grauati moriebantur.

Ex quibus appetit, cum eum cui os petrosum fissum, & alterum in capite vulneratum, tum & hunc, cui punctum læsum, phreniticos dici potuisse: cum & ipsi excitati, veluti stupentes, mox in soporem relapsi, subinde ad interrogata recte responderint, quandoque verò aliena.

DIFFERENS à superioribus affectibus Catochus est. Hic quandoque absque febri inuadit: subinde eidem superuenit, & quidem intermittent: ut nobis quandoque obseruare contigit. Inuadit autem paroxysmi tempore & cum ipso definit, si præpostere nihil fiat. Si etenim tempore paroxysmi pleraque temere tentantur, non raro in ipsa accessione æger deficit. Expectanda est febris remissio, & cōsque, dum vires nonnihil fuerint reparatae, prius tamen, quam altera subsequatur accessione, malo occurrendum. Si etenim secundò superuererit, perniciem adserit. Neminem certè liberatum nouimus, cui secundò Catochus superuenit. Non potis siquidem natura videtur, tam graue malum bis sustinere. Adhibent nonnulli mox Catocho cum febri correptis quædam remedia, qualia apoplecticis subinde etiam temere infunduntur, & adhibentur: de quibus in cap. de Lauandula, ac de Vino stillatatio in nostris Historiis scripsimus: que & Catocho correptis nocent ac perniciosa sunt.

sunt. Magis ferendi videntur, qui in ipsa accessione vel sanguinem ducunt, vel enemata iniiciunt, tametsi & hoc modo pauci seruati. Tutissimum nobis visum, febris remissionem & ~~et~~ expectare: in ipsa verò accessione, præter diuerstiones, veluti crurum frictiones, nihil adhibere. Ita certè referre possumus, nonnullos nostra opera sanitati restitutos.

Generosus quidam vir, posteaquam febri intermitente aliquot diebus laborasset, & iam ab ea liber videretur, subito in febrem iterum relapsus, atque vnà in velutì stuporem: membra nulla mouit: videbatur oculis apertis omnes intueri præsentes, interim vel digitis, vel re quauis alia propè admota, ne nictabant quidem palpebræ. Febris accessione satis vehemens fuit, horarum (plus minus) 12. interea solis diuertentibus frictionibus vsi, donec manifestam febris declinationem cōsequuti, sub cuius finem, sponte somno superueniente, quietem permisimus. Cum autem à febri liber esset, & vires vt cumque reparatæ, sanguinem pro virium robore detraximus, idoneaque vietas ratione instituta, alteram accessionem expectauimus, quæ omnino exigua fuit.

A s post

post hanc purgante medicamento exhibito, generosum hunc virum à febri & Catocho liberauimus.

Similis & mulieri cuidam affectus contigit, quæ & in ipsa accessione correpta, oculis apertis immota perstitit: huic sanguinem non detraximus, sed in die intermissionis purgans exhibuimus medicamentum: quod certis de causis utilius videbatur. Atque hoc modo, hæc quoque seruata, sanitatiq[ue] restituta, libera à tam graui malo euasit. Potuit hæc referre nonnulla eorum, quæ contigissent circa illam, quo tempore Catocho detinebatur: sed generosus vir, de quo scripsimus, minimè. Mansit huic & à morbo isto nonnihil læsa aliquanto tempore memoria. Profuit nonnullis in ipsa accessione oxyrhodinon, ex aqua & ateto rofaceis fronti admotum: sed quando post febris paroxysmum nihil præterea adhibetur, recurrens cum febri Catochus eos sustulit.

SCHOLION.

ATQVE huiuscemodi affectum κατοχον à veteribus, ac subinde κατοχὴν dici, ex Pauli Äginetæ cap. 10. lib. 3. manifestum est: *Catochum siquidem ait, esse, quando æger subito corripitur,* & in

& in illa permanet figura, qua correptus est clavis oculis, vel respiciens. Atque sic affectos naroxerēs appellat: quales, de quibus iam scripsimus, qui in ea, qua correpti, figura permansere, donec accessionis finis esset. Dicitur verò & idem affectus *κατάστασις* siue Detentio: & *νέμα αύρυπτων*, id est, vigilans sopor. Sunt tamen qui *κάτοχοι* à vigilante sopore differre velint, & cum profundo iōpore conuenire: sed his contradicit Galenus lib.4. de locis affectis: vbi per soporem claudi palpebras, in Catocho verò siue Catalepsi apertas manere scribit. Causa morbi pituitosus humor cum bilioso temperatus: vt ait Paulus *Ægineta*: Aëtius etiam ab humore melancholico. Atque hanc ob causam non ardentibus febribus, sed (qui comes febrium) tertianis haud exquisitis superuenit, qua non ex sola bile, sed pituitoso humor permixta originem accipiunt. Quod & sanguis generosi viri ostendit, cui multa adeò pituita permixta, vt concreta per vniuersam aquam (ex manu siquidem sanguis missus) plurima ferretur, manibusque eximi potuerit, ac impositis virgulis copiosa, quando auferebantur, adhæresceret: vnde & ex pituita permixta hunc morbum natum colligi potuit.

Remedia autem non prius adhibenda, quād accessio febrilis desierit, idcirco admonuimus, quod affectus hic ante febris declinationem desinere nequeat: quo tempore etiam sponte frequenter cessat; adhibitis leuibus, vt diximus, diuersinibus. Atque hac de causa, sanguinem mox detrahere, febre præsente, vel alia tentare, frustra est;

& sanguine

& s^epe cum ipso laboratiū periculo ac pernicie.
Accedit nostrae sententiæ & Hippocratis auctoritas; qui in huiuscemodi morbis, in quibus quis re-
pentē voce destituitur, veluti in Catocho, sanguine
non suadet detrahendum, nisi absque febre
laborans fuerit. *Quicumque, ait, d^erepen^tte voce de-
stituantur, si sine febre fuerint, venam secato.* Epid. 2.
sec. quinta.

De Catocho absque febri.

C A P V T V .

SUPERVENIT autem Catochus non
solum febricitantibus, sed & nullo alio
præcedente morbo hominem quandoq. oc-
cupat, vt superiore cap. scripsimus, & Aë-
tius quoque Tetrab. 2. lib. 2. cap. 4. testatur.
Sic vtiq. contigit honestæ cuidam matronæ
natæ annos (plus minus) 45. quæ postea
quam cum aliquot amicis cœnasset ac hilari-
ris fuisset, subito Catocho occupata est.
Videbatur omnes intueri, interim nemini
agnoscerebat: neque interpellata cui-
quam respondit: corporis nullam partem
mouebat: sed quomodo correpta, ita per-
manebat, donec ab effectu libera fieret.
Erat autem hæc obesa, multis repleta hu-
moribus: pulsus magnus, fortis & æqualis.
Detraximus huic sanguinis è dextri pedis
vena,

vena , magno digito vicina , abunde multum. Verum cum nec sic morbus mitior fieret , enema satis acre iniici curauimus , quo cum irritata aluus ad excretionem impelleretur , mox sensuum suorum compos facta est , & aluum exonerauit , nihil eorum , quæ ipsi facta essent , sciens . Admirabatur ad alui excretionem se bister ue extimulari , sed multo amplius , cum cerneret pedem fasciola obuinctum . Nam sanguinis missio nem numquam anteà admirerat : ut potè quæ non modò ab omnibus medicamétis , sed & auxiliis ac Medicorum consiliis ab horreret . Atque hinc , cum remedia nulla deinceps admitteret , tribus post mensibus , cum capitis grauitate , & assidua in somnum delatione , tandem & accedente febri lenta , in grauem soporem incidit , à quo cum nec sanguinis missione etiam repetita , nec enematis , nec etiam topicis remedii excitari potuerit , in viuis esse desit .

SCHOLION.

C ATOCHVM quoque hunc affectum initio fuisse , ex iis quæ superiore cap. scripsimus , satis manifestum . Sanguinem vero ex pede duximus , sexus rationem habentes . Nam subinde sanguinis

guinis è brachio detractio incoⁿmodè fit, præser-
tim iis, quæ facilè ab vtero afficiuntur. quibus ex
pedis vena tutius detrahitur. vnde & duplex vt
Alexander Trallianus ait, commodum sequitur.
Nempè consuetarum vacuationum admonitio: &
ab affectu liberatio. Iam vteri strangulatione cor-
reptæ, quandoque Catocho occupatae videntur,
vt Paulus Ægineta testatur: & in Definitionibus
Medicis Galeno a scriptis reperitur: vbi tria Catop-
chi genera referuntur, quorum secundo, vigilanti
dicto, ex vtero præfocatio affinis. Sanguis autem
huius admodum crassus fuit, aquæ adhuc calentis
mox fundum petiit, atque illic simul concrēscens,
in magniam molem coaluit. Cum autem remedia
nulla ægra admitteret, quibus vel reliquum hutno-
rum expurgari, vel cerebro ac capiti consuli po-
tuisset, morbus in Lethargum commutatus.

De Catocho in sene.

CAPUT VI.

SIMILEM superiori affectum in sene
quadam virgine moniali me quoque
obseruare quandoque memini. Ætatis haec
numerabat annos (plus minus) L X X. ha-
bitu corporis extenuato ac macro. rigere ac
obstupescere tota videbatur: oculis in om-
nes intentis non mouebatur, non loqueba-
tur, non respondebat. Huic nec sanguinis
missionem, nec enemata adhibere ex re
fuit.

fuit. Exhibuimus autem aquam è vino stilatitiam, sèpius repetita destillatione purissimam. qua assumpta, mox ad se, vniuerso rigore soluto, rediit. Nec alio remedio deinceps opus habuit, quàm quo vires & calor naturalis refici poterant.

S C H O L I O N.

IN tam senili & extenuato corpore, etiam tenui victus rationi, ex professo monastico, assuefacto, multos humores collectos fuisse non fuit verisimile: proinde non erat quod metueremus, extenuatis & fusis humoribus, affectum ex usu huius vini intensum iri. Quod ubi humorum copia subsist, contingit; vt in cap. De stillatitio vino in nostris De Historia stirpium Pemptadibus scripimus. Refert & duorum eiusmodi exempla Iohannes Farnellius De Morbis & symptomatis lib. 3. cap. 2. Catochi absque febri extat & exemplum apud Galenum Prorrheticorum commentario lib. VI. secundi. Quidam etiam ex nostris, inquit, condiscipulis, cum assiduo disciplinarum studio sese fatigaret, malo hoc correpius est. Iacebat relatu lignum prorsus inflexus, rigidusque atque extensus, videbaturque oculis aperitis nos ita intueri, vt ne conniuiceret quidem, nihil tamen loquebatur. Is quoque tempore eodem, que loqueremur audire se dixit, quamquam non evidenter clarèque, nonnulla item & memoria tenens referebat, præsentisque omnes sese confidere dixit, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret: sed neque loqui posse, neque membrum yllum mouere.

De Lethar-

De Lethargo.

C A P V T V I I .

INTER soporiferos affectus Lethargus
est. Catocho tantò difficilior ac pericu-
losior, quantò causa eius frigidior, & visci-
dus pituitosus humor amplius præpollet.
Non subitò, velut Catochus, apprehendit,
sed sensim somniculosis obrepit. Mulier
quædam honesto loco nata, cùm aliquot
diebus capitis grauitate laborasset, adeò fuit
somniculosa ac in somnum propensa, vt,
quæcunque agens, dormire semper cupe-
ret, ac assidue in somnum dilaberetur: à
quo initio excitari potuit, tandem verò ac-
cedente febri non potuit. Remediorum
vsum hæc neglexerat, nec Medicum accer-
firi admittere voluerat: itaque non prius
vocatus, quàm omni sensu destituta, in
grauissimum soporem delapsa esset. De-
tractus illi mox sanguis fuit è vena iuxta
digitum magnum dextri pedis: enemata
iniecta: cucurbitulæ natibus & humeris ad-
motæ: topica multa alia adhibita: verùm his
non proficientibus, tandem mors superue-
nit. Capitis huius cranij osse sublato, ab-
scessus

scessus in anteriore cerebri parte repertus,
& pus interiori cranij ossi parti adhære-
scens: quod & è naribus, paulò ante mor-
tem irritatis, profluxerat.

SCHOLION.

AETIUS ex variis causis Lethargum origi-
nem ducere refert: & quandoq. cerebrum
per consensum, quandoque verò primariò labo-
rare. Verùm iste Lethargus non per consensum,
sed proprius cerebri morbus fuit, & quidem par-
tis anterioris, cuius partis affectum Lethargum
esse veteres testantur. Galenus morbum esse refert
Phrenitidi contrariorum: Phrenitis siquidem sit ex
bilio humore superabundante: Lethargus verò
cum pituitosus p̄spollet, quē in p̄fenti Lethar-
gica copiosum fuissē pituitosus sanguis ostendit,
atq. adeō quidem latus ac viscosus, ut simul cum
aqua permixta, instar iuris carnis musculosæ, con-
cretus mox fuerit, tenuis glutinis, aut gelatinæ vul-
go dictæ, speciem & consistentiam referens: quod
non nisi admodum crudo pituitoso viscidoq. con-
tingit. Talis autem sanguis in quounque morbo
apparuerit, crudorum pituitosorum humorum re-
dundantiam ostendit, & morbum lethalem aut
niuturnum ac difficilè curabilem. Nobis certè le-
thales obseruati sunt morbi, tali apparente san-
guine. Sed ad Lethargum reuertamur. Huic re-
spondere Paulus ait Caron: sed tamen hoc discri-
mine differre, quod Carus vel absque febri acce-
Cares.

B dat:

dat: vel ipsam subsequatur: è contrà verò Lethargus prior inuadat, febris deinde succedat. Caro similis est grauis & profundus somnus, qui ebrios occupat. Suidas hunc Caron etiam appellat: καρός
էսէ ն էշ ծովոտիւն էշլուն մէծն, չ ռալէպօթ: hoc est, Carus est ex vini potatione ebrietas, & grauis sopor.

De Apoplexia fortissima.

CAPUT VIII.

FORTISSIMA Apoplexia correpta fuit honesti ciuis vxor, cum ad 48. ætatis annum peruenisset. Habitu erat corporis ἐντάρηω ac carnoſo: temperamento calido, & mediocriter humido, sanguinis redundantiam attestante. Concidit subito: seniores medici vocati nihil ſpeſi ſuperelleſſe iudicabant: tandem xiiii. aut xvii. ab inuasione horis vocatus accessi, tum temporis adhuc iuuenis: obſeruaui grauiflammam cum diffīcili admodum respiratione Apoplexi: pulsum fortem & magnum, tentandam eſſe curationem existimauit. Itaque sanguis illo die bis, & quidem ſatis copioſus, detractus, ſemel ē brachio dextro, deinde ex pede: enemata quoque hoc ipſo die ſatis acria duo iniecta, deinde continuis diebus singula: adhibita & localia quædam:

Ita

Ita tandem octauo aut nono die suos domesticos agnoscere ccepit, & non nihil balbutire. postea purgantibus medicamentis per os exhibitis : deinde & *τηλαρινοις*, apophlegmatismis, aliisque similibus vfa, meliusculè habuit : verùm eousque perduci non potuit, vt mentis ac sensuum integrè compos fieret, aut pedibus consisteret. Mansit reliquo tempore impotens: sedebar ac gestabatur in sedili, ita tamen aliquot annis superuixit.

S C H O L I O N .

SOLOVERE, inquit Hippocrates, *apoplexiā farrētem impossibile: debilem verd non facilē*. Galenus hunc Aphorismum exponens, maximam apoplexiā nullam, ait, admittere curationem, atque ab hac hominem seruari non posse. Maximam verdō interpretatur, in qua respiratio in totum prohibetur. Talis si superueniat, haud dubiō, homo nec seruari nec diu superesse potest: absque respiratio-ne siquidem viuere nequit. Sed tam vehemens apoplexis, vt mox in totum prohibeat respiratio, non facilē alicui superuenit. Nam tamēsi vniuersum corpus sensu motuque destituatur, respiratio tamen non in totum aufertur. Respiratio etenim composita actio est, partim ex arbitrio & voluntate: partim à natura, vt in lib. Galeni cui titulus **I N T R O D U C T I O** sive **M E D I C V S**.

B 2

Occupato

Occupatō cerebro cessant motus voluntarij; non
idcirco tamen, qui à natura sunt: ut sunt cordis &
arteriarum. Proinde nec citò nec facile respiratio
in totum aufertur. Nam vtecumque ab actione
vacet voluntatis arbitrium, natura tamen nihilo-
minus officium præstare conatur; veluti in somno
facit. Intercipitur quidem quandoque subito re-
spiratio, sed promptissimè copioso aliquo humore
in pectus affatim decumbente, qui omnem spiri-
tui viam intercludat. Sed hic affectus ab Apople-
xia differens est: Nam qui ab huiusmodi catar-
rho subito obruuntur, sensu & mente integris suf-
focantur. Apoplectici & sensu & motu priuantur
priusquam è vita decadant. Desfluenta humore
exoneratur cerebrum; in Apoplexi occupatur &
grauatur ab humoribus. Proinde sensus & volun-
tarij motus desinunt; affecto nempe principio.
Naturales vero motus, tum & ipsa respiratio non
facile cessant; etiam in vehementissima ac fortissi-
ma Apoplexia. Testatur Paulus Ægineta in maxi-
ma Apoplexi respirationis aliquid superesse: Ser-
uatur, inquit, in Apoplexi modica quadam respiratio,
qua si permultum à naturali functione recesserit, maxi-
mam esse affectionem putandum: si paululum, exiguum:
deterrima vero est, respiratio cum intermittitur: vel et-
iam ubi magna cum violentia trahitur. Et quidem
quam difficillima huius apoplecticae respiratio
fuit, & magna cum violentia attracta. Quamob-
rem non sumus veriti affectum Apoplexiā vehe-
mentissimam ac fortissimam nuncupare, attestan-
te hoc quoq. diuturno sensuum motusque impe-
dimen-

OCCUPATI

dimento. Non tamen ex hac mortua est, sed integrè haud liberata, ad sanitatem enim & mentis integritatem perduci non potuit.

Videtur aliquid tale voluisse Hipp. cùm ait, *λέγειν ἀπόπλεξιν οὐχεῖν μετὰ καθύσατος: id est, soluerre appolexiā fortē impossibile!* Nec enim verba, λέγειν καθύσατος, mortis necessitatem, sed restitutio-
nis ad integrām sanitatem impossibilitatem ostendunt. Aliud est hominem non posse seruari: aliud
est non posse ad sanitatem perduci. Nam malè va-
lentibus etiam vita sernari, & prorogari quandoq.
potest: ut in hac apoplextica compertum. Con-
firmant hanc expositiōhem sequentia verba: *ἀσθε-
νείᾳ δὲ εἰς φύσιν: hoc est: debilem non facile.* Nam eos,
qui debili aut exigua apoplexia occupantur, in vita
seruare haud est difficile: sed ita curare ut nulla la-
bes relinquatur, hoc opus, hic labor. Multos certe
enumerare possemus à leui apoplexia restitutos: &
nonnullos ita restitutos, ut nulla in ipsis præcedētis
morbi manifesta vestigia relicta sint; sed tamēn ali-
cuius partis stupor aliquis, vel linguæ aliquod im-
pedimentū remansit; quod subinde tam exiguum,
ut in solo cantu deprehendi potuerit. Nihil autem
consultius in hoc morbo, quām confestim sanguine-
m mittere, etiāsi corporis temperies frigidior, &
morbi causa pituitosa videatur, si modò vires fe-
rant. Nequit enim citius à superfluis humorib. exo-
nerari cerebrū, quām per sanguinis detractionem:
& humores cerebrum occupantes absque sanguine
permixto non sunt, nisi in valdē senibus, quibus
& vires imbecillæ, & pituita copiosior quām aliis:

Enemata verò missò sanguine iniici etiam conuenit, donec ad sumendum aliquod purgans labrans suffecerit. Formulas autem horum vniusquisque in artis operibus versatus facile inuenire & pro conditione laborantis praescribere nouit, sic ut à nobis ostendi non sit opus. Vnum tamē admonendum; nonnullos Colochyntidem decoctis ad enemata Apopleticorum addere, & vt plurimum eius manipulum vnum, qui (plus minus) drachmam vnam pendet. Tale autem decoctum saepe non ad vnum, sed frequenter ad duo aut tria enemata sufficit. Excessus enim Colochyntidis periculo non caret. Abradit enim hæc intestina & oscula aperit venarum ad ipsa pertingentium. Memini ab enemate, cui incocta fuerat Colochyntidis drachma vna, hominem robustum non diu superfluisse, & mox post mortem, aliquot deinde horis sanguinem copiosum per sedem effluxisse.

De Catarrho siue distillatione suffocante.

CAPUT IX.

DEFLVERE ex capite humores in pectus ac pulmones haud rarum est. inde siquidem tusses, raucedines, respirandi difficultates: & si humores salsi aut acres, pulmonis exulcerationes & phthises proueniunt: quod si verò & in pulmonibus viatum, latentes anginæ succedunt. Sed adeò copiosum deferri, vt hominem mox suffocet,

cet, perquam rarum. Generoso cuidam vi-
ro sic tamen contigit.

Annos vitæ ferè attigerat L X. corpore non extenuato, sed bona habitudinis, libe-
raliore potu subinde delectabatur; podagra, quandoque molesta: purgari aliquando af-
sueuerat: aderat lassitudo & humorum ple-
nitudo: de medicamento purgante sumen-
do deliberauerat, cùm subito nocte media
catarrhus vehemens ipsum obruit: sentie-
bat defluctionis velocem impetum: auxi-
lium implorabat, sed priusquam quisquam
adesse potuerit, suffocatus est. A morte mox
copiosa pituita lenta ac viscida ex ore pro-
fluebat: quæ haud dubio, in pulmones affa-
tim desfluens repentinæ mortis ac suffoca-
tionis caussa fuit.

S C H O L I O N .

I STIVS casus superiore scholio meminimus:
Hippocrates verò in fine XII. Aphor. sectio-
ne 3. destillationem quandoque citò etiam inter-
imere testatur. τοῖσι δὲ, ait, προσβυτέροις κατάρροσ
συντόμως ἀπόλλαυτες; id est: senioribus autem destilla-
tiones, quæ citò interimant. Similis sententia legi-
tur & in lib. De Aère, aqua, & locis, sed copiosior,
his verbis: Valdè senioribus destillationes propter raria-
tem, & venarum ἔκτηξιν, id est, tabefactionem, ita

B 4

quod

quod repente intereunt, quosdam autem contingit dextra aut sinistra parte stupentes reddi. Quibus verbis duo ex catarrho in senibus ostendit pericula, vel mortem subitaneam; vel alicuius partis cum stupore resolutionem.

Isob. De Mania, sive Insania.

C A P V T X .

MANIA insania quædam absque febre est: eius causæ plures reperiuntur: quandoque vero feraens sanguis cerebrum petens. Magnificus quidam vir **X L.** annos (plus minus) natus, sanguinem cum circa præcordia commoueri sentiret, oculi caligabant: vertigo aderat: mox clamores, vociferationes, inquietudines accedebant; ita ut contineri debuerit. Detracto mox ex dextro brachio sanguine satis copioso, nondum tamen insania cessabat: carmina quædam recitabat, canebat, vociferabatur, saltabat, præcipitare sese conabatur; arctè contineri, ac vinculis stringi idcirco ipsum oportuit, donec ex codiis papaueris potionc usus, in somnum incidisset: à quo cum meliusculè haberet, purgatus & adhibitis idoneis remediis ad sanitatem peruenit. Verum hæc non diuturna fuit. post enim aliquot menses

ses iterum, ac deinde tertio in eundem affectum relapsus est, ac iisdem auxiliis restitutus. Tandem vero cum sanguis non amplius ad caput ferri videretur, insania quidem desit recurrere: sed sanguinis, cum tussi, sputum successit, deinde puris excretio. Ita qui prius Mania laborauerat, phthisi dum mortuus est.

S C H O L I O N.

Ex hemoptoe transitum fieri in phthisin satis constat; sed quomodo Mania in hemoptoē permuteatur, non aequè manifestum. Videtur autem de huiuscmodi permutatione in Coacis prænotionibus. Hippocrates simile aliquid scriptum reliquisse. *Qui ex Lethargicis, inquit, seruantur, plerumque pectorē suppūrati sunt.* Nam si Lethargus in suppurationem conuerti potest, cur non & eadem ratione Mania in pulmonis exulcerationem commutari? Per utrumque etenim affectum, cerebrum, & eadem quidem parte, laborat: sed causæ differentes. Est autem Lethargi, ut Archigenes apud Aëtium ait, duplex origo: *Quandoque præcordia & viscera primario affectu lœsa sunt, & ad consensum cerebrum perducunt: quandoque vero in cerebro affectus inchoat.* Simile & de Mania dici potest: per hanc videlicet cerebrum subinde proprio & primario affectu laborare: alias vero per *supradictas & per consensum alterius partis.*

B 5 Maniam

Maniam verò & per consensum fieri ostendit.
Apho. 40. sect. 5. *Quibus mulieribus ad mammae sanguis colligitur, furorem significat.* Sanguine siquidem circa maminillas collecto, furor succedens, per consensum cerebrum affici testatur. Sic potuit & magnifico viro sanguis circa præcordia collectus, perturbata mente, furorem excitasse, per consensum cerebri functionibus deprauatis. Sed cur sanguis circa præcordia confluens, mentem cum furore perturbauit, succedente verò hemoptoe nihil tale accidit? A' nne quia feruens loco conclusus, via nulla patente qua posset erumpere, in septo transuerso membranisq. vicinis cum tensione inflammationi similem affectum induxit? postea verò patefacta sibi per pulmonem via, liberumque exstum nactus, membranis aut diaphragmate non distentis, mentem non fuisse permotam? Nam septi transuersi inflammations, mentis alienationes consequi testatur Gal. 4. De Locis affectis. Atque hoc quidem modo Maniam in Hemoptœn permutari posse appareat: Maniam videlicet ex consensu natam. Nec tamen à ratione quoque alienum, initio cerebrum primariò fuisse affectum, & sanguinem feruentem caput petiisse: postea verò eiusdem feruore remisso (quod diuturnitate fit malo) ad caput non amplius ascendisse, sed circa pulmones constitisse, cuius substantia vitiata, sanguinis, deinde puris sputatio successerit. Cæterum Mania cum Melancholia affinitatem tales habet, ut non raro Mania in Melancholiā transeat: & initia Melancholie frequenter Maniacum quid habeant.

habeant. Mania autem quæ ex sanguine bilioso procedit, præcipuè sanguine redundante, minus vehemens est, & ferè cum risu coniuncta. Difficilior quæ à bile flavia adusta: sed omnium grauissima ac difficillima, quæ à melancholico humore adusto originem dicit. Omnibus autem Maniacis cum insania mentis alienatio coniuncta est. Melancholici è contrà sc̄pē non insanire videntur, sed concepta tantum aliqua falsa opinione occupantur: nonnulli se mox morituros existimant; quidam se comprehendendi metunt: aliis alia obuer-santur, quæ ex animo excutere & abiicere nequeunt, interim non raro omnia sua negocia adeò prudenter, & cum iudicio peragunt, ut nullo morbo detineri videantur.

De Nocturna insanìa.

C A P V T X I.

VI R quidam supra x x x. annos natus, interdiu bene habebat, mente & sensibus integris: si quando autem quieti se dedisset & dormiret, mox insanire incepit, clamitare subinde, brachia manusque huc illuc abiicere: surrexisset quandoque, saltasset, & per domum cucurisset, si assidentes permisissent, qui in lecto eum continuerebant. Vigil factus iterū sanæ mentis. Purgatus hic idoneis medicamentis fuit, sanguisq. detra-

detractus: verum non prius haec profuerunt,
quam cauterio in ceruice posito, vlcus es-
set factum, quo aliquamdiu aperto, pro-
fluente inde humore, melius se habuit, &
sanitati restitutus.

S C H O L I O N.

Epiætis, Incubus vel Incubo Latinis morbus
dicitur, dormientibus molestus: hoc correpti
ab aliquo sibi incumbente, aut re quapiam corpori
imposita opptini sese existimant, & suffocari ima-
ginantur. exclamare aut vociferari volentes, neque-
unt; vocem si edant, nihil significantem ut plurimum
proferunt: adeo & difficilis motus. Cum hoc au-
tem Insaniam nocturnam (quam descripsimus)
haud quaquam conuenire satis manifestum; cum
Lycanthropia similior videtur, quam Paulus Ägi-
neta describit, & similiter Auicenna sub nomine
Chatrab. Chatrab: Nec tamen cum hac omnino conuenit.
Ait quidem Paulus, noctu domo egredi, & circa
defunctorum monumenta versari, donec illuces-
cat. addit Auicenna, interdiu etiam latitare: ho-
minum consuetudinem fugere: vno loco haud
diu consistere: tristes & pallentes esse. At hic vir
omnia sua negotia dextre interdiu obibat, nulla
parte mentis laborans, nec solitudinem amabat;
sed cum amicis & domesticis perlubenter versa-
batur: Quamobrem nec Lycanthropia affectus
huius dici potuit; sicuti nec vere Incubus fuit. Cau-
sam mali huius humorum fuisse crassum crudum
que satis apparuit, cui bilis portio admista fuit.

De Hj-

De Hydrophobia.

CAPUT XII.

MISERRIMUM morbi genus, ut Cornel. Celsus ait, Hydrophobia est, qua æger & siti, & aquæ metu cruciatur. Non timet autem hydrophobus solam aquam sed quicquid liquidum ac humidum instar aquæ est. Subsequitur hoc malum rabiosi canis morsum, si non idoneis remedii s primo quoque tempore occursum fuerit. Nec statim tamen succedit aquæ metus, sed subinde post triginta aut plures dies. Vbi autem superuerenter, haud diuturnus est. Nam, ut Cælius Aurelianus rectè ait, ob nimium aquæ timorem, & humoris defectum, ægrotantes celeriter percunt.

Iuuenis quidam annos natus (plus minus) XVII. commoritus fuerat à cane in dito sinistra manus, qui minimo proximus: ignorabatur canem esse rabiosum: vulnus quoque perquam exiguum, & tanto quidem negligentius curatum. Post trigesimum sextum diem, vulnere iam multo tempore solidato, incœpit iuuenis hic aquam metuere: ceruisciam & vinum, quod sui erat officij, promere recusauit: altero die sinistrum humerum

merum doluit, à parte videlicet commor-
si digiti: potuit tamen brachium sursum,
deorsum, antrorsum, retrorsumque citra
dolorem moueri: tertio die manè insigniter
febricitare videbatur: pulsus valde concita-
ti: sudores copiosi: brachia assiduè conuel-
lebantur; lingua interim nihil ostendit fe-
brile; nec vrinæ, quæ sanorum similes: co-
dem die mente minus constans, mani-
festius delirauit: è lectulo surrexit: vestes
induit: per vicos discurrit: in horto ace-
tosæ herbæ folia decerpit, & quædam
manducauit. Deinde amplius infaniens
contineri debuit. Nox subsecuta cum ma-
gno furore, in qua tandem cum clamore
defecit.

SCHOOLION.

Non diuturnum esse affectum Hydropho-
biæ, & non statim à morsu, sed aliquot post
hebdomadas superuenire, Hieronymus Fracasto-
rius lib. 2. De Morbis contagiosis testatur: Vidi
ipse, inquit, pueruin, qui post octo menses, ex quo
demorsus fuerat, contagionem ostendit, ex qua
mox perit.

Simile scribit Conradus Gesnerus Epist. medi-
cinalium lib. 3. Lithotomus quidam, ait, apud
nos, ante sex aut septem septimanas, à cane rabido
morsus, cum aliquamdiu nihil male sensisset, su-
bito

bito timoris aquæ superuentu, intra biduum miferrimè perit.

Canem autem fuisse rabiosum à quo quis com-
morsus fuerit, docet Galenus cognoscere lib. De
Theriaca ad Pisonem. Si enim, ait, audiueris graci-
lem corpore & siccum: oculis rubemibus: cuncta demissa,
spuma ex ore fluente; præterea lingua foras porrecta, &
tanquam bile colorata; in obuium quemque insiliisse, ci-
tráque rationem cucurisse; deinde rursus subito consi-
stentem, cum ira quadam furenti, non ipsi præuisos mo-
mordisse. Hæc inquam si in eo sic se habere audiueris,
statim rabiosum fuisse canem intelliges: Hæc Galenus.

De Ranunculo.

C A P V T X I I I .

R A N V N C V L V S, quem Græci Κατσαχον
vocabant, in inferiore oris parte, quæ sub
lingua est, nascitur; cuique ipsa lingua velu-
ti vinculo alligatur: attollitur instar tumo-
ris hæc pars, colore haudquam mutato,
mollis, laxus, ac indolens; & tantus appetet
tumor, ut inferiores dentes superet: rima
autem media, dextram à sinista dirimente,
ranæ posteriorem partem refert; vnde affe-
ctui nomen. Præcedit sæpenumerò maxil-
læ inferioris dentium dolor. continetur ve-
rò in hoc crassus, latus, oui albido colore
& substantia assimilis humor. De curatione
huius

huius exstant apud nonnullos quædam ex Albucasi translata. Errorem horum facile agnoscat, qui curationem quandoque videbit, ipse fecerit, aut hæc nostra legerit. Legitima curatio est scalpello utrumque tumorem aperire: deinde ubi quantum potuerit humoris effluxerit, posca (exiguo sanguine addito) os paucis diebus colluere, donec nihil amplius humoris in tumore reliquum sit. Potest tamen & alia ratione humor in hoc tumore contentus educi, vulnere enim sub mento facto, mox effluit: sed tutissimum est intra os tumorem aperire. Si quid verò impedit, quod minus in ore commodè fieri queat, tunc, ut sub mento fiat, proximum est: veluti cui vna cum Ranunculo utriusque tonsillæ inflammatio supervenit. Hic vulnere, quo diximus loco, facto, adhibitis deinde tonsillarum remediis, ab utroque liber eusætit.

S C H O L I O N .

PA V C I ex posterioris ætatis Medicis, qui De Medendis morbis scripserunt, Ranunculi curationem attigerunt: qui verò eius meminerunt, magna ex parte ex Albucasi, aut Rhæsi sua mutuati sunt. Michaël Sauionarolus ex Rhæsi similiter curationem in suo opere ascripsit: sed tamen tam, quæ fit per

fit per sacrificeationem, magis commendat, quæ via est, inquit, expedita, & ad hanc ego quām cito possūm peruenio, cùm non videam periculum. Hæc ille. Hanc curationem ostendit quoque & Ioannes Fernelius De Partium morbis lib. 5. vbi Ranunculum tumorem esse, ait, œdematis mollis ac laxi speciem exhibentem, quo aperto muccus profluit ovi candido similis.

De sanguinis è gingiuis profluvio.

CAPVT X I V I .

FREQUENS est, dum natura ectimatum expulsionem molitur, vt eodem tempore, vel paulò antè, sanguis è naribus, & subinde copiosus profluat. Verùm latimo cuidam ectimatis laboranti, non per narēs, sed è gingiuis sanguis erupit. quòd cum in primis molestum esset, ore assiduè sanguine replete, remedium adhibet, & sanguinem illà manantem reprimit. Reprefus autem sanguis, aliam sibi viam quæsiuit: Nam ad vrinarios meatus conuersus, vnā cum vrina descédit. atque sic è gingiuis non amplius sanguine erumpente, vrina cruenta subsequuta est. quæ cùm & reprimenteribus, sanguinisque fluorem sistentibus medicamentis exhibitis talis esse desisset: ite-

C
rum

rum natura sanguinem ad gingiuas pepulit.
Ex his autem nec prius desit prodire, quām
ab estimatis curatus æger esset.

S C H O L I O N.

CONSIDERANDA hic occurrit naturæ singularis prudentia ac prouidentia: deinde & cognoscendum conatum eius non esse reprimendum, quando criticè sanguinem, vel aliud aliquod expellit: vel alias grauata se exonerat. Velut cum estimata erumpunt, quæ non alio tempore, quām cum sanguine reprobo grauata est, excludere velle natura videtur.

De lachrymis sanguineis.

C A P V T X V .

PROVIDE ac se exonerantis naturæ exemplum, in virgine quadam & aliud me obseruare memini. Carnosa hæc erat calidoque temperamento prædita, sanguineaque redundans. Cum autem ætas adesset ad menstruas purgationes idonea, ut potè **xvi.** annorum, neque menses succederent, natura per oculos superfluentem sanguinem expellere conata fuit: sanguineis guttis lachrymarum instar frequenter ex oculis profluéribus: bene fecit huic sanguinis è venâ talo proxima detractio, quam menstrua purga-

purgatio non ita dudum subsequuta est.

S C H O L I O N.

MENSIBVS non procedentibus corpora femininarum morbosa fiunt, inquit Hippocrates lib. De Genitura: quod quidem intelligendum venit, nisi aliunde sanguis erumpat. Nam ut idem Hippocrates Aphor. 33. sect. 5. Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens, bonum. Huic autem virgini non ex naribus, sed ex vicinis oculis profluxit.

*De Abscessibus tonsillarum foras
erumpentibus.*

C A P V T X V I.

PO STEAQVAM de naturæ prouidentia scripsimus, & aliud exemplum addendum, omnino rarissimum.

Laborabat inflammatione vtriusque tonsillæ filiola quædam duorum annorum, qua idonea remedia propter ætatem non admittente, natura viam sibi ad salutem querens, morbum ad exteriora conuertit. Nati sunt itaque vtrimeque in collo infra aures singuli tumores; quibus scalpello apertis, pus effluxit. Itaque ab abscessu tonsillarum liberata, sanitati restituta est.

C 2 SCHO-

FACIT huc Aphorist. 37. sect. 6. Ab angina
habito, si tumor fiat in collo, bonum. Tonsilla-
rum siquidem inflammatio anginæ quædam et-
iam est species.

*De inflammatione æsophagi ab im-
pacto piscis osse.*

CAPUT XVII.

OESOPHAGVM, hoc est, meatum il-
lum, quæ cibus & potus in ventricu-
lum descendunt, multis affici modis posse
haud dubium est, sed hoc loco de eo tan-
tummodo affectu sermonem instituimus,
qui ab inhærente ossiculo subinde gignitur.
Contingit enim quandoque acutum piscis
ossiculum, cum cibo imprudenter assum-
ptum huic impingi, ipsumque deinde pun-
gere ac vellicare, vnde dolore excitato in-
flammatio succedit: qua superueniente, nec
cibus, nec potus ad ventriculum descende-
re queunt: potu etiam per nares resiliente.
Sunt qui in eiuscmodi casu assidue oleum
oliuarum in ore detinendū præcipiant: quod
vbi aspera aliqua æsophago inhærent, haud
inutiliter adhibetur. Nec solum oleum, sed

&

& quicquid lentore suo oblinire, & lœuē
lubricumq. hunc meatum efficere potest,
vtile ac commodum. Qualia sunt pinguis
ac lentorem habentia iura, lenti succi ali-
menta, ut animalium pedes & musculosæ
partes: ceruīsiæ crassæ: & quicquid mucca-
ginem refert. Hæc etenim non modò aspe-
tro aliquo œsophago inhærente, sed & alio
quouis assumpto, quod vel ventriculo vel
intestinis ad exitum descendens molestum
esse posset, summo cum fructu ac oportu-
nissimè assūmuntur. Oblinunt enim mea-
tus: quibus lœuibus ac lubricis factis, facilius
ac minore negotio cùm aspera, tum alia
quæcunq. descendunt & excernuntur. Vbi
autem officulum impactum aut simile, iam
inflammationem in œsophago excitauit,
præstantiora sunt, quæ quām citissimè in-
flammationis suppurationem procurent.
Hac siquidem ad suppurationem perducta,
abscessu deinde disrupto, à dolore ac angu-
stia æger citò liberatur: vt non in vno, sed in
pluribus compertum habemus. Citò verò
inflammationem suppurari facit, radicum
althææ, sicuum, seminis fœnogræci ac lini
decoctum, frequenter in ore detentum:
cui non raro vnà quoque incoquuntur &

C 3 althææ

althææ & scabiosæ folia, glycyrrhiza, & vvae
passæ. Quod si verd & nuclei aliquot patuci
addantur radicum liliorum alborum, po-
tentius erit decoctum: & abscessus citius
rumpetur.

SCHOLION.

INFLAMMATIO præsertim circa fauces &
oris partes, adstringentia ac reprimientia initio
requirit. Quæ autem in œsophago ab impacto
oscululo siue piscis, siue alterius alicuius, vel etiam
a spina aliqua talia non admittit, sed citissime ad
suppurationem duci postulat. Ab adstringentibus
non nisi doloris intensio expectari debet. Nam
cum hæc osculum impactum aut spinam excute-
re nequeant, adstrictione dolorem intendunt. Nec
proficiunt lubricantia nisi quod dolorem non au-
geant & suppurationem fieri etiam non admo-
dum impediant. Nam & hæc frequenter, & sua
sponte suppuratur, sed citius, si eò facientibus ad-
iuuetur.

De Latente ac diffcili Angina.

CAPVT XVIII.

NVILLA inter Anginæ species æquè pe-
riculosa est, ac ea, in qua nullus tumor
in faucibus ac collo appetet: quam Laten-
tem hac de causa non inepte dixerimus.
Talis autem quandoque, hominem paucis
diebus

diebus conficit, ac è vita tollit: mente & sensibus integris. Quod & Hippocrates Prædictionum lib. 3. cap. 8. scriptum reliquit. Angina, inquit, grauissima est & celerimè interimit, quæ neque in ceruice (id est, collo, interprete Galeno) neque in fauibus, conspicuum quid efficit. Hæc etenim eodem die, & secundo, & tertio, & quarto strangulat. Plurimum verò hanc quoque dolorem inferre: & spirandi (addit) difficultatem. Adsunt verò non modò hæc, sed & vehemens copiosaque humorum è capite destillatio, dolor autem circa laryngem & asperam arteriam talis, vt nec contingi, quantumcunque leniter, citra grauissimum dolorem queant: sed nec moueri, sursumq. attolli. Quamobrem non spiritus tantum cum difficultate trahitur; sed & cibus ac potus è gerrimè, aut non demittuntur. Cum etenim per œsophagum descendunt, cedit, & sursum ascendit larynx. Inflammari per huiusmodi anginam, interiores ac latentes laryngis musculi existimantur. Verùm nos nullam iuxta laryngem aut eius musculos, vel circa asperam arteriam, inflammationem aut abscessum cognouiimus, sed pulmonem male affectum obseruauimus. La-

C 4 nio qui-

nio quidam meridie circa laryngem & fau-
ces dolorem sensit, & quandam in deglu-
tiendo cibo ac potu difficultatem. Adiit
sub vesperam pharmacopœum. Datur ex
aquis plantaginis, lactucæ, & diamoron, ad-
dito aceto, gargarismus. quo cùm subinde
vteretur, doloribus intensis, subitò nocte
mente constans, strangulatus interiit.

Huius corpore aperto reperta est pulmo-
nis substantia, siue *μάργαρη χούμα*, in pus con-
uersa, & ad vnum eius latus abscessus pure
quoque impletus. Nulla tussis huic anteà
fuerat molesta: neque sanguinis vlla sputa-
tio præcesserat; fano validoq. corpore eous-
que visus, eoque non gracili, sed obeso.

Eadem & superioribus similia æstate an-
ni 1565. diligenter annotauimus: quando
multi angina, ac simul molesta ex capite
destillatione correpti fuere: præsertim ex
his, qui præcedente hyeme, vel tussi, vel
raucedine laborassent, aut à peripneumonia
euasissent. Plurimis horum, posteaquam
circa laryngem dolor remissior tandem de-
siisset, peripneumonia successit cum lateris
dolor, non tamen pungente, aderant re-
spirandi difficultas, & pulsus mollis. Horum
non pauci intrà non multos dies mortui:

senio-

seniores evaserunt, & natura frigidiores.

Pulmones horum vel purulentí fuere, vel abscessum habuere: iuxta verò laryngem, aut eius musculos nihil occurrit, quod vel addesse vel adfuisse inflammationem ostenderet. Satis quidem apparuit, pulmones male quidē prius affectos, superueniente ac accedente è capite destillatione, reliqua symptomata successisse: laryngem verò non primariò, sed per *ovum ad delav.*, siue consensum laborasse. Verisimile verò & est, destillante humore asperam arteriam, eiusque ramos impleri atque distendi: deinde eodem ad alia vasa transmisso, à dolore liberari quidem asperam arteriam, ac eius supremum finem ipsam laryngem: pulmonis autem male affectas partes à dolore occupari: atque hoc modo ex angina in peri-pneumoniam permutationem fieri. Subuenit huic morbo mox, si vires ferant, vene sectio, ita enim citissimè impetus defluentis humoris & auertitur & compescitur: deinde quæ lenire asperam arteriam & pulmonem queunt, ac sputi facilem exitum procurare: culismodi sunt dulcia, ut glycyrrhiza, eiusque decoctum, vix passæ, vinum passum, aqua mulsa, vinum mulsum,

C, dilu-

dilutum, si febris absit; & alia eius generis,
quæ à Cælio Aureliano commendantur.
Adstringentium ac repercutientium in hoc
motbo usus, inutilis: aceti verò etiam per-
niciosus.

SCHOLION.

ANGINAM appellat Hippocrates, Galeno teste, affectum circa fauces, qui spirationem quoquo modo reddit deteriorem. Huius genera quattuor lib. De Locis affectis 4. cap. 5. enumerantur: alij deinde & affectus referuntur, per quos cibi potusq. via impeditur, & cum difficultate cibum laborantes deglutiunt: potus verò etiam per nares resilit. His anumerati cesophagi, ab inhérente officulo, inflammatio potest; de qua præcedente capite scripsimus. Per hos autem affectus, spirandi quoq. difficultas quædam oboritur, sed citra πνίσ, id est, suffocationis periculum. Est autem πνίξ sive suffocatio (nonnullis strangulatio) non aliud nisi interitus subitaneus propter defectum inspirationis, (vt Gal. in Comment. Aph. 34. lib. 3.) qui fit ex angustia alicuius instrumenti, ex iis, quæ obseruantur respirationi: Angustia verò fit, vel repleta media regione, que inter thoracem est atque pulmonem, aut pulmonum meatibus: vel aliqua inflammatione totum occupante viscus; vel asperam arteriam; vel etiam partem, quæ veluti caput eius est. Quæ etiam inflammatio aliquando fieri solet in præiaccente spacio, quod fauces appellant.

Atque

Atque vna harum causarum, eius, de qua scripsimus, Anginæ occasio fuit. Pulmonis videlicet $\chi\omega\rho\pi\omega$, sive meatuum, atque ipsius asperæ arteriæ ex affatim defluente humore repletio. Quæ quomodo, ac qua via in Peripneumoniam conuertatur, ostendimus. Est autem hæc inter Anginas, per quas nullus in faucibus tumor apparet, & quæ subitanè periculū adferunt, frequentior. Quæ verò asperæ arteriæ, vel muscularum, qui gulam cum guttute iungunt, inflammationem consequitur, omnino rarissima. Contingere huiuscmodi aliquando posse videtur: extante præsertim exemplo apud Antonium Beniuenitum cap. 34. Pus etenim loco circa collum altioribus plagis inciso erumpens, inflammationem præcessisse vicinorum muscularum manifestum fecit. Potuit tamen hæc non vera Angina, sed Parasyنانche tantummodo fuisse, quæ est muscularum colli inflamatio, cibi potusque transitum & respirationem aliquo etiam impediens modo.

De Respirandi difficultate cum suffocationis periculo.

C A P V T X I X .

ACRE erat gelu, Ianuarius mensis, noctis initium tempus, cùm nobilis vir assidens foco, Bacchoque indulgens, vesicæ onere premeretur. qui foras progressus, inspirato aëre frigido, moxque reuersus, adeò vehic-

vehemēti respirandi difficultate correptus,
vt suffocatus propemodum fuerit, & nisi
mox præstò adfuisse, periret. Hominem
reperi pedibus suis vix insistentem: fron-
tem tensam: sudores frigidos: altius præ an-
gustia excrementa deposuerat: pulsus tam
exiguus, vt pænè nullus. Assumpto pulueris
croci scriptulo uno cum vini Cretici (vul-
gò Maluatici) duobus cochlearibus, subitò
restitutus, liberè respirauit, ab omni suffo-
catione liber. & potuisset in sanitate per-
mansisse, nisi pulmo male affectus fuisset:
sed cùm asperæ arteriæ ramuli subinde ob-
struerentur, quandoq. etiam respirandi dif-
ficultas recurrit; minus tamen quam primo
tempore vehemēs, sed diuturnior, vt quan-
doque diabus, tribus, vel etiam pluribus ho-
ris perseueraret. Crocus qui initio multum
ac citò profuerat, posteà exiguum, deinde
nihil amplius contulit. Tentata sunt & alia
plura remedia, sed frustrè. Nam retioluto
mense defunctus est. In huius pulmonis in-
feriore sede ac basi, qua septo transuerso in-
cubit, reperti sunt abscessus duo; unus in
dextra, alter in sinistra parte. per meatus
pulmonis purulentus ferebatur humor, qui
inciso pulmone ex ipsis profluebat.

SCHO-

SCHOLION.

HIVISCEMO DI respirandi difficultatem, obstrunctione meatuum pulmonis & asperæ arteriæ, quoque peperit, quam frigidissimus aëris inspiratus etiam auxit; meatus arctans atque constringens: ac idcirò prima inuasione respirandi difficultas maior, quam succendentibus diebus, cùm aëris frigiditas non accederet. Facilior autem huic inspiratio fuit quam expiratio. Dum enim spiritus attrahitur, pulmo explicatur, & bronchia libera riora fiunt: per expirationem vero pulmo contrahitur, & meatus arctiores angustioresq. redunduntur.

De Orthopnæa.

CAPUT XX.

ORTHOPNOEA, de qua scribimus, exacerbationes siue accessiones quasdam habuit, quæ subinde singulis mensibus, quandoque rarius, & bis aut ter in anno inuadebant: & per humidam frequenterius, quam per siccum aëris constitutionem. Qui laborabat, xx x v i. (plus minus) ætatis annum agebat, cùm hac corriperetur.

In ipsis accessionibus admodum difficultis fuit respiratio: stabat toto tempore mensæ aut tabulæ alicui manibus innitens: effrebat ac profluebat ex ore humor latus, visci-

viscidusque: cibum vix, potum ægrè admittere potuit: sæpè toto accessionis tempore stans absque cibo & potu complures horas transigebat. Posteaquam autem accessione conquiescisset, libere quidem respirare potuit, & quocunque libuit abire: quatuor aut quinque miliaria quandoque uno die pedes perfecit, sed decumbere non valuit. Quotiescunq. enim iacere conabatur, mox omnia circa respirationē molesta. Noctu sedendum erat in sedili aliquo, nec aliter somnum capere aut conquiescere integrum erat. Agarico purgatus, visus est melius habere, sed ad exiguum tempus. Profuit etiam subinde Diacyminon & Diaspolitico: verùm nec ab iis, nisi paucō tempore, præsidium sensit. Vbi autem consenuisset, sponte & absq. ullis remediis à molesta Orthopnœa liberatus hic est. Cessantibus multo tempore exacerbationibus, tandem periculum iacendi fecit: quod cum citra incommodum succederet, relicto sedili, in lecto per noctem decubuit.

Simili Orthopnœa & mercator quidam correptus etiamnum iuuenis fuit. Nullum hic remedij genus intentatum reliquit: sanguinis detractionem sæpe admisit: frequenter purgatus: aquam fontis in agro Leodiensi bi-

si bibit, sed nullo succedente fructu. Tandem calculi in renibus doloribus, ac podagra correptus, ab orthopnœa liber factus, decumbere potuit, qui anteà quoque aliquot non paucis annis in sedili somnum capre debuerat.

S C H O L I O N.

NE Q V E alia huius Orthopnœæ causa subesse videtur, quām tenax viscidusque pituitosus humor, asperæ arteriæ ramulos obstruens, ac meatus intercludens: quo superabundante, morbi accessio contigit, quæ tantisper durauit, donec portio eius per os expurgata esset. Sed cur intermissionis tempore iacere, aut in lecto decumbere non fuit integrum? An quia non omnis humor excretus, & decumbendo minus liberi sunt pulmonis meatus, atque coarctari sic contingat, & idcirco quoque à lento humore facilius obstrui? Decumbentibus etenim pulmo, ut Galenus quarto De Locis affectis, in se concidit: erecto verò thorace non amplius seipsum grauat. Tunc enim omnes asperæ arteriæ propagines dilatari contingit, & interiorem pectoris regionem augeri: ut in Commentariis Prorheticon idem scribit.

De Peripneumonia populariter saeiente.

C A P V T X X I.

PE R I P N E U M O N I A M nostra ætate bis populariter grassetam in memoria mulitorum

torum est: semel anno 1557. Octobri: deinde iterum anno 1565. Ianuario mense.

Præcesserat anno quinquagesimo septimo supra millesimum quingentesimum constitutio aëris ab initio Iulij mensis sicca, & mediocriter pro temporis ratione calida; præsertim Julio ac Augusto. Sub finem Septembris, tertio ac quarto Calendas Octobris, superuenit validissimus à Septentrione ventus, admodum frigidus. mox destillationes plurimæ sunt natæ: vnde citò validæ vehementesque tusses, & lateris cum febri, & respirandi difficultate dolores processerunt. Lateris dolores non vehementes, non punctorij erant, sed clementes admodum: tertio die vel prius sputum prodiit cruentum: quinto, aut sexto, aut septimo, ad summum octauo mortui omnes sunt latere dolentes; quibus sectio venæ prætermissa, aut tempestiuè non facta. at quibus sanguis vel primo vel altero die detractus, euaserunt; quarto aut quinto die sanitati restituti. Quarto verò aut quinto sanguinem detraxiſſe nihil profuit, morbo iam confirmato. Humores destillantes tenues admodum, & non nihil acres fuerunt. Eclegimata idcirco utlissima, que inspissandi vim habent, acri moniam

moniam retundunt, & aspera leniunt: quale est ex Ziziphis (Iuiubas vulgo vocant) se-rapium: Quod tenues destillationes inspif-sat, acrimoniam obtundit, aspera oblinien-do lenit. Altera Peripneumonia dissimilem occasionem habuit. Decembri mense an-no 1564. gelu admodum acre extitit, per quod no modò omnia reliqua flumina vbi-que, sed & ipse Scaldis in portu Antuerpiæ (quod admodum raro contingit) adstrictus fuit. decidit per id temporis nix admodum crebra. Post Calend. Ianuarij anni 1565. frigoris remissio sex aut septem dierum suc-cessit; sed exigua admodum, sic ut neque nix, neque glacies dissoluerentur. Per hos dies vapores multi cleuabantur, qui cum interdiu dissolui ac discuti non potuerunt, nec altius ascendere, nocturnis frigoribus densati, inferiorem, & quem haurimus aërem, inficientes, crassum humidumq. eum admodum reddiderunt.

Ab huius autem tam crassi aëris, & va-poribus infecti inspiratione, morbi circa pulmones, atque in ipsis etiam pulmonibus, exitiales nati sunt: quibus infinita homi-num multitudo mox correpta fuit. Nulli autem citius aut grauius affecti, quam qui

D hora

hora vna aut' altera post Solis occasum aëri
fese exposuerunt. Nam interdiu, & præser-
tim ipsa meridie, aut paulò pòst, aër minus
crassus exstítit, nec ita citò aliquem offen-
dit. Multis profuit focus elegans ex quernis
lignis, qui hos in sanitate continuit; aëre in
cubilibus ac cœnaculis resiccato ac puriore
reddito. Morbi per hos dies erant tuisse,
raucedines, respirandi difficultates, & pluri-
mi vnà laterum clementes, non punctorij,
cum febri dolores, hoc est, peripneumoniae.

Fuit autem hæc Peripneumonia non mi-
nus quam superior exitialis: necessum quo-
que erat in hac mox primo aut altero die
sanguinem detrahere. quando cessatum est,
nulla salutis ac vitæ spes reliqua erat. Spu-
tum in hac processit crassum, sanguini per-
mixtum: non nullis biliis, quorum nemo
seruatus. Eclegmata desiderabantur, quæ
pulmonis meatus expurgaré, & ab infarctu
liberarent: non tamen valdè calida, ut sera-
pium ex capillis Veneris, siue Ruta muraria,
ac quod ex dulci radice paratur. Ex hyssopo
quoque quandoque profuit. Vtq. autem
tempore morbum hunc non Pleuritidem,
sed Peripneumoniam fuisse, mortuorum
corporum dissectiones coram ostenderunt.

SCHO-

S C H O L I O N.

ISTIS exemplis fit manifestum non semper pulmonis inflammationem, citra lateris dolorem accedere. Nam licet parenchyma eius sensu sit destitutum, ut satis in phthisi appareat; non tamen membrana, qua ipsum ambit, sensus & doloris, si distendatur, est expers. Quando enim inflammation ad vnam aliquam exteriorem pulmonis partem consistit, dolor in latere, distenta membrana, sentitur. Vbi verò interius acceditur, gravitatis sensus quidā circa sternum & dorsi spinam tantummodo percipitur: nisi simul & pelliculam sive membranam qua dorso sternoque adhæret, simul inflammari contingat, tunc enim & dolor circa sternum etiam adebet: Aëtio teste.

*De Lateris dolore, qui phthisicis
superuenit.*

C A P V T . XXII.

PHTHISICOS diuturnitate mali et iam extenuatos, lateris dolore quandoque corripi accidit: qui subinde valde molestus, & respirandi libertatem impedit, febrilem tamen non multum intendit calorem. His pulmo membranæ costas subcingenti ita firmiter agglutinatus adhæret, ut se penumerò non absque violentia auelli

D 2 queat.

queat. Concepto aliquo spiritu frigido, dolor superuenit. Tollitur ac curatur calorificis, ut fomento ex floribus chamæmeli & cumino, quod multis benè fecit: sacculo hæc insuere oportet, qui deinde vino candido rigatus, calens dolenti loco imponitur. Venam secare qui temerè audet, quantum sanguinis demunt, tantum vitæ detrahunt.

S C H O L I O N.

NON modò autem istis sanguis perperam detrahitur; verùm & aliis, ex crassis viscidisque humoribus, latere dolentibus: Ingerunt enim quandoque sese crassi viscidique pituitosi humores in thoracis spaciun, tum & in ipsos pulmones, qui multitudine sua subcingentem membranam distendentes, dolorem adferunt; & vias spirituum intercipientes, spirandi difficultatem inducunt. Nam & his sanguinem, præsertim copiosum, detrahere, est mortis causam ægris præbere: vt Aëtius scribit Tetrab. 2. lib. 4. cap. vltimo.

De Calculo pulmonis.

C A P V T X X I I I .

GE N E R O S V S ac Illustris quidam Ba-ro calculum sære cum sputo excreuit, qui in extremis asperæ arteriæ ramulis ac propaginibus natus, loci figuram referebat: forma oblongus, teres, tenuisque: subinde adnatis

adnatis breuibus ramulis, colore candidus.
Aderat tussis satis vehemens, absque qua ex-
cerni non potuit, & sputum crudum. Usus
multis annis feliciter serapio ex Adianto,
quo & tussis minus molesta reddebat, &
calculus facilis ad exitum mouebatur.
Tandem tussi vehementissima superue-
niente, vase magno pulmonis rupto, sanguine
neque copiosissimè profuso, extinctus est.

Serapium ex Adianto hunc in modum
paratum fuit,

Adianti legitimi,
Capill. Veneris vulg. hoc est,
Rutæ murariæ, vtriusque ses-
quiunciam,
Glycyrrhizæ vncias duas,
Radicum Rusci,
Asparagi, vtriusque vnciam,
Seminis maluæ drachmas duas,
Aquæ puræ libras quattuor.

Fiat omnium decoctio usque dum aquæ
libræ duæ tantum supersint.

Colato addantur Sacchari vnciæ
duodecim,
mellis candidissimi vnciæ tres,
aquæ ex hyssopo destillatae vnciæ
quattuor.

D 3 Iterum

Iterum coquantur simul, dum ad serapij
consistentiam perueniant.

SCHOLION.

GALENVS quarto De Locis affectis, cap. ix.
multas refert causas rupturæ alicuius in pulmone vasis, quibus annumerari potest, in bronchiis pulmonis natus ac firmius inhærens calculus, qui cùm ægrè ac difficulter reiici potuerit; & non nisi cum valida ac vehementi tussi; rupturæ alicuius magnæ venæ & subitanæ mortis causa fuit. Ruptum autem aliquid magnum fuisse vas, copiosissima sanguinis profusio, haud obscurum præbuit indicium.

*De sanguine spumoso cum tuſi reiecto,
& pulmonis sphacelo.*

CAPVT XXIIII.

CV M tuſi sanguinem excerni, modò pulchrè rubentem, aliàs pituitæ, sputo aut puri permixtum haud infrequens est: Nigrum verò atq. adeò spumosum eiici, vt concretus & undequaq. porosus spongiam aut pumicem referre videatur, rarissimum.

Huiuscemodi autem à nonnullis cum tuſi reiectum, non ex vase aliquo rupto, aut ex pulmonis vlcere, sed ab ipsa pulmonis substantia, ac parenchymate profusum suspicati fui-

ti fuimus: nec fefellit nos coniectura. Nam pictoris cuiusdam, qui cum valida tussi huiuscemodi sanguinem reiecerat, pulmonis pars quædam nigricans reperta, & sphacelo correpta; in qua magnus & profundus sinus: nulla interim sanie, nullo pure, vel hanc, vel reliquam partem occupante. Atque ex hoc sinu sanguis corruptus, nigricans, atque cum eo siderata parenchymatis pars cum tussi reiecta.

Similem & Ichthyopola quidam sanguinem expuit, cuius & pulmo eodem affectus modo fuit.

Ceruisiae coctor huiuscemodi sanguinem cum valida tussi ter reddidit: in huius autem pulmone plurima parte nigro, tres patuerunt sinus. Semper autem tales affectum incurabilem iudicauimus. vitam tamen produci ad aliquod tempus posse, bona beneq. instituta vita ratione, haud alienum est. Pictor plus quam mensem superuixit: Ceruisiae coctor bis euaserat, sed in tertia expuitione subito perii: veluti & Ichthyopola, qui & in sanguinis sputo defecit.

S C H O L I O N .

D e huiuscemodi sanguinis sputo sensisse videtur Hippocrates Aphorist. xiiii. lib. v. Qui-

D 4

cunque

cunque, ait, spumosum sanguinem expuunt, iis è pulmone eductio fit. Nam qui ex vase disrupto, aut vlcere profunditur, haud quaquam spumosus appetet. Fatetur ipse Galenus in Commentariis, sepius se vidisse sanguinem plurimum benè coloratum expui, quem ratio, ait, dictat ex aliquo pulmonis vase prodire. Sed hunc spumosum fuisse non addit. Spumosus sanguis, vel, ut Hippocrates, ἀφεῶδες αἷμα, naturam à figuram eius retinet, unde abscessit. Pulmonis substantia laxa, rara, & porosa est, talis & sanguis, quem cum tussi profsum scripsimus; cui parenchymatis parte in coniunctam & commixtam fuisse satis appetet.

De Vlcere ventriculi.

C A P V T X X V .

E X V L C E R A R I ventriculum non minus quam alias corporis partes, à ratione haud alienum est.

Honestà quædam matrona, annos (plus minus) l. x. nata, ex ore spiritum fœtenter multis emiserat annis: è naribus graueolens quoque muccus concretus subinde extrahebatur, virens aut omnino varij coloris: dolor circa ventriculi regionem assiduus, non tamen valde molestus; vt, quem lenire poterat sacculus, in quo herbæ, semina, & aromata quædam, ventriculo commoda,

vna

vñà cum gossipio consuta erant. Mens & sensus ad extremum constiterunt: longo morbo confecta è vita discessit.

Ventriculus huius exterius ab omni parte superficietenuis exulceratus exsttit, & quæ ipsum contingebant vniuersa, non tam alia, quam qua ventriculo contigua erant parte. Cerebri substantia integra, sed copioso admodum humoris veluti innatans: qui fomes esse potuit mucci, qui sæpe in náribus concreuerat.

S C H O L I O N.

GRAVEOLENTIA ex ore variis de caussis effertur: quandoque in ore, faucibus, aut iuxta nares, vel in ipsis, vitium consistit: subinde in pulmone latet: quandoque verò ex ventriculo odor procedit. Tradunt recentiores scriptores vitio ventriculi graueolentiam fieri; maiorem esse corpore ieiuno, minorem verò ab assumpto cibo. Verùm huius matronæ ex ore foetor semper similis fuit: neque vñquam siue post cibum, siue ante cibum remissior. Ulcera tamen ventriculi, causam fuisse graueolentia, satis apparuit.

De Vomitū sanguinis.

C A P V T X X V I .

GALENVS hb. 5. cap. 5. De Locis affectis, sanguinem è iocinore aut liene
D 5 quan-

quandoque per ventriculum vomitione
reiici testatur. Contingit autem non mo-
dò iocinore aut liene malè affectis, sed &
mensibus suppressis sæpenerò hoc mo-
do expurgari. A quocunque autem viscere,
siue à qua parte in ventriculum influat,
semper cum molestia, violentia, magna vi-
rium prostratione, ac λεπτοδυνία euacuatur:
sic ut nulla sanguinis detrahendi (quod
nonnulli præcipiunt) occasio relinquatur.
Diusiones, veluti brachiorum ac crurum
frictiones, adhiberi possunt: sed vnicè labo-
randum, vt vires conseruentur, & lapsæ re-
parentur. nam frequenter in ipsa vomitio-
ne, & citissimè quidem, æger deficit; præser-
tim si ex iocinore efferatur: veluti cuidam
accidit, qui postquam longo tempore ex
iocinore male habuisset, sanguinis violenta
superueniente vomitione, mox sublatus est.

Quibus verò ex liene sanguis funditur,
rarò in prima vomitione deficiunt; sed vel
recurrente, ac subinde sæpius, vomitione;
vel ex Ascite pereunt. quæ huiuscemodi san-
guinis vacuationem, præsertim frequentius
superuenientem, subsequitur. Ab hac au-
tem neminem seruatum nouimus. Mulier
quidem quædam quæ post frequentes vo-
mitio-

mitiones, in Ascitem inciderat, sanitati restituta videbatur, & ab aquoso humore liberata; sed superueniente paulò post denuò sanguinis vomitione, extincta est. Viro quoque cuidam, qui à frequenti vomitu sanguinis, Asciticus factus fuerat, per prominentem vmbilicum laneo filo siue licio transmisso, aquosus humor sensim effluxerat, sed nihilominus non multò post mortuus est. Huius lien sanguini concreto similis, substantiae soliditatem haud retinens, facile in partes soluebatur. Quandoque siquidem cum venter amplius distendi nequit, vmbilicus foras irrumpit, & in tumorem attollitur, aquoso distentus ac repletus humore: quod Græci ὑδρόμφαλος appellant. Et tunc quidem per hunc laneo filo transmisso, vel etiam eodem, scalpello aperto, humor effluit, nullo subsecente fructu alio, quam quod æger à distentione ventris paucum tempore liberetur. Prius enim quam vmbilicus erumpat, iam interna viscera corrupta ac putrida sunt: proinde sanitas nec expectari, nec sperari potest. Nam ut Hippo. Prorrheticon lib. 2. Eum, qui ab hydrope, siue aqua inter cutim correptus est, & superstes esse volet, bonis visceribus praeditum esse operetur.

3. tet. Mulieres autem & virgines, quibus suppressi menses, minus à sanguinis vomitione periclitantur; neq. enim viscera harum corrupta sunt: & superueniens menstrua purgatio ab omni periculo eas vindicat.

S C H O L I O N .

SANGVINE M vomitione ex tribus interioris corporis locis reiectum scripsimus: ex iocinore videlicet, liene, ac ex vtero: Perquam raro autem ex iocinore profundi contingit. Cui autem ex hoc profusus fuit, vini potatione delectabatur; citò tamen & inde offendebatur. Crebro, post largiorrem vini potionem, calorem per vniuersum corpus sentiebat veluti febrilem: aderat sitis, linguae ariditas, vrinæ rubedo, & subinde in dextro hypochondrio quidam dolor. Super calfactus, mox remediis quibusdam sibi familiaribus vtebatur, ut Zulapio ex aquis Cichorij, Intybi, Acetosæ, cum Serapio ex Cichorio, ex Intybo. quo cum saepe restitutus sibi videretur, tandem post languorem quandam, corporisque depravatum, & ad citrinum luteum inclinantem colorem, sanguinis vomitione copiosa correptus, defecit. Ex liene sanguinem vomitione reiicientes multos cognouimus: pallentes hi fuere, & saepenumero in sinistro horum hypochondrio tumidis splen manifeste sentiebatur, sed ante vomitionem. Nam à vomitione, exonerato iam splene, subsederat tumor, nec deprehendi poterat. Plerique horum tertia, aut

quarta

quarta vomitione, vel etiam frequentiore (multis inter singulas mensibus ut plurimum intermediis) perierunt: alij post crebras vomitiones in Ascitem lapsi, tandem & mortui sunt. Vnum aut alterum nostro consilio post vnicam vomitionem seruatum meminimus: & quidem frequenti Absynthij quoquo modo vsu; vt in nostris Stirpium Historiis cap. De Absynthio scripsimus.

Ab vtero autem suppressis mensibus raro item sanguinis vomitio superuenit. Virginij verò cuidam accidisse mihi obseruatum: quæ in ipsa vomitione grauter laborauit: postea verò idoneis adhibitis remediis, & sanguine ex interiore vena prope talum detracto; cum menstrua purgatio successisset, bene se habuit. quod & Aphor. 34. sect. 5. Hippocrates docet: Mulieri sanguinem euimenti, menstruis erumpentibus, solutio.

De omnium internorum viscerum citra doloris sensuum corruptione.

C A P V T X X V I I .

V L C E R E ventriculi visus fuit quidam ceruisciæ coctor laborare; non tamen exterioris, sed interioris partis: huic non modo ventriculus malè affectus erat, sed omnia interiora viscera corrupta ac foetidissima. Multo tempore hic pallidus admodum fuerat, & mali in facie coloris: circa digitorum articulos tumores habebat: dele-

delectabatur ceruisia forti & medicata, quæ scilicet præter fruges, & alia quædam admittebat, quæ ebrietatem faciunt: inter quæ & chamæleagni fructus sunt. Contigit autem huic anno quodam, Martio mense, ut ventriculo pure ac crudis quoque humoribus repleto, cibum potumque non solum auersaretur, sed conatus, ne transmittere quidem potuerit. Profuit serapium acetosum, cuius uno aut altero cochleari assumpto, mox pituitam crudam, copioso pure permixtam, vomuit: quod cum aliquotiens deinde faceret, & vomitus tandem non amplius succederet, ad sanitatem se rediisse sibi persuadens, alia ac plura remedia admittere recusauit. Superuenit paulò post digitu vnius sinistri pedis sphacelus: qui cum arte ac diligentia experti chirurgi constitisset, mox dextrum pedem granræna occupauit, & velociter progrediens breui supralatos peruenit. Hoc tempore cum de vita periculo admoneretur, respondit se nulla corporis parte dolere, neque vñquam anteā doluisse: Ita absque dolore, paucissimis post diebus, sub initium mensis Iunij, è vita migravit: tertio videlicet mense, ex quo pus vomuisset. Huius omnia viscera, quæ aper-

to cor-

to corpore in conspectum venere, corrup-
tissima fuere, multo ponè consistente pu-
re: quorum tantus fœtor, adeoque grauis ac
molestus, vt diutius hærere non fuerit pos-
sibile; multò minus singulas partes lustrare:
& tam fœtidum corpus necessum fuerit
mox sepulturæ committere, alioqui vniuer-
sæ familiæ grauem molestiam allaturum.
videtur hic interna viscera sensu destituta
habuisse: contrà planè, quàm nonnulli alij;
quibus hæc sensu prædicta sunt.

De ulcere in gibba iocinoris parte.

CAPUT XXVIII.

MVLIER quædam ex plebe dolore
graui in dextro hypochondrio tor-
quebatur: color eius quali ictero laborantis:
corpus extenuebatur: tumor pedum aut
ventris successit nullus: vrina rubicunda
iocinoris inflammationem præ se ferebat:
nec deerat febris. Cùm autem nullis reme-
diis dolor cederet, tandem vitæ finem fe-
cit. In iocinoris huius gibba siue conuexa
parte magnum, amplum & profundum ul-
cus in conspectum venit, quod verisimili-
ter inflammationi successit. Fuere huic vis-
cera,

cera, atque ipsum iecur sensu prædicta; contrà planè quam superiori, cui citra dolorem viscera computruerant.

De Inflammatione muscularum abdominis.

C A P V T X X I X .

INFLAMMATIO muscularum abdominis ex iis est, quæ rarissimè contingunt: Idcirco & Medicum iudicio falli facile contingit. Scriba quidam, cum ruri haud procul Antuerpia esset, dextri lateris cum febri dolore correptus, sed iuxta, ac paulò infra nothas costas. Medicum accersuit, qui vœnæ sectione imperata, eclegmata, linimentaque præscripsit, qualia Pleuritide laborantibus adhiberi solent, (Pleuritum enim morbum esse existimabat) Ab his verò cum male æger haberet, febrisque intenderetur, domum vahi postulauit. ad quem deinde vocatus, hominem offendit febricitantem quidem, sed debilem, & viribus parum valentem, dextrum hypochondrium nonnihil dolentem; ventre verò vehementer distento, ac veluti hydropici alicuius tumente. Exhibui mox purgans medicamentum, sed in exigua quantitate.
quod

quod cùm feliciter cessisset, postridie idem, sed in maiore quantitate propinaui. quo, expurgatis multis vitiosis humoribus, sinistra ventris pars tota subsedit: dextræ verò tumor permanxit. Et cum non modò tumida hæc pars relicta esset, sed & durior, ac digitis renitens, cataplasma admoui, quo tumor intra paucos dies emollito, nusquam verò apparente loco, per quem pus eruptum sperari poterat, sectionem adhibuimus, adhibita diligentia ne peritonæos membra na vulneraretur: qua circa inferiorem ventris partem facta, mox copiosum effluxit pus; quo deinde expurgato, vulnere quæ solidato, æger sanitati restitutus est: adhibita interim bona victus ratione & paucis remediis.

S C H O L I O N .

MVSCVLORVM autem hanc abdominalis, facieius qui ex dextro hypochondrio oritur, fuisse inflammationem, ipsa curatio ostendit. Unde etenim pus nisi ab huius inflammatione? Non est siquidem verisimile, iocinoris fuisse inflammationem, & ab hac pus intra peritonæum & abdominalis musculos abscessisse. Cùm autem iste muscle ex sexta, septima, & octaua costis originem ducat, haud mirum, si lege confortij dolor ad co-

E stas

stas initio peruenierit, & lateralis inflammationis speciem exhibuerit; præsertim in profundo latitans, & nullam sui notam foris ostendens

De Sphacelo Iocinoris.

CAPUT XXX.

DE pulmonis sphacelo capite x x i i i.
egimus, de Iocinoris sphacelo modò agendum. Nobilis quidam ac generosus vir nonnullarum rerum suarum iacturam passus, graui mœrore & animi dolore correptus, in melancholiam incidit, assidue tristis, cogitabundus, ingemiscens: parsimonia iacturam suam reparare laborabat: metuebat lemures & spiritus quosdam. Cùm autem malum intenderetur, nec spes aliqua superesse videretur, ut ad mentis sanitatem redire posset, commissus est monachis quibusdam, apud quos multis annis vixit, perpetuò sui similis, cogitabundus, suspiria ducens, solitudinis amans, à risu ac iocis omnino alienus. Postquam autem hoc modo annis (plus minus) x x. vixisset, tandem de virium suarum debilitate conqueri cœpit, & cibum ac potum auersari: quæ tamen citra appetitiam admisit, & admonitus aliquan-

aliquanto tempore sumpsit. Nulla aderat febris: sitis nulla; vniuersum corpus frigere videbatur: pedes processu temporis cedematosi facti sunt. Vrinæ autem rubicundæ erant, veluti si febris ardens, aut iocinoris inflammatio adfuisset: quæ, quales reddebantur, permanebant, nec ab aëre, aut frigore perturbabantur. Malo autem ingrauescente, ad alium cibum sumendum, præter exiguam sorbitiōnem, adduci haud potuit. Ita tandem deficiente naturali facultate, inedia quodammodo confectus, è vita migravit. Huius hepar colore unde quaque nigrius, quam secundum naturam, apparuit; sed tamen minus nigricans, quam pulmonis sphacelo correpti substantia: impressorum digitorum, vel alterius cuiusque rei vestigia facilè retinuit: nec minus facilè soluta parenchymatis unitate, rimas contrahebat. Manifestum hinc hepar huius sphacelo quoque corruptum, & vrinæ ruborem, haud à calore iocinoris, sed ex debilitate penè abolitæ facultatis naturalis, natum fuisse: vrinam eadem de causa talem permansisse, qualis fuit reddita, quod crudissimum proprium est.

E 2 S C H O -

SCHOLION.

SPHACELVS est partis alicuius mortificatio-
nus, quæ accidit propter natu*ri* caloris priuationem, atque in ipsa parte extinc*tion*em. Fit autem
hæc absque purulentia aut sanie vlla, in parte affe-
cta existente, forma etiam siue figura & quantitate
ut plurimum etiam permanentibus; sed sensu &
motu omnino abolitis & colore in nigrum permu-
tato. Neq. semper precedit inflammatio; (ut non-
nullis videtur) sed ex sola natu*ri* caloris priuatione
frequentius oritur: veluti in pede coctoris ceruisiæ,
de quo cap. xxvii. & in pueri membris de quo
cap. l. i. i. Quibus sphacelus superuenit non præ-
cedente alicuius partis inflammatione, sed ex so-
lius caloris natu*ri* defectu. Qui propter sui pauci-
tatem ac imbecillitatem ad extremas partes perfer-
ri non potuit. Talem autem mortificationem pul-
moni, iocinori, ac lieni accidere posse, licet à ve-
teribus non sit scriptum, ipsa tamen obseruatio
ostendit, nec repugnat ratio. Nam cùm horum
viscerum substantia laxa ac rara sit, & præcipue
pulmonis ac lienis, neque soliditatem magnam
obtineat, ipsorum natuum calorem, & quando-
que perire, & per frigidam intemperiem extingui
contingit. Et potuissent veteres horum viscerum
sphacelos quoque obseruasse, si in dissectionibus
corporum vel diligentiores, vel audacieores exsti-
tissent. Sed quia in humanorum corporum dissec-
tionibus minus versati, non solum multa ad fa-
bricam & structuram humani corporis facientia
ipso

ipsos latuerunt, sed & multorum affectuum causas ignorarunt, quas corporum dissectio ostendit ac detegit.

De Vrina in morbis frigidis, & ex cruditate natis, rubente.

C A P V T XXXI.

RVBE T autem vrina non modò sphacelo correpto iocinore, vel in morbis calidis, vt in febribus ardentibus ac tertianis, partiumque internarum inflammacionibus: sed & non rarò iocinore ac ventriculo per diutinos & longos morbos cum refrigeratione debilitatis. Tingitur quoque & non rarò vrgentibus coli doloribus, quando videlicet crudi humores intestina occupat, & exrementorum exitum remorantur.

Honestus ciuis quinquagenarius liberatus à quartana, quæ mensis quattuor aut quinque eum detinuerat, in lienteriam incidit. alui excrementsa liquida erant & cruda admodum: nullus febrilis calor restabat: extremæ partes crebrò frigebant: vrinæ autem admodum rubentes, vt in febribus ardētissimis, ac viscerum inflammationibus, apparebant. Verùm nos harum nullam rationem habentes, sed ad alia & cruditatem

E 3 respi-

respicientes, consulendum putauimus ventriculo: deinde & iocinori per præcedentem quartanam debilitatis: proinde victus rationem calfacentem & resiccatem instituimus, vinumque exhibuimus generosissimum ac potens, quale Hispanum est. Medicamenta fuere Diagalanges, Dia-trionpepereon, & eius generis similia. Quibus tantum promouimus ac profecimus, ut concocta apparerent excrements, & vrinæ color remitteretur, ac similis sanorum redderetur. Quibus sic se habentibus, cum se sanitati restituunt æger existimaret, secretò ceruisiam bibt: mox autem vrinæ color iterum in rubore multùm intensus, manifestè ostendit, ex ventriculi cruditate ac refrigeratione vrinam quandoque tingi, ac valde rubicundam reddi. Deinceps itaque à ceruisia abstinuit, vrinæ verò & mox iterum sanoru similes. Nec prius ceruisia vsus est, quam integrè sanitati restitutus foret.

Alteri, viro quidem generoso, vrina quoque admodum rubens, absque febri tamen fuit, qui coli doloribus vna cum alui obstruktione torquebatur. Profuit encema anodynon, à quo, mox leuato dolore, statim similiter vrinæ color valde remissus, & sanorum

rum similis redditus: cum verò ab enemate
cessaretur, recurrente dolore, iterum vrina
in rubore tingebatur, donec sàpius repetito
enemate, coli dolor omnino conquieuisset,
aluusque sponte sua succederet, tunc enim
vrinæ colores, quales sanorum, perfisterunt.

S C H O L I O N.

Hæc autem propterèa referimus, quod plerique persuasum habeant, non aliunde quam à calore vrinas tingi posse, qui, tali in colicis doloribus apparente, temerè ad febris curationem confugunt, neglecto coli dolore, quem etiam augent. Quod si autem isti legissent, quæ Galenus scribit lib. i. ad Glaucom, non potuissent ignorare, vrinas etiam à cruditate, & in frigidis morbis rubicundas quandoque esse. Nam ubi de quotidiana febri agit, quæ crudorum humorum sboles est, sic scribit: In quotidianis aut albæ, aut tenues, vel crassæ, & turbulentæ, aut rubræ vrinæ apparent. Addit in Commentariis Martinus Akakia, rubras fieri, ubi per imbecillitatem iecoris aut venarum, serum aut rubra sanies vna cum vrina emittitur.

*De Vrina rubente propter renum
debilitatem.*

CAPVT XXXII.

Nec rarum quoque sanguine permixto
vrinam reddi rubicundam: sed cum
magna parte vel crassus vel grumosus sit,

E 4 facilis

facilis eius dignotio. Sed adeo tenuem vrinæ permisceri, ut substantia eius nullo modo permutata, colore tantummodo intendat, admodum rarum est.

Sic autem Iutieni xxviii. (plus minus) annorum contigit. Reddiderat hic vrinam aliquot mensibus perpetuo rubentem, consistentia satis tenuem; & ferè persimilē acutē febricitantium lotio. Consuluerat seniores Medicos, qui remedia veluti supercalfacto iocinori adhibuerant. Tandem ad me, tūm etiamnum iuuenem, venit: lotium inspexi rubicundum quidem: cum autem non appareret iuuenis (qui præsens aderat) febricitare, percuntatus num aliquando febricitaret, negabat, sed se continuo quasi frigere iam ab aliquot mensibus respondit; corpusque suum extenuari sensimque macrius reddi, viresque infirmiores, & respirationem difficiliorem; & ea, quibus eousque usus esset, nihil profuisse. Quibus intellectis, placuit in alterum diem lotium relinquī, atque tunc sedimentum eius considerandum; quod quidem sanguinis instar (vt, quod non nisi sanguis esset) rubebat, reliqua ac superiore vrinæ parte exiguū colorata, & pallide lutea, nullam febris notam

tam referente. Proinde nullum in iocinore calorem subesse collegi, sed renes debiliores factos, venarumque ora rariora, sanguinem tenuem dimittere: Idcirco mutata curandi ratione, iis usus, quae renes robolare, venasque adstringere potuerunt, adhibita victus proba ratione, & simul lacte caprino: ac sic vrina rubore desit: & corpus nutriti, viresque reparari contigit: atque ita Iuuenis sanitati tandem restitutus est.

S C H O L I O N .

H V I V S C E M O D I sanguinis profusionem, quæ accidit propter oscula venarum rariora facta, vel ipsum sanguinem attenuatum διατησιν, quasi transcolationem vocant. Contingit vero & aliis modis sanguinem cum vrina excerni: Quandoque etenim calculo aliquo maiusculo per vreteras descendente, sanguis vna comitatitur, sed qui nigricans & grumosus redditur. Calculus vero etiam in vesica existens proflui sanguinis quandoque causa est; quando laborans equitatione vel alias vehementius se exerceuerit.

Menstrua quoque quandoque cum vtrina per missentur.

Iam repressus de gingivis profluens sanguis ad vesicam descenderat; ut cap. xv. Vulneratis rebus vrinæ initio sanguinem, deinde pus admixtum habent: veluti mulieri contigit, quæ pugione

E 5 vulnus

vulnus in lumbis acceperat: mox enim sanguineam, deinde purulentam vrinam reddidit, donec & vulnus & ren curatus esset; quem vulneratum fuisse, particula eius è vulnera exempta ostendit.

6. Exulceratos renes comitatur & sanguis cum vrina, pus deinde lequitur, nisi prius renes curentrur.
7. Iam & à magnâ ætatis senibus crassa & sanguine permixta in rubore nigricans quandoque vrina redditur, quæ penè abolitam renum facultatem ostendit, & parum vitæ superesse prælagit

De Scorbuto.

CAPUT XXXIIII.

INTER raros casus, in morbus haud dubio annumerandus venit, quem nostra hæc ætas Scorbutum appellat: Germani Scorbuck. De quo tametsi breuiter scripsimus Hist. Stirp. Pemp. quartæ lib. 5. cap De Cochlearia, tamen & hoc loco paulò latius de eodem agendum, haud abs re, fuit. Est autem morbus iste longus ac natura sua diutinus, grauis item & molestus. Germaniæ, quæ ad mare Balticum, ἐπιχωειος ac familiaris fertur: ac deinde oræ maritimæ Frisiæ ac Cimbricæ Cherrhonesi, quæ modò Dania. Vnde iam olim ad Brabantos petuerit: nunc vero & Bohemiæ ac Silesiæ inno-

innotescere incepit. Tument ac exulcerantur gingiuæ, & non raro supra ipsos dentes attolluntur, oris fetor inde accedit. Crura & quandoque pedes liuores occupant, haud dissimiles iis, qui parte aliqua suggillata apparent: Liuent quandoque & femora: in brachiis vero & huiuscemodi liuores vide-re, sed perquam raro, contingit. Subinde vero in femoribus non quasi suggillationes, sed puncta liuentia reperiuntur, qualia à publicum morsu relinquuntur. Si magnus & diuturnus est morbus, & remedium non adhibeatur, tandem & hypochondria liuent: postremo vero & ventris tormenta accedunt, subsequente morte. Praeter vero hos liuores, faciei & reliqui corporis magna ex parte pallor accedit: pedes vero & quandoque intumescunt. Morbi causa crassus frigidusque humor, qualis est melancholicus succus, sanguinis fex, non ex adustione natus: cuius fomes est prava victus ratio; presertim secale corruptum, per quod anno 1556. apud Brabantos irrepit. Nam cum propter validam famem, secalis visus esset ex Borussia aduecti, non pauci à Scorbuto male habere incepérunt: nonnulli tamen grauius, alij mitius laborarunt; plerisq.
nulli

nulli liuores apparuerunt, sed circa gingiuas
mali labes sese tantummodo ostendit. Olaüs
Magnus in Septentrionalium gentium Hi-
storia: Castrensis, ait, est morbus, qui vexat
obseffos & inclusos: ac falsorum videtur ci-
borum efū nasci, frigida verò murorum ex-
halatione foueri. Noui ego quendam ad-
modum angusto carceri inclusum, loco
non humili, sed editiore, vbi nulla muro-
rum exhalatio, & aëris liber per patentes fe-
neftras ac cancellos erat aditus, hoc morbo
satis grauiter affectum; cui non praua victus
ratio, sed angusti & diuturni carceris tædi-
um morbi pepererat. Curatio huius mor-
bi per nonnullas herbas præcipue perficitur,
ut sunt Nasturtium hortense, tūm & aqua-
tile Nasturtium: quod à Dioscoride Σινύ-
περον τετραγ: Item & Cochlearia, à forma
cochlearis dicta, quæ sapore Nasturtium
refert. Commendatur verò & Anagallis
aquatica: verùm hæc viribus minus præ-
stat. Decoquuntur in vino, aut in lacte à te-
nuioribus: decoctum aliquot diebus bis aut
ter in die bibitur. Atque hoc solo nonnulli
contenti, haud alia remedia requirunt: os
etiam ac gingiuas eodem, quod bibitur, de-
cocto abluentes: Nonnulli verò & contu-
farum

farum herbarum succum propinant, qui ef-
ficacior decocto est. Vsus sum & quando-
que Conserua (vt vocant) ex Nasturtio, quæ
cum vino propinata admodum efficax fuit.
Sed ex ratione est, vt præter istas herbas, bo-
na viætus ratio instituatur, & praui humores
vacuatione, si vires ferant, minuantur: ori
verò ac gingivis commodis remedii prouide-
atur.

Laborandum autem ante omnia, vt pa-
nis ex optimo sit tritico paratus, & probè sit
coctus ac fermentatus. Ab omnibus salsa-
mentis & fumo duratis abstinentum: pis-
ces quoq. haud conueniunt: fructus horæi
crudi perniciosi sunt. probatur cibus ex op-
timis carnibus. Vino vtendum est albo,
aut, si ita conditio ægrotantis postulat,
ceruisia tenui & probè defecata. Humores
per aluum vacuandi sunt. Vtilia sunt folia
senæ, epithymum, veratrum nigrum, si vi-
res ferant. & ex compositis, Confectio ha-
mech: quibus ea addenda sunt, quæ & mor-
bi conditio, ac simplicium facultas requi-
rit: vt sunt radices polipodij, aut capparis,
asplenium, vulgò Ceterach, hepatorium
vulgare, cassyltha, fumus terræ, vuæ passæ,
anisi aut fœniculi semen: Admisceri verd

&

& Agaricum quandoque expedit, vel etiam Hermodactilos. Sanguinis detractio non, nisi vbi vires validæ sunt, & plenitudo magna, conueniens esse potest: morbi enim causa omnino frigida, & per sanguinis missionem corpus amplius refrigeratur. Ori quoque prouidendum est collutionibus ex herbis calidis, propter morbi causam, ut diximus, frigidam; ut ex thymo, rosmarino, saluia, hyssopo vulgari, quibus adstringentia quædam admiscenda: veluti galbuli cypresi, radix bystortæ, aut nonnihil aluminis: quæ aquæ soli, aut cum vino mixtæ incoquenda sunt. Decocto os & gingiuæ crebro abliendæ, præsertim addito nonnihil mellis rosacei, quod ad abstersionem facit. Vnit tantummodo me sanguinis missionem imperasse recordor, illi nempè quem scripsimus angusto carceri aliquandiu inclusum fuisse: qui vir erat fortis, boni habitus, temperamenti calidi, cuius pulsus secundum omnem dimensionem magnus, & valde fortis, præter alia, plenitudinem ostendebat. Huic aliquot vnciæ ex sinistro brachio detractæ fuere: postea exhibitum medicamentum purgans ex iis, quæ superius ostendimus, additis hermodactilis & confessione ha-

ne hamech. Deinde usus decocto nasturtij ex aqua & vino, paucis diebus sanitatem consequitus fuit: semel atque iterum inter mediis diebus purgatione repetita: & ori ac gingivis remedio adhibito; quod fuit collutio, ex decocto hyssopi, salviae, rosmarini, cui additi galbuli, cypresii, aliquot grana vulgo dictarum cubebarum, & aliquid nucis myristicæ: postremò verò & nonnihil melis rosacei; quo oris malum facile quoque emendatum.

Alij citra sanguinis missionem curati sunt: quibus purgatio, deinde usus nasturtij vnius, aut cochleariae herbæ, & oris collutio ad sanitatem contulit. Imbecillibus verò & viribus parum valentibus nec purgans exhibitum. Nonnullis verò & solum oris medicamentum satis fuit, quibus vide licet sola gingivæ male affectæ. Podagrico cuidam, si quando decumberet, mox liu res circa pedes & crura exorti sunt, qui ab assumpta nasturtij cum vino conserua citò euanuerunt.

SCHOLION.

HIPOCRATES lib. De Morbis internis morbum quendam describit, ἔιλεον φίματύτην,
id est,

id est, voluum sanguineum dictum; qui cum Scorbuto, si non per omnia, in plurimis tamen conuenit: *Ex ore (ait) malè olet à dentibus, & gingiuæ discedunt, & à naribus sanguis fluit: Aliquando etiam ex cruribus ulceræ pullulant, & alia sanescunt, alia emergunt, & color fit niger & cutis tenuis.* Sanguinem autem è naribus profluxisse in hoc morbo memini, sed rarius tamen obseruatum. Ulcera vero subinde nasci nonnulli affirmant; verum hæc mihi comperta affirmare nequeo. Nec hæc perpetuò adesse, sed quandoque, Hippocrates scribit. nigricant autem suggillationibus persimiles maculae, & cutis supertensa, quia transparens, tenuis apparet. Quod autem sequitur: *Est autem ad deambulandum ac laborandum promptus, videtur corruptum.* Nam malè habentibus cruribus ad deambulationem & laborem, promptitudinem adesse, vix credibile. Proinde pro ἀρόδυμος, hoc est, promptus; rectius legendum, εἰς ἀρόδυμος, hoc est, non promptus. Ulcera vero his qui bilioso sunt temperamento potissimum fiunt: ut Hippocrates lib. De Internis affectionibus ostendit. *Quicunque, inquit, splenem habent magnum, si quidem biliosi sunt, hi mali coloris fiunt, & malis ulceribus scatent &c.* Cùm autem huius affectus causa, frigidus, crassus ac fœculentis humor existat, & talem promptissimè lien recipiat, & ad se pertrahat, tumore quoque vnâ afficitur, & maior fit. Quod etiam Hippocrates scribit Prorheticon lib. 11. Gingiuæ, inquit, vitiatæ & oris graueolentia his sunt, quibus splenes magni. *Quicunque vero habent splenes magnos, & neque san-*

sanguinis eruptions ipsis contingunt, neque oris graue-
olentia, horum tibiae ulcera prava habent, & (malum
legere, aut) cicatrices nigras. Succedere autem sple-
ni magno vel sanguinis vomitionem, vel Scorbu-
tum, vel Ascitem à nobis frequenter obseruatum.

De Vrina intra peritonæum collecta.

CAPUT XXXIV.

AS CITICIS aquosos humores in caui-
tate ea contineri, quæ inter peritonæū
& intestina, in confessu est: colligi verò & il-
lic vrinam posse præcisissim vreteris, Gale. lib.
i. De Naturalibus facul. prolixè docet. ac-
cidit verò & idem vesica lœsa ac exulcerata.

Monialis quædam virgo quinquaginta
quinque aut sex annorum, multo tempore
circa inguina & pubem doluit, nullis inte-
rim ex utero prodeuntibus excrementis: su-
peruenit tandem ventris tumor, quo indies
maiore facto, neque ullis cedente reme-
diis, mors tandem subsequuta est. Toto
autem quo laborauit tempore, facies per-
petuè elegantis & vividi, ut in sanitate, per-
stittit coloris: sinistri tantummodo cruris sup-
ra talos dolor molestus erat, cum tamen
nihil illic mali appareret. Huius venter non
aquoso humore alio, sed vrina plenus ex-
absit.

F stitit,

stitit, quæ ex læsa & pertusa vesica in hunc influxerat. Vt tertis siquidem omnino exulceratus fuit, ac ita quidem, vt ne figuram suam retinuerint: vesica quoque, qua parte ipsum contingebat, similiter & aliquot foraminibus hians; per quæ vrina in ventris cauitatem delata fuerat. Reliqua viscera, hepar, ac lien, omni labe ac vitio carebant: atque idcirco color faciei, vt diximus, haud fuit permutatus. Quod autem ex vtero excrementa nulla descenderint, hymen obstitit, quod natura virginibus concessit. Nam hoc integro, nihil ex vtero descendere, aut deferri posse, vel hinc apparere paret.

*De alui excrementis intra perito-
naum collectis.*

CAPUT XXXV.

V R I N A M. vesica perforata in ventris cauitatem profluere superiore capite ostensum est: Sed & alui excrementa vulneratis intestinis eō quoque deferri possunt. Vxor fuit Medici, formosa & viuido calore prædita, carnosa quoque & satis pinguis. Hac posteaquam nupsisset, concepit, ac deinde

deinde peperit, sed foetum nec plenè gestatum, nec vitalem. Post partum venter non modò subsedit, sed & paulò post auctior factus est, ampliusque quam prius intumuit. suspicio nata est, collectos esse in ventre aquosos humores, tametí faciei color non mutatus, sanitatem viscerum præ se ferret: nec pedes (quod sæpè hydropticis accidit) tumerent: & vrinæ sanorum similes. Exhibita quandoque initio hydragoga medicamenta, verùm ab his nulla aquosi humoris successit purgatio: sed torfiones admodum molestæ, vt non temerè ab vsu omnium medicamentorum abhorruerit, & Medici abstinuerint. Cessatum itaque est ab omnibus purgantibus medicamentis. In hac autem tanta miseria annos (plus minus) duos vixit: ventre interea in tantam molem & altitudinem distento, vt vix genitales suas partes manu propria contingere quiuerit. Admirabantur Medici quotquot eam subinde visebant, ventris tantum tumore in facie optimè colorata, & nullis morbi notis in vrina apparentibus. Accessit successu temporis respirandi difficultas, quæ in dies increscens ac molestior facta, nec ullis

F 2 cedens

cedens eclegmatis, tandem vitæ imposuit finem. Dislecto ventre non aquosus humor, sed sordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt, crassæ, fœtidæ, quibus frustillatim omentum permixtum, quod solum à tantis sordibus computruerat. Sordium autem tanta fuit quantitas, ut quattuor vrnas vel amplius implere potuissent, quarum singulæ quadraginta libras mensurales continent. Distensio autem ventris tam quoque magna, ut peritonæum, cum amplius distendi non potuerit, aliquot locis à superioribus partibus ad inferiores usque fissum fuerit, & iecur cum liene ac ventriculo, relicta propria sede, cedente septo transuerso, intra pectoris spatiū ascenderit: pulmone cum corde sursum collum versus in angustias coacto. Quæ viscera integra nec vlla parte vitiata fuere. Non libuit in tantis sordibus intestina eximere, & diligentius perquirere: sed dubium non est, sordes istas non aliunde, quam ex intestinis vulneratis ac lœsis profluxisse. Nec etenim alia via aut modo in hunc locum peruenire potuerunt.

De

De Ilei dolore.

C A P V T . X X X V I .

P H A R M A C O P Æ V s maximo Ilei, tertio quoque die, dolore torquebatur. quo saeuiente febris aderat satis vehemens, & vmbilicus vnâ cum circumuinicinis partibus in tumorem attollebatur. Iniecto autem in ipsis doloribus enemate satis acuto, expurgatisque vitiosis, admodum viscidis, crassis, foetidisque fecibus, dolor conquieuit, febrisque cessauit. Quod cum saepius contineret, & nec desinerent huiuscemodi tertianæ exacerbationes, nec enemata, nisi cum adhiberetur, prodeßent, de aliis remediis deliberatum. Tentata quedam sunt, sed cum nec his dolores integrè sedarentur, pilulae Iliacæ occurrerunt, quæ à Rhafi lib. i x. ad Almansorem describuntur. Harum scriptulus in die quietis exhibitus, admodum prauos & vehementer foetentes humores eduxit: quibus expurgatis, Ilei dolor multum sopitus. cum autem in vniuersum non cessaret, eadem in paulò maiore dosi exhibitæ: quibus reliquis humoribus eductis, Ilei dolor omnino conquieuit. De istis pilulis in capite de Colocynthide scripsimus

F 3 in no-

in nostris De stirpibus Historiis. Earundem
verò singularem facultatem sèpius, in ructu
autem molestissimo valdè mirificam com-
pertam habemus. Hispano cuidam militi
adè molestus ac difficilis erat assiduus ru-
etus, vt in extremis versari videretur, cùm
ad eum vocarer. Vsus fuerat admodum
multis remediis, sed frustrè omnibus; nec
quicquam per hæc profecerat, nisi quòd vi-
res eius insigniter forent deiecta. Huic ini-
tio exhibuimus pilulam vnam decem gra-
norum pondere, per quam vitiosis ac fœti-
dis humoribus nonnullis expurgatis, melius
habere videbatur: postea paucis diebus in-
terpositis data grana quindecim, tertio ve-
rò scriptulus unus: quo assumpto & expur-
gatione prauorum humorum succedente,
qui antealecto affixus veluti moriturus ia-
cuerat, surrexit, & quocunque libuit, am-
bulauit, & cibum potumque cum appeten-
tia assumpsit.

De Colo flatu distento.

CAPVT XXXVII.

TONSOR quidam ex dextro hypo-
chondrio efferri sibi quiddam con-
querebatur, quod in sinistro conquiesceret,
quo

quo super ventriculi fundo transeunte, cibi potusque portio regurgitans, subito per os exiliebat, velut in gena aliqua coriacea compressa, eius quod in ea continetur, cum impetu pars quædam reiicitur. Multorum imperitorum Medicorum opera usus, vehementia medicamenta, ac violentissimas purgationes sustinuerat; sed cum huiuscmodi remediis malum non cederet, tandem defecit.

Huius intestinum colon à dextro in sinistrum, & qua parte ventriculi fundo incubit, flatu omnino distentum erat, & ab omnibus excrementis vacuum: reliqua intestina fecibus plena; ex quorum superioribus cum feces descenderent, impetu quodam violento per distentum colon ferebantur, ventriculi fundo compresso. Vnde factum est, ut cibi potusque portio ad os subito regurgitaret.

De Tympanite.

CAPUT XXXVIII.

TYMPANITEN cum Ascite in perisse conuenire, & in paucis differre, multi sentiunt. Nam in utraque subesse

F 4 aquo-

aquosum humorēm & flatum; differre autem maioris minorisque ratione. In Ascite plus esse aquae, minus flatum: in Tympanite est contraria plures esse flatus; aquae vero quantitate in minorem. Sunt autem & qui Tympaniten in Ascitem transire posse credant; flatu videlicet inspissato, ac veluti nubilo reddito. Sed si Tympanites fuit; quem aliquando obseruauimilis, multum ab Ascite differens est: difficillimus quoque ac acutissimus morbus, citoque interimes.

Monachus quidam multo tempore, aliquot etiam annis, circa umbilicum torsiones cum sonitu ac strepitu admodum molestas senserat, quae nullis remediis superari vnuquam potuerunt. Tandem subito quidam tempore venter vniuersus in tumorem prægrandem attollitur: vrina & aluus supprimuntur. Enemata & potiones nihil proficiunt, omnia frustra, nulla succedente alui expurgatione: sic magnis doloribus confectus, vitam cum morte commutauit.

Simile & quiddam accidit coriario, cui quoque venter citè tympani in modum distentus, sonitum pulsatus dedit. Nec hic ullis remediis restitui potuit: alio quoque & vrina suppressis.

S C H O -

S C H O L I O N .

De hoc morbo scripsit Hippocrates Aph. xi. lib. quarti: *Quibus tormenta & circa umbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neq; aliter soluitur, in aquam intercutem siccum firmatur.* Hydrops autem sicca à posterioribus Medicis, ut Galenus ait, Tympanias dicitur: quoniam summus venter percussus talem sonitum edit, qualem tympana. Non temerè autem est, quod Hippocrates scribat, *is pueris*, hoc est, firmatur: volens indicare, morbum hunc nullis remediis curari posse. Quod nec mirum, si etenim quæ præcesserunt, à nullo solui potuerint medicamento: multò magis qui succedit Tympanias, incurabilis, ac nulli medicamento cedens, existet.

De Hydrocæle.

C A P V T X X X I X .

HYDROCOELE aliás vniuersum scrotum, modò vnam eius partem, sinistram videlicet aut dextram occupat. Impletur totum scrotum hydrope vel etiam cachexia laborantibus. Quæ verò vnam tantum partem afficit, aliam occasionem habet, nec hydropicos comitatur, sed omnino aliter affectos. Non colligitur quoque humor in scroto, sed in membrana ery-

F 5 throide

throide testē continente. superuenit quandoque ex causa aliqua externā & manifesta, ut à casu aut percussione: crebrò verò etiam ex latente & non manifesta. Quæ autem ab externa causa accessit, aut dextrum aut sinistrum testem indifferenter affigit, & in tumore sanguis sæpenumerò concretus ac corruptus continctur. A latente verò ac non manifesta causa originem ducens, nunquam alium quām sinistrum testem occupasse diligenter nobis inquirentibus obseruatum. In hac humor influit tenuis, & vrinæ consistentia similis, erythroiden distendens membranam: qui subinde tam copiosus in hanc fertur, ut tumor quandoque ad humani capitis magnitudinem perueniat. Testis autem substantia ab acrimonia humoris successu temporis, non tamen mox, corruptitur. Veteres, inter quos apud Aëtium Leonidas, Hydroccelen tumorem esse laxum, & citra dolorem, tradunt: & talem quidem sæpiissimè contingit reperiri: secus tamen in Anglo quodam euenit. Inciderat hic in grauissimum sinistri testis cum tensione dolorem: qui nullis cataplasmatis, fomentis, emplastris, multò minus inunctionib; placari aut leniri potuit.

Vnicum

Vnicum videbatur remedium sectio & testis ablato. Antuerpiæ illo tempore multi erant celebres & magni nominis Medicis: plerique horum curationem tentarunt. cum autem scse nihil proficere experientur, in candem nobiscum sententiam deuenere, in sola sectione vnicam & solam spem reponentes; interim tamen nemine de hydrocoele opinionem habente, sed omnino alium circa testem affectum consistere suspicante. Sectus igitur tandem est æger, & sinister testis ademptus. In ipsa autem sectione demum cognitum hydrocoelen fuisse affectum, copiosa in secantis faciem aqua exiliente. Testis integer & haud quaquam corruptus exstitit (nuper enim natus erat dolor) quem cum etiamnum calentem chirurgus medium diuidet, ex ipsius centro semen erupit. quod annotatione dignum. Curatus ac sanatus à vulnere, paulò pòst de lumborum dolore ac grauitate conquerebatur: apparebant in lotio arenulæ quædam: de latente aliquo in renibus calculo suspicio erat. In pube deinde circa cicatricem dolor cum tumore successit: accendentibus verò & aliis symptomatis, mors tandem subsequuta est.

Sacri-

Sacrificato autem circa pubem ac cicatricem loco, aquosus effluxit humor; & quidem copiosus. ren verò sinister durus admodum erat, ac iusta quantitate maior, & substantia interiore haud paréchymatis colorēm referens, sed candidior, concreto ac indurato puri (quod subinde in affectibus variis formas accipit) similis. Hinc apparet, & abunde manifestum fit, quam obrem hydrocoele siue aquosus ramex, haud ab externa, sed à latente causa procedens, non nisi in sinistram membranam incidat, atque huius testem affligat. Nam huius partis seminalis vena, non ex caua, veluti dextra, oritur, sed ab emulgente sinistri renis procedit ac originem sumit. Renè verò hoc male affecto, nec officio suo probè fungente, vrinæ pars, quam emulgens hæc ad se pertraxit, cùm ad vesicam per malè affectum renem non potest descendere, per seminalem in erythroiden delabitur, hydrocoelen eo modo ingenerans. Sublato autem teste vnà cum sua membrana, non amplius illic decumbere humor potest. Quod si aliquis eò postea descendant, hunc in pube hærere necessum est; veluti Anglo contigit, cui, paulò ante mortem, humor qui deflu-

defluxerat, hoc loco substiterat, tumoremque cum dolore, ut diximus, excitauerat.

De Scroti in hydrocæle periculosa sectione.

C A P V T L . X .

In generoso quodam viro, quam omnis periculi plena sit scroti & erythroidis membranæ in hydrocæle per scalpellum apertio, teste non sublato, compertum est. Ab aliquot annis sinistra parte hydrocæle huic molesta fuerat: frustra cataplasmatis, ac aliis remedii crebrò usus. tandem temerarij chirurgi consilio acquiescens, aperiri sibi scalpello tumorem permisit. Effluxit citò omnis humor: tumor quoque subsedit; sed cum testis ipse omnino esset corruptus, vicinas partes facile infecit. Subsequuta mox scroti vniuersi, ac etiam penis, cum tumore & ingenti dolore, gangræna. Delirium cum vehementi febri propter doloris magnitudinem superuenit; ac non ita multò post mors accessit. Ren huius sinister corruptus fuit, & seminalis in erythroiden descendens, valde ampla & multum patens.

De

De Gonorrhœa Venerea.

C A P V T X L I .

MULTVM interest inter veram Gonorrhœan, id est, semenis profluum, & alteram impropriæ dictam Gonorrhœan, quæ ex concubitu cum lue Venerea infectis contrahitur. Diuersæ sunt causæ : differētia symptomata: curandi ratio dissimilis. Sed de ea quæ propriè dicitur, nihil hic adferendum ; de altera verò quædam scribenda: Quæ est purulenti, corrupti , ac fœtidi humoris per penem defluxus ; quem interni meatus exulceratio concomitatur. Carunculæ etiam quædam circa vlecerum labia quandoque suboriuntur , quæ liberum vrinæ transitum subinde remorantur. malum si diutius constiterit , vltierius serpit , vesicam , vreteras , & tandem ipsos etiam renes inficit. Generosus vir ex familia Francisci & Henrici Franciæ Regum , cum decem & octo annis huiuscemodi profluuo laborasset , incremente indies malo , atque vñà symptomatum sauitia : nec vllum ex medicamentorum præscriptorum vsu , fructum consequeretur , ad fontem proficiuntur , haud procul Leodio , qui creditur esse , quem

quem Plinius Natur. Hist. lib. x x x i. cap. x i. in Tongris esse scribit. Hoc vbi aliquot diebus v̄sus esset, dolores valdē remissi sunt; ita vt suauius illic, quām alibi multis annis, vixerit. Fontis siquidem huius ea propria ac singularis est facultas, vt vesicæ renun-
que dolores sopiat ac leniat: morbos tamen harum partium raro persanet: ventriculum debilem idem roborat: ciborum languen-
tem appetitiam excitat: hydropicis, præ-
fertim Leucophlegmatia laborantibus, sub-
inde sanitatem reuocat. Possemus non-
nullos adferre grauissimis ox vesicæ aut re-
num calculi doloribus miserè afflitos, qui
interea dum hunc biberent, à doloribus li-
beri visi fuerint; non tamen idcirco san-
tati restituti. Prætermissa siquidem huius
potione, recurrentibus etiam aceibius
quandoque doloribus, peius habuerunt.
Veluti huic generoso contigit viro. qui
interea dum aquam fontis biberet, me-
lius habere videbatur, sed illinc reue-
sus, mox omnino peius. Ita vt Mech-
liniæ subsistere eum symptomatum vehe-
mentia coegerit: vbi ingrauescentibus om-
nibus doloribus, viribusque deficienti-
bus, vitam cum morte committauit.

Disse-

Dissecto ac aperto huius corpore , repertus
est ren vterque maior, quam secundum na-
turam, durus, concreti ac indurati puris co-
lorem ac similitudinem referens: vreterae
ambae interius exulceratae: vesica planè rigi-
da, nec extendi nec contrahi potuit. Huius
vna membrana ab altera diuulsa, copioso
intermedio pure. In exteriore tubercula
quædam liuida apparebant: interior multis
foraminibus pertusa. Colis siue penis mea-
tus in totum exulceratus, & sanguine con-
creto plenus. Candelis frequenter vsus fue-
rat ex candida cera, quæ saepius impositæ
ac exemptæ, irritatis ulceribus, profusi san-
guinis causa fuere. Talis igitur generosi hu-
iis viri constitutio fuit, quem tot annis, tan-
tis doloribus superesse potuisse, non citra
admirationem fuit.

De Vrinæ profluvio.

CAPV T XLI.

HONESTVS quidam ciuis vrinæ deti-
nebatur profluvio: subinde uno die
amplius quam vrnam x l. librarum redde-
bat. Bibebat non minus: vt qui propter assi-
diuam vrinæ profusionem, assidua quoque
siti

siti premeretur. Cum autem huic nulla prodescent remedia, & vix illa sibi adhiberi pateretur, paucis diebus deficiens, è vita commigravit.

Alius quidam mercator vrinam quoque admodum frequentem reddebat, sed minus nec adeò copiosam, diuque hoc malo laborauerat. Albida autem vrina erat, non transparens, & paulò quam serum lactis tenuior: in qua quidem grumi subinde permixti ferebantur. Superueniente vno tempore febri, vrinæ accessit incontinentia; sic ut & dormiéti proflueret. Posteaquā autem sanguinis missione, & enematum usu, paulisque aliis remedij febris cessasset, desit ignorantì in somno effluere, sed tamen fréquēs, ut anteà, & mediocriter multa: & qualis prius, talis & in febri & postea perstittit. Sitis verò & hunc premebat propter vrinę copiam, sed multò quam alium minus. Morbus autem pertinax nullis remedij cedebat, interim ut non vehemens, ita neq. negotiis magno erat impedimento. Vsus fuerat aliquot annis æstatis tempore aqua fontis Leodiensis: sed nec ex hoc fructum retulit, citius ab eo malum auctum: nam aqua hæc diuretica, & vrinas vehemēter mouet.

G SCHO-

SCHOLION.

MORBVM hunc Diabeten suisse appetet, præsertim ciuis, cuius vehementius fuit malum. Nec tamen mercatoris affectus aliò referendus videtur. Comparat hunc Galenus Legitati intestinorum : quemadmodum enim per hanc cibis assumptus citò deïicitur: ita & in Diabete potus velocissimè per vias vrinariás descendit. Proprius autem renum est affectus, qui ex retentricis facultatis debilitate oritur, accedente attractricis robore. Vnde & sitis necessariò consequitur. Potus autem qui assumitur, non talis omnino redditur, qualis assumptus est. Nam in iocinore mutationem nonnullam accipit, licet exiguo hæreat tempore: in renibus verò non permutatur. Idcirç & crudæ apparent vrinæ.

*De Calculo in vesica sponte
rupto.*

CAPUT XLIII.

VIRO annos nato (plus minus) xxx. si quando recenter coctam, aut nondum plenè defecatam biberet ceruisciam, aut etiam paulò acidorem; vel etiam vinum mustum, vrinæ stillicidium mox molestum erat. Calculi in vesica nulla alia signa aderant. Quodam tempore cum liberasiūs bibisset, & quidem Rhenanum vinum

num, magno cum dolore sanguinem min-
gere cœpit: atque simul exigua quædam
calculi fragmenta excernere: quæ acutissi-
mos angulos habentia, particulis illis mi-
nutis, à silicibus dum franguntur ac rum-
puntur dissilientibus, erant similia. Intu-
muit mox præ doloris magnitudine penis
ac totum scrotum. Tertio autem die in
dextro inguine propè penem, gangræna
nata apparuit: qua scalpello aperta, copio-
sum fetidissimumque pus effluxit. Se-
quuta deinde per vulnus vrina, & calculi in-
tra vesicam disrupti ac fracti acuta frag-
menta multa: quæ & aliquot pòst diebus
per hunc locum excreta fuere: cathetere
interim aliquando in penem immisso, ne
quid in co hæreret, postea molestias allatu-
rum. Nullis fragmentis amplius prodeun-
tibus, aut cum vrina exeuntibus, procura-
tum est, ut quām citissimè vulnus coalesce-
ret. Hoc consolidato, humor quidem cras-
sus, lentus, viscosus, inalbicans, matulis
adhærescens, vrinæ permiscebatur: qualis
sæpenumerò calculo in vesica existente
cūm vrina excernitur. Cum autem nullis
remediis hic suppressi aut resiccati se pat-
reter, ad fontem in agro Leodiensi male-

habens profectus est. Illic vero ubi dies quadraginta vixisset, absque tamen ullo fructu, à Medicis præsentibus admonitus, alijs quadraginta mansit. Reuersus sanitatem suam homini concredidit indocto, qui ex vino Cretico, additis radicibus, herbis, ac semi-nibus omnibus fortibus diureticis, stillatitiū ei liquorem præbebat, quo omnia symptomata plurimum exacerbata fuere. Andreas Vesalius id temporis Bruxellæ erat, huius hortatu ac consilio sectionem admisit. Calculi exempti sunt quinque, quorū duo vesicæ adhærentes, difficulter admodū & cum labore auulsi sunt. Tres reliqui vnius fuere in vesica contracti partes: ut his simul iunctis mox manifestum erat. Huius fragmenta fuerant, quæ primo tempore molestiam facere, & difficilium symptomatum causæ extitere. Erant autem calculi isti quadrangulares, & superficiebus planis, contra planè quam vesicæ calculi esse solent; qui vel rotundam vel oualem figuram plurima parte referunt. Causa cur intra vesicam calculus ruptus ac fractus fuerit incognita: nisi fortasse vnius cum altero collisio fuerit. Naturæ opera admirari possumus, causas cognoscere sæpe non contingit.

De

De duodecim in vesica calculis.

CAPUT XLIV.

IVRIS PERITVS quidam supra quinquaginta annos natus, diu molestissimo vrinę stillicidio, accendentibus plurimis, calculi in vesica latentis, indicijs, laborauerat, cum ad se sectionis peritum vocat. Hic facto experimento nullum in vesica calculum esse iudicauit. Protectus igitur ad fontem, de quo supra scripsimus, est. Illinc reuersus, non melius, sed peius habuit: vrina albida, foetida, ac purulenta facta. In vesica huius duodecim reperti sunt calculi, quorum qui maior nucis mysticæ nucleus aequabat: ac ren sinister purulentus, ac ferè consumptus, exiguo admodum parenchymatis reliquo.

SCHOLION.

CONTINGIT non raro, ut calculo in vesica consistente, tenes inflammatione corrifiantur, ex magnitudine videlicet & diurnitate doloris, per cōfensum affecti. Inflammationi succedit abscessus, huic verò putis mictio. Subinde unum tantum inflammati accidit: aliquando & alterius inflammati succedit: ut nonnullis accidisse meminimus.

G 3

De

*De Calculo è muliebri pudendo spente pro-
pemodum excidente.*

CAPVT XLV.

VESICAE calculus non viros tantum
excruciat, sed & mulieribus quandoque
grauissimas molestias adfert, continua-
nosque cum vrinæ stillicidio dolores. Sed
è virili corpore non, nisi sectione, eximitur:
mulieribus vero quandoque sua mole ac
pondere, vesicæ ceruice extensa, in vteri
meatum descendit, è tenui membrana de-
pendens. Sic contigisse cuidam seni, & su-
pra LXXV. annos natæ matronæ, in non-
nullorum adhuc memoria restat. Diutinè
hæc ex calculo vesicæ laborauerat, & maxi-
mos perpesta dolores, multas noctes insom-
nes transegerat. Cum autem nullum ho-
rum finem speraret, tandem ancipitem
curationem subire, & sectionis periculo se-
se exponere maluit, quam diutius tantis
doloribus superesse. Nec generi sui Medi-
ci doctissimi, neque aliorum Medicorum
tantum potuerunt in contrarium admoni-
tiones aut rationes, ut à sententia dimoue-
retur. Inuentus est itaque temerarius &
audax λιθότομος, qui tantæ ætatis mulieri,
diu-

diutinis tām nocturnis quām diutnis doloribus exhaustæ ac ferè confectæ, sectiōnem se aggressurum reciperet, & feliciter perfecturum polliceretur. Fauet temeratio homini fortuna. Dum tentat aggredi curationem, magnum ac insignem calcu-
lum, iam extra vesicam delapsum, offendit, in tenui membrana pudendo inhāren-
tem. Secat membranam: calculus excedit.
Atque ita citra omne peticulum à cálculo
matrona hæc liberatur. Et qui alias sponte
(vt videbatur) casurus erat calculus, ope
atque auxilio sectoris prius cadit. Superuixit
hæc pluribus deinde annis: sed vrinam con-
tinere non potuit. Hoc vnicum ex priori-
bus doloribus reliquum tantummodo fuit.

*De Ischuria propter calculum
renibus impactum.*

C A P U T X L V I .

I S C H U R I A , id est , vrinæ suppressione
accidit, vijs, per quas descendit, obstructis
aut impeditis. Rarius tamen vreretes aut
renes omnino obstrui contingit. Quod si
aliquando accidat, lumbos grauitas te-
net, partibus circa vesicam liberis: Mu-
lier quædam diuturno lumborum dolore

G 4 de-

detinebatur: aderant manifesta calculi in renibus hærentis signa. Nullum hæc remedij genus prætermiserat, quod calculi comminutionem aut attritionem polliceretur. Vsa quoque consilio cuiusdam, qui ligni Guaiaci, cum omnis generis fortissimis diureticis, decoctum ei exhibuit. A quo in vrinæ suppressionem incidit, absoluto ac firmato in renibus calculo. In singulis huius renibus singuli reperti sunt calculi, totidem radios habentes, quot in tenuum substantia meatus.

S C H O L I O N.

QVAM periculosus autem sit intempestiuus & minus frequens diureticorum usus, vel hoc uno exemplo satis manifestum. Galenus lib. 1. De Simp. medic. facult. hoc quoq. satis innuit, vbi fortia diuretica ijs comparat, quæ lac coagulant. Veluti enim hæc serosam lactis partem separant, reliquum indurant: sic quod in sanguine tenue ac serosum per vrinas fortia diuretica expellunt, crassius inspissant, ac, ut in lapidem aut calculos conuertatur, efficiunt.

De vrinæ retentione propter feces in recto intestino hærentes.

C A P V T X L V I I .

RE T I N E T V R quoque vrina duris fecibus in intestino subsistentibus, com- pri-

primitur enim ab his vesicæ ceruix, quæ compressa vrina retinetur. Atque idcirco dum exoneratur alius, vrina tūm demum procedit, cùm rectum intestinum liberum est.

Nobilis vir L X. annos compleuerat, cùm triduo vrinæ illi via præcluderetur, nullo lotio succedente: huic balneum, mox enema profuit. Emollitis siquidem atque expurgatis alui excrementis, mox vrina successit. Atque ita paucis horis liberatus, cui vrinæ suppressio totum triduum fuerat molestissima.

S C H O L I O N.

QVANDO vrina supprimitur, & reddi nequit, sàpè non expedit diuretica medicamenta propinare. Nam quòd plures humores ad vesicam perueniunt, hòc amplius distenditur, & minus exonerare sese potest. Laxiores & patenteres vesicæ meatus reddi præstat; quod & fomentis, & inseßibus siue balneis efficitur. Quod si verò & feces intestino recto hæreant, has vel maximè educi enemate refert. Quod non solùm feces educit, sed & fomenti loco esse potest. Incumbit vesicæ colli superior pars recto intestino: proinde & hoc fecibus grauato, vrinæ via præcluditur. Si verò feces adeò duræ fuerint, vt enema immitti nequeat, primùm balneo vtendum, dein-

G s de,

de; nonnihil emollitis fecibus, enema adhibendum. veluti huic seni contigit, cuius feces adeò duræ in recto hærebant intestino, ut canaliculus clysteris immitti, priusquam balneo vsus esset, ne quiuerit.

*De stillicidio urinæ ex usu
vini Rhenani.*

CAPUT XLVIII.

VIR senex LXXXII. annorum, cùm iuuenis esset, ac in vigente florenteque aetate, nec non post, vini potatione delectabatur; sed haud alterius quam Rhenani: cuius subinde multas amphoras bibere poterat citra ebrietatem, aut cerebri ullam offensam. Hic post sexagesimum aetatis annum temperantius vixit: præteritis vero LXXX. vitæ annis etiam quam antea parcus multo: & raro admodum vi no Rhenano vsus: tandem vero nec bibere citra offensam potuit. Si quando etenim Rhenanum eum bibere cottingebat, etiam in exigua quantitate, nec copiosè, mox illi urinæ stillicidium valde molestum fuit. Ab aliis vinis, ut Gallico, Hispanico, aut rubro non offendebatur. Repertum fuit remedium, sed quod non nisi præsenti malo succurreret. Quotiescumque enim ad Rhenani

nani vini potum reuertebatur, mox iterum
vrinæ stillicidium accedebat. Profuit tandem ex ouorum testis in cinerem redactis,
& vino Rhenano permixtis, lixiuum: quo
vel semel assumpto, deinceps vino Rhenano,
ad extremum vitæ usque diem, innoxie
vti potuit. Superuixit autem, postquam
liberatus à stillicidio vrinæ esset, annos
duos, aut tres.

SCHOLION.

AL VIDVM fuit Rhenanum, quo senex iste
fuit in iuuentute ac consistente ætate delectatus
fuit & à quo in senectute extrema offendebatur.
Admodum autem tenuium partium istud vinum
est, citissimè ad vesicam descendit, & facile crudos
viscidosque humores secum dicit: quales in
viis vrinariis harentes stillicidij vrinæ cause esse
potuerunt, quibus deinde per lixiuum incisis &
expurgatis, liberior factus est vrinæ de sensus.

De Mola.

CAPUT XLIX.

MOLA, de qua scribimus, carneā quæ-
dam & informis moles fuit, talem
multo tempore, & aliquot etiā annis
(plus minus x v.) in utero olim gestauit
honesta quædam vidua. existimabat ut-
rum prolapsum, quod in ostio uteri pro-
pendere aliquid sentiret. Prostrebant statis
tem-

temporibus menses; & subinde copiosiores quam par erat. Tandem quodam tempore, superuenientibus nonnullis partus doloribus, rudem excreuit & informem carnem molem, pede ferè longam, latam semipedem, tres quatuorue digitos altam.

Sunt verò & alia à recentioribus dictæ Molæ, per quas venter distenditur non minus quam grauidis: una collectis in utero flatibus: altera aquosis humoribus uterum implantibus.

De Mola ex flatu extat apud Valescum exemplum cap. 6. lib. 15. Nobis verò & obseruatum huiuscmodi inflationem efficaci remedio curatam, prodeuntibus per pudendum muliebre flatibus, veluti per anum excerni solent.

Aqua in utero collectionem vidimus in vidua quadam, qua defuncto marito, cum se grauidam relictam existimaret, i. x. mensibus adimpletis, superuenientibus partus doloribus, non nisi aquosos humores enixa est, à quibus liberata, lacte ubera repleta haud aliter, quam si foetum peperisset.

SCHOOLION.

MOLAM, quæ Græcis μύλη, induratum esse uteri tumorem, qui modò in ipsius ostiolo, modò

modò in ipso toto consistat, Aëtij & Pauli est sententia. Sed Galenus 14. Method. Molam in formem esse carnem, ait, & inutilem in utero gestatum conceptum, qualis illa viduæ carnea moles, quam aliquot annis in utero gestauerat. Et talis quidem propriè *μύλη* ac Mola dicitur. Nam quæ ventosæ & aquosæ cognominantur, à Græcis & veteribus Medicis pro Molis' non agnoscuntur. Flatuum in utero collectionem, ἐμπεριμέτωπον τὰς πυργίας, Inflationem uteri; & posteriores Ventositas matris nominant.

De aquosi humoris in utero colle ctione meminit Hipp. in lib. De Natura mulierib: tum & Aëtius, qui uteri hydropem appellat. Hippocrates aquæ in uteris collectionem grauidis superuenire affirmare videtur, Aëtius vero, tunc humoris copiam in uterum confluere, quando menses suppressi & imprægnatio impedita. Vtrumque nobis obseruare contigit: memini enim nonnullis vñ cum fetu copiosum aquosum humor ex utero processisse, fetu debili ac non vitali. Sed vidua altera, de qua scripsimus, quæ existimabat grauidam se relictam, solum aquosum in utero gestauit humor.

De Hæmorrhoidibus.

CAPUT L.

HOEMORRHOIDES venæ quandoque exterius prominent: non raro interius latent: fundunt sanguinem quædam, aliæ non: sanguinis excretionem præcedit

cedit aliquando dolor: s^epe citra dolorem profluit: dolent verò etiam nullo sanguine succedente. Dolor autem tam magnus esse potest, vt per sympathiean vesica laborante, vrinæ succedat stillicidium. Viro cui-dam cœcæ ac internæ hæmorrhoides molestæ erant: Medicus enemata adhibuerat, quibus salem & hieran picran admiscuerat, hinc dolor & inflammatio adeò intensa, vt non minus, quam hæmorrhoidum labor, vrinæ quoque moleustum esset stillicidium, & cui prius remedium adhibendum foret, in deliberationem caderet. Huic autem mox olei violacei vncia in anum iniecta benè fecit, dolore primum hæmorrhoidum, deinde & vesicæ leuato. Eodem verò postea aliquotiens imposito, omnis dolor citò conqueuit.

De Aneurismate.

CAPUT LI.

MULTAS corporis partes Aneurisma occupare potest, cum internas, tum externas. Originem habet duplicem: vel enim ex arteria dilatata: aut vulnerata. Aëtius frequenter in gutture fieri refert: sed nobis infra guttur, super os pectoris, pluries

en-

enatum apparuit. Tumor hoc loco initio paruuus, tempore crescit ac maior fit, mollis, & ad digitorum impressionem cedens: in quo pulsus, qualis arteriis, percipitur. Temerarius chirurgus huiuscemodi in pectore tumorem scalpello aperire ausus fuit: hoc aperto, profluente copioso, vna cum spiritu vitali, sanguine, ager citò defecit. Aliis duobus eiusdem loci Aneurisma introrsum erupit, quos deficiētes ac morientes sanguinem minixisse ex relatu cognouimus. Quomodo autem subito sanguinis in pectoris spatium effusus ad vesicam descendere potuerit, non caret magna admiratione.

Tonsori circa spinam in dorso enatum Aneurisma introrsum quoque ruptum est, verùm huic exiguum sanguinis ad os peruenit, cùm in terram decidens expiraret. In huius thoracis sinistram partem plurimus sanguis effusus fuerat.

In ostio ventriculi tumorem pulsantem quoque deprehendimus, qucm cum imperitus quidam circumforaneus curandum suscepisset, multis vomitoriis ac helleboris mis tantum effecit, vt citò totus ventriculus in tumorem pulsantem conuerteretur. Intra huius vetriculi tunicas copiosissimus san-

sanguis collectus erat: & exterior quidem tunica admodum tenuis, interior vero supra modum crassa, plerisque locis rimosa, veluti in partes concisa, apparuit, pure circa rimas consistente.

In mesenterio natum Aneurisma tactu & admota ventri manu cognosci potuit. quod erumpens, subitaneæ mortis causa extitit.

Cui imprudenter pro vena, secta arteria fuerat, in brachio Aneurisma superuenit: sponte quidem hoc apertum est, sed fortuna fuit. Nam cum copiosus admodum sanguis profluxisset, in vulneris ostiolum a liquid, siue carnis, siue pinguedinis casu incidens ipsum obstruxit, sanguinisque fluentem repressit. Sed quid postea illi acciderit, ad nos non peruenit. Hinc obseruari potest, minus periculosum Aneurisma esse, cui vulnerata arteria occasionem dedit, quam quod à dilatata ortum habet.

*De pedis tumore, quem Arabes
Elephantiam appellant.*

CAPUT LI.

ADOLESCENS quidam circa x x. annos natus in sinistri pedis tumorem cum

cum dolore incidit: quo crassiore facto sura extenuabatur. Medici ac chirurgi de affectus genere parum conuenerant. ita x v i i i . mensibus lecto affixus decubuerat, cum ad nos curationis causa adduceretur. Remedia huic adhibita talia, qualia Auicenna ac Rhasis Elephantiae ab ipsis dictae adhiberi suadent. atque ita intra paucos menses sanitatem pedis restituta, quo-cunque libuit, ambulare ac ire potuit.

S C H O L I O N .

A F F E C T U M hunc Arabes eorumque sectatores Elephantiam nominant. Differens verò à Græcorum Elephantiasi multum est. Nam Græcorum Elephantiasis cutis fœditas ac vitium est, nequaquam pedis tumor: Elephantia Arابum, pedum est, cum nonnullo figuræ vitio, nimia crassities. Causa non aliquis quatuor humorum, sed ex optimo sanguine in idoneam ad corpus nutriendum substantiam humor iam conuersus, nondum tamen agglutinatus: quo ad pedem copiosius affluentे crassior ac veluti tumidus redditur, superioribus partibus magna ex parte extenuatis; alimento nempe destitutis. Guido de Cauiliaco Chirurgus sua ætate celebris, cum ad hunc affectum non ex aliquo 4. humorum gigni animaduertisset, additionem carnis esse existimauit; Elephantia, inquit, est additio carnis in pedibus ultra mensuram: addit vero, & in tibiis; quod quidem contingere posse quis negauerit, copioso

H admo-

admodum affluente alimento? Sed nobis partes superiores extenuari obseruatum. Atque hic quidem affectus, si ea ætate superueniat, quando aëtricis facultatis potentia desinit, curationem recipere potest, si idonea adhibeatur: ad minus, vt non augeatur crassities & tumor intendatur, arte effici potest: veluti in adolescente, de quo scripsimus. In iuuenili corpore vigente adhuc facultate auctrice, si copiosior huiuscemodi alimentarius humor ad pedes deferatur, non crassiores aut tumidos reddit, sed subinde quantitatem iuxta omnem dimensionem, forma haudquam vitiata, auger. Puella nondum nata annos x v. pedes maiores babuit, quam procer alla mulier, interim optimè formatos, cruribus admodum extenuatis, adeò vt mole pedum grauata, molestum ei fuerit progredi. In prouecta ætate huiuscemodi humor ad nutritionem destinatus copiosior quam par est accedens, articulares & podagricos excitat dolores. Si verò & diutius influat, ordinem, ac situm ossium subinde perturbat, compagibus, ac vnitate partium dissolutis. Velut annos cuidam feminæ accidisse recordaimur. Hæc aliquanto tempore dolore pedis laborauerat; cum verò humores probi assidue affluere non desinarent, nec in pedis alimentum conuerti possent, tandem cutis vnitate articulisq. dissolutis, ossium tarsi ordo ac positus ita perturbatus, vt forma figuraque pedis vix villa reliqua fuerit. Effluxit autem humor non saniosus, non purulentus, non fætidus, sed glutini & albidooui ferè similis, lentus

tus ac viscidus, ad pedis videlicet alimoniam destinatus. Crus vero huius supra pedem omnino extenuatum relictum est, veluti, de quo scripsimus, adolescentis. Atque vel ex hoc exemplo sati constat, non unum ex quatuor humoribus esse Elephantia huius causam, sed humorē probum ad alimentum partis destinatum.

De puerō sphacelo correpto.

CAPVT LIV.

PUER erat annos natus sex, cùm articulos digitorum & manuum & pedum sphacelus occuparet: qui sensim serpens supra genua & vtrinque cubitum peruenit. ubi autem haec mortuæ partes decidissent, summanam siue extremam narium partem, & aurium alulas, ac lobos, siue fibras inuasit: morte paulo post subsequente. Sic tandem miser puer mutilatis ac amissis membris periit.

De cordis palpitatione, cui & difficilis respiratione & alia grauissima accesserunt symptomata.

CAPVT LIV.

HONESTVS quidam vir initio à cordis palpitatione male habuit, aduersus quam usus est frequenter (in exigua tamen quantitate) confectione dicta Alkermes,

H 2 quæ

quæ cum lapide Cyaneo, vulgo Lazuli
nuncupato, componitur. hanc ea de causa
quocunque proficisci ebatur secum defere-
bat. Accessit tandem huic malo respiran-
di difficultas, quæ iacenti ac dormienti
maxime fuit molesta, sic ut quam primum
dormire incepisset, aut exiguo tempore
somnum accepisset, citò superueniens res-
pirandi difficultas eum mox excitauerit, &
erecta ceruice esse coegerit; cum qua adeò
multi cōiuncti erant flatus, ut statim à som-
no, etiam cum strepitu quodam, per os
erumperet. Vsus multis variorum medico-
rum consiliis nihil profecit, qui aduersus
humorum ex capite destillationem reme-
dia adhibuerat. Tandem à trageitate (vul-
go dragea) quodam melius habuit. Quod
ex rosis rub. cinnamomo, glycyrrhiza, semi-
ne Coriandri, Anisi, Carui, & Ammios
erat compositum: quo à sumpto cibo vteba-
tur. Iacere & somnum capere tunc potuit,
sed non diuturnum fuit iuuamentum. Pau-
lo siquidem post respirandi difficultas cum
orthopnea eodem quo antea sese habue-
runt modo. Successit mox & circa ventri-
culi regionem durities: sub vitæ finem
etiā nigricans initio sputum, deinde cruen-
tum

tum, postea veluti semiconcretus sanguis. qualis etiam tribus à morte horis ex ore, quasi bulliendo, effluxit.

S C H O L I O N.

INTER causas palpitationis cordis referuntur & flatuosi spiritus, à crudis crassisque humoribus geniti; & ex hac causa exortas palpitationes dyspnæa & orthopnæa frequenter comitantur. Idcirco & omnis circa respirationem in hoc viro offensa, ad crudorum humorum copiam referenda videtur, à quibus flatuosi spiritus processerunt, per os cùm strepitu erumpentes. Sed sputum illud cruentum, deinde sanguis semiconcretus post mortem ex ore ebulliens, aliam videtur habuisse causam, ipsorum videlicet internorum viscerum erosionem ac corruptionem: & quidem ab importuno ac nimis frequenti (vt videtur) vslu confectionis Alkermes. Hæc etenim si in iusta quantitate detur, melancholicos humores expurgat: infra autem exhibita, cùm nullam expurgationem moliri queat, interiora viscera, si frequentius sumatur, vrit, exulcerat, & putrefacit. Sunt etenim & tales ipsius Cyanei lapidis (qui confectionis magna pars est) prauæ ac nocentes facultates: præsertim si non lotus vel malè lotus fuerit. Et vt cumque etiam sapientius ac diligenter lauetur, omnem tamen suam prauitatem deponere non potest. Sicut enim vis eius expurgatrix lotione non perit, sic nec prauam ac exulcerantem eius facultatem lotione deleri

H 3 pos-

posse existimandum. Scriptum vero & de hac
cōfēctione Stirpium Historiae nostrae Pempt. sex.
tæ, libri quarti, cap. quarto.

PARERGON.

*De iis quæ in nonnullis morbis febrilibus
sub pedibus à recentioribus ligantur.*

NoVA sunt auxilia, de quibus scribimus,
& non modò veteribus, sed ne multis
quidem recentiorum medicorum satis vel
cognita vel probata: præsertim his qui à ve-
terum aut à præceptorum suorum traditio-
nibus ita toti pendent, ut utile aut expediēs
aliquid à posteritate, præter ea, quæ vel
legerunt, vel audiuerunt, amplius nihil in-
ueniri aut excogitari posse, temerè existi-
ment. Sunt autem de quibus paucis agere
instituimus, illa, quæ pedū plantis in mag-
nis & ardentibus febribus subduntur. Du-
plicia autem hæc ferè sunt. Quædam enim
ad caloris contemperantiā adhibentur:
alia verò ad vapores vel etiam humores ca-
put ac cerebrum petentes deorsum reuel-
lendos. Priora ex arta vel ex vulgaris vſu
bolo, aut etiam ex luto potissimum vetero
& cratitiis parietibus adempto, cum aceto
& oīi albo temperatis & mixtis constant;
additis quandoq; Lactucæ vel solani foliis,
aut etiam illorum succis. Et talia quidem
calo-

calorem pedum contemperant, & solamen
quoddam ægrotantibus in acutissimis fe-
ribus adferre videntur. Sed tamen non
satis tutus horum est usus, refrigeran-
do etenim calorem ad cor & interiora
viscera repellunt, quod haud videtur ex-
pediens. Nam hinc deliria & grauissimi ca-
pitis dolores, vel alia etiam grauia ac diffi-
cilia symptomata quandoque sequuntur.
Alia autem non repercutiunt, nec pedum
calorem remittunt, sed magis intendunt;
atque hoc modo ab internis visceribus &
etiam ab ipso corde, vaporosos spiritus ac
etiam calidiores humores, ac eos qui sursum
feruntur, reuellunt. Ad horum genus perti-
nent brassicæ rubentis cruda folia, quæ ni-
trosa & abstergéte succi sui facultate, attrah-
endi vim habent, præsertim si oleo aliquo
illita ac deinde sale conspersa fuerint: sic &
sapo cum sale permixtus brassicæ folio im-
positus, aut telæ lineæ vel alteri alicui illi-
tus: Raphanidis item cum sale trita radix,
sed odor huius mox valdè grauis ac mole-
stus: Chelidonium maius cutn sale solo vel
etiam cum sapone permixtum. Potentior
autem omnibus his est columba, viuens in
duas partes per dorsum dissecta & mox cū

H 4

san-

sanguine sub pedum plantis diligenter ligata. Quae non modò vaporosos spiritus ad caput ferri prohibet, sed & eo perlatos reuocat, atque sic grauissimos capitis dolores sopit, & deliria sedat. Quod frequentius experimètis compertum. Eodem etiam modò exanthemata erumpentia ad inferiores partes pertrahit: sic ut circa faciem ac caput pauciora, circa verò ipsos pedes plura proueniant. Liganda autem sub pedibus est columba, in ipsis febrium præcipue exacerbationibus, vel paulò ante; pedibus interim calentibus: atque illic horis ad minus duodecim sinenda: deinde adimenda, & in ahenum aquæ frigidæ mox abiicienda; ne odore sit molesta. Et præfertur ad huiuscmodi diuersioneni columba reliquis vel volucribus, vel etiam animantibus: & quidè propter singularem ac eximiam quandam proprietatem humanæ naturæ gratam ac amicam, qua pollere videtur.

Non desunt verò & qui Tincas pisces sub pedibus in supra dictis affectibus ligent, nec etiam absque fructu, sed cum minore laborantium solamine, & cum grauiore ac molestiore foctore, quam à columba. Maintinuit usus harum Paulus Ionus in libello suo

suo de Romanis piscibus, vbi licet huiuscemodi remedia, nonnullis visa fuerint ridicula, acutè tamen febricitantibus profuisse confitetur. Tincas, ait, scissas per dorsum longitudinem, pedumque & manuum plantis applicatas, ardentis febris feruoribus, plurimum aduersari quidam putarunt ex secta Iudeorum, qui quamquam sordidi admidum, & ridentibus aliis talia experientur, aliquando tamen ipsis aestuantibus exoptata blandimenta feliciter attulisse coperti sunt. Non temerè anuum huiuscemodi remedia contemnenda sunt, veluti ab anu aliqua, aut agypta, vel vespillone quopiam reperta. Nam subinde & ab ipsis hominibus quedam inueniuntur, quæ deinde à medicis in artis operibus versantibus probantur: propter utilitatem quam ex eorum visu consequi experiuntur. Neque enim refert quis qualisue sit remedij inuentor, sed quale illud sit, quod inuentum, cum iudicio & ratione est expendendum. Quod si tunc experientiae ratio accedat, non est cur reiici aut reprobari debeat, etiam à vilissimo repertum. Non enim ab inuentoris conditione aut laudandum aut reprobandum est remedium, sed ex facultatibus ac viribus de eo iudicium faciendum.

H 5 A N-

ANTONII BENIVENII

FLORENTINI MEDICI AC

PHILOSOPHI MEDICINALIVM

OBSERVATIONVM

EXEMPLA;

Sive de abditis nonnullis ac mirandis morbo-
rum & sanationum causis, liber:

CVM ANNOTATIONIBVS

REMBERTI DODONÆI

M E D . C A E S .

De morbo quem vulgo Gallicum vocant.

CAPUT I.

NOVVM morbi genus, anno
Salutis nonagesimo sexto su-
pra mille quadringentos à
Christiana salute, non solūm
Italiam, sed ferè totam Euro-
pam irrepit. Hoc ab Hispania incipiens,
per Italiā ipsam primūm, tūm Galliam,
cæterasque Europæ prouincias latè diffu-
sum, mortales quamplurimos occupauit.
Incipiebant enim pustulæ genere diuersæ
in genitalibus membris, licet interdum,
sed rarer, in capite: & inde per totum
corpus diffundebantur. Aliis quidem pla-

næ

næ minimeque extantes, sed scabré tam
en in superficie, & colore subalbidæ: à
quibus squamæ resolutebantur, & caro sub
his corrosa apparebat. Aliis varis similes,
figura rotundæ: & ab his item squamis le-
uioribus resolutis prominebat caro rubi-
cundior, ex qua viruléria fœtens & graui-
ris odoris profluebat. Nonnulli verò latio-
ribus corripiebantur pustulis, sed quæ supra
cutem non intumescerent, crassiores squa-
mas habentes: ex quibus etiam virulentia
copiosior emanabat, & amotis squamis ca-
ro apparebat obscurior ac subliuens, quæ
inulcerata roderetur. Quartum genus
erat, quod subalbidis squamis amotis cica-
trici simili remaneret, à quo profluens in-
terdum sanguis, difficultatem sanationis
ostenderet, & similitudine sicciam scabiem
repræsentaret, cæteris omnino deterius: &
licet minus eroderet, serpendo tamen va-
riis & intentatis incidebat locis. Hoc au-
tem morbi genus plebē plurimum seruos-
que afficiebat, ex nobilioribus verò paucos.
Subsequebatur huiuscmodi pustulas, licet
etiam interdum præcederent, articulorum
dolores, qui non minore cruciatu torque-
rent, ac senescentibus iam pustulis pluri-
mum

mum inualescerent. Quod si medicamentis compingentibus intrinsecum quis conaretur extrudere humorem, continuò exortæ pustulæ in gula & ore ægrotos malè habebant. Ex quo etiam nonnulli ob incu-
riam medentis mortem obibant: aut,
quod proximum est, erosis faucibus difficil-
limè sanabantur. Has autem nos Impetigi-
nis esse genera, quas Græci λειχῆμας vocant,
iudicauimus. Quem etiam morbum Pli-
nius, quòd ex accepto osculo mentum ve-
naretur, Menta gram appellavit. Huius ve-
rò & Celsus quatuor species esse dixit, ru-
bricam, scilicet, & nigram: tūm & quæ ser-
pendo procedit, & quæ item bullulas varis
similes habet. Materiam autem harum pu-
stularum diuersam quidem, sicuti & diuersa
sunt genera, iudicamus. Interdū enim acuta
humiditas sanguini mixta & erodens do-
minatur. interdum crassior, tenuiore parte
absumpta, & ad atram bilem versa. Non
nunquam etiam atra ipsa insurgit bilis, quæ
ab acutiore humiditate non absoluuntur, &
cutem perforans carnem erodit. Pari quo-
que modo exusti humores ad naturam atræ
bilis inclinantes efficiunt: qui si densioribus
occurrant mēbris, quæ perforare nequeant,

figu-

figuntur ibidem, & dolores excitant vche-
mentiores, donec resoluantur, aut tandem
erumpant in pustulas: quæ etsi alioquin fœ-
dæ, & ad sanescendum difficiles, sine vilo-
tamen dolore, ut atræ bilis natura est, infec-
tos premunt. Ex quo fit, vt qui eiusmodi
afficiuntur pustulis, imperitis sese medicis
nonnunquam curandos tradant. Quibus
ægritudinis huius causas penitus ignorantibus,
dum inter mali initia compingentibus
vñctionibus illis mederi festinant, sepe eos
aut in mortem, aut saltem in deteriorem
vel etiam penitus in insanabilem compel-
lant morbum. Nam cum huic malo causæ
insint difficiliores, & quæ vix remoueri
queant, vt non sine magno labore, ita nec
sine diuturnioris temporis spatio sanescere
potest. Quare qui ex his festinam sanitatem
quærunt, morte plurimum, vt iam dictum
est, aut saltem diuturniore morbum nan-
ciscuntur. Si quis igitur huiuscmodi malo
vexatus, sibi ipsi citra omne discriminem con-
sulere, ac certam salutem acquirere cupit,
his vtatur medicamentis atq. consiliis, quæ
à nobis infra ponentur. Afferunt peritissimi
medici, si huiuscmodi morbus toto dif-
fundatur corpore, iisdem medicamentis
cura-

EXEMPLAR
curationem suscipere, quibus & Lepracu-
ratur. Quare cum iudicaueris sanguinem
his misceri humoribus, deduci que eos cum
sanguine posse, optimum præsidium erit,
sanguinem illicò de vena media, quam Ni-
gram Medici vocant, mittere. Contrà ve-
rò si ineptos, & qui cum sanguine minimè
fluere possint existimaueris, æquare eos ac
deducere medicamento debes. Non in-
utile tamen fuerit hirudinem, quam san-
guisugam vocant, aut cucurbitulas ea parte
affigere, qua æger magis vrgetur. Præsidij
indigentiam indicant, habitus corporis, ru-
bor in loco, tumor venarum, & si pustulæ
sanguinolentæ sunt. Postea verò ad ea me-
dicamenta confugiendum, quæ materiæ
partem deponant: quod certè felicius fiet,
si aluum duxeris eo medicamento, quod
habet myrobalanorum omnium partes
duas, radicis barbari partem vnam: aga-
rici, polypodij, singulorum partem me-
diam: succi sumi terræ, senæ, & vuæ passæ,
singulorum partem quartam. Quæ tudi-
cula attrita bulliant in aquæ libris sex, do-
nec quarta defecerit pars. Tum decolata
comprimantur, & additis mellis libra,
scammoniæ vnciola, & siliquæ Ægyptiacæ
vnciis

vnciis duabus, paruo igne in vnam redigantur compositionem. De qua deuoret æger vnciolam medium. Demum aggredi debenius potiones materiam æquantes, ut ex fumo terræ, endiuia, aceto, saccaro, limonum citriqué acido succo. Aut eam, quæ habet myrobalanos omnes, fumum terræ, endiuiam, buglossam, melissam, borraginem, violas, absinthium, thame-rindum, epithymum, & rosam. Quibus additis succo fumi terræ atque saccaro, bul-liant, & ad potionis formam redigantur. Materia tandem æquata deducatur alius medicamento potentiore, quod deponat humorem quem excernere volueris: sicuti sena, polypodium, albo veratro, lapide stellato, scammonio, compositione filij Amech, Inda, & aliis multis quæ doctores extollunt: dummodo non obliuiscaris nutrire ea in lactis aqua: quæ siue in potionc, siue buccella accipies, optimum & excellens auxiliū inuenies. Verūm quia humor non vna tantūm vacuatione fecernitur, iteranda hæc sæpius erunt. Ultimo loco ea sunt aggredienda præsidia, quæ extrinsecus adiuncta etiam cōferre possint: ut in crassiore & glutinosa materia, quæ incident: in te-nui-

nuiore, quæ resoluāt: in media, quæ vtramque operationem concilient. Mollire interdū & dolores remittere opportunis præsidii conuenit. Hoc autem malum tollit acida pars citri, gumimi arabicum, gummi nucis plurimæ, storax liquens, & sinapis, si aceto liniantur. Saliua quoque hominis ie-
iuni, præsertim quæ dentibus inhærescit,
præsentaneum remedium est. Aqua sulphurea, aqua salita, & maris spuma, fuccus psyl-
lij, oleum ex frumento & ex violis, storax,
& pix, armoniacus, helleborum, gummi
ratæ, litargyrium, tutia, resina pini, argenti
spuma, & cerussa. Serapion autem nitri par-
tes duodecim, sulphuris partes xiii.
excipiēbat resina copiosa; eaque vtebatur. Alij
minio sinopico ceram & oleum ex rosa ad-
dunt, & eo inungūt. Nonnulli verò resinam
terebinthinam, argentum viuum, masti-
cem, litargyrium, cerussam, thymiamaque
excipiunt myrtino oleo atque larido: & co-
inungentes sudare ægros cogunt. Nec po-
stremò desunt, qui fateantur se ex solo po-
tu medicaméti, quod habet laccam lotam,
aloēn, ac myrti coctionem; ex eiusmodi
ægritudine sanos euafisse.

et in tibiori sup. articulo glonis A N-
dium

ANNOTATIO PODONÆ I

LVM Venereum hunc morbum nunc rectius recentiores appellant, citra alicuius gentis inuidiam. Tametsi autem ab eo bello quod Carolus Gallorū Rex cum Alfonso Rege ad Neapolim gesit anno 1493. & 1494. plurimum sauerit, & itūc primum natus videatur: si nonnulla tamen, que huius symptomata habentur, multò ante medicis cognita extitere. Nam & ab immundis ac sordidis mulieribus iam olim nonnullos vitia quædam contraxisse testatur Guillelmus Salicetus, Bernardus Gordonius, & Valescus Tharananus. quorum hic vixit anno 1418. Salicetus vero claruit circa annum 1270. Bernardus Gordonius medio tempore: omnes autem ante morbi Gallici aut Luis Venere cognitum. Pustularum, ulcerum, similiūmque vitiorum circa penem ac præputium ex congressu cum sordidis meretricibus aut immundis mulieribus, facit mentionem Caliceto Chirurgiae suæ cap. 48. Gordonius Particulæ Septimæ cap. 5. Galeucus libro sexto cap. 6.

Vermis vomitu projectus.

CAPUT III.

JOANNES quidam faber lignarius, annum agens quadragesimū, cùm à cordis dolore ferè perpetuò duobus iā annis grauius vrgere tur, ac propterea quod eo saepius

I

in

in mortis discrimen adductus fuerat, peritissimos quo sq. nostri seculi Medicos, sed frustra, consuluisse: tandem ad nos venit oratum, ut si quo modo possem, tanto malo succurrerem. Mouit me, fateor, cum res ipsa, quæ satis per se miranda videbatur: tum vel maxime viri lachrymæ, ac nimium miserabilis obsecratio. Cœpi itaque mecum cogitare, an id forte ex malo habitu ventriculi, seu cordis, siue ille calidus frigidusque esset, an siccus, simplex aut mixtus. Sed horum nullus certis indicis ostendebatur. Cordis enim natura nobilis præstasq. tanto tempore huiuscmodi iniuriam non tolerasset. cum nullum ægritudinis genus imprimi in corde possit, quin hominé ad festinam mortem deducat. Opinanti igitur mihi malignam aliquam & noxiā materiam in ventriculo detineri: quæ, quod vicinus sit locus cordi, ad eius ceruicem ascendens hominem afflictaret, visum est eam quoquo modo propellere. Quare medicamento vomitionem fieri iubeo. Eo etsi corrupta ac putrens materia expellitur, non tamen dolor remittitur. Consulo igitur ut iterum vomitum experiatur: quem nihiloseius vna intermissa diecula validior rem

rem exhibeo. Expulsaque eo est crassior pituita, & cum ea vermis longitudinis digitorum quatuor satis plenior, capite rubro, laui, rotundoque, quod pisi magnitudinem non excederet: cætero corpore lafugine quadam conctecto, cauda furcata ad similitudinem nouæ Lunæ: pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriorem, totidem in sinistriorem partem coaptatis. Admiratus vermis formam, medicis eruditioribus ostendo. Nullum inuenio qui monstrum simile se vidisse vñquam fateretur. Aderat tamen senior quidam, sed medicæ artis imperitus; qui testatus est similem se vidisse vermem vomitu quoque propulsam ab Alexandro quodam cœnobita: qui statim, ut ille aiebat, projecto eo, mortuus est. Vocabatur autem hoc monstrum cordis vermem. At contrâ æger ille noster ut primum vermen ipsum evomuit, ad pristinam reuersus est sanitatem.

A N N O T A T I O.

VERMES vomitione reiici haud infolens est, nobisque nō raro vñsum. Testatur & idē Amatus Lusitanus, Curatione quinta, sexta, ac decima, Cœtuia primæ. Generari autē posse in vetriculo, ut amatus existimat, difficile fuerit affirmare: verisimilius est ex intestinis ad vetriculū peruenire.

Lapides in tunica hepatis reperti.

C A P V T . I I I .

MULTER quædam nobilis, dolore ex-
Morto circa iecinoris pastes, cum diu
multumque angeretur, ac propterea quam-
plurimos medicos consuluisse, effugere ta-
men id malū nullo præsidio poterat. Quare
opem nostrā vñā cum aliis experiri placuit.
Conuenimus igitur plures medici, & qua-
nam essent huius morbi abditæ cause hinc
inde plurimo sermone discussimus. Verum
vt cōtingere in rebus dubiis plerumque so-
let, sententia non conuenimus. Cum pars
jecinoris abscessum, pars malum habitum
indicasset; nos vero vitium in membrana
contegente inesse credebamus. At illa cùm
inualesce morbo paucis post diebus, vt
nos etiam ex certis indiciis pari cōsensu pre-
dixeramus, ē vita migrasset, mortua corpus
incidentum curauimus. Et inuontæ sunt in
jecinoris membranulæ parte decliuore
congesti lapilli, figura & colore diuersi. Alij
enim rotundi, alij angulares, quadrati alij,
prout positura & casus effecerat, imaculis
etiam rubeis, cœruleis, albisque distincti.
Hi sua grauitate ex tunica sacculum longi-
tu-

sq. I

I

tudine palati latitudine vero duorum digitorum effecerant. Hanc autem nos mortis causam arbitrati, disputare de obscuris va-

nium & inutile iudicauimus.

ANNOTATIO.

IN Vesica sellis subinde lapides reperiri contin-

git, ut infra cap. xiiii. dictum: yerum laxio-

rem reddi membranam iocinoris, atque in ea calcu-

los dependere ex rarissimis est. Iecur autem, vel vna

aliquam eius partem indurari frequentius accidit.

Memini ego nonnullorum, qui ab Ictero in Ascen-

ten delapsi erant, iocinora vidisse, adeo dura & la-

pillis unde quaque plena, ut nouacula percindi no

potuerint. Simile narrat & Andreas Vesalius in

Epistola de China ad Ioachimum Rœlants de quo-

dam Belloarmato Senensi, cuius iecur prorsus ca-

dicans superficie constabat non leui, sed admodum inæquali, & leuiibus tuberculis exasperata:

anterior vero eius pars, & vniuersa sinistra admodum lapidis indurata.

Fluxus sanguinis ex poro.

CAPUT IIII.

Novis hominem robustum admodum,

qui xxxvi. agens annum saepe mecum

conquestus est de certo sanguinis fluxu, quo

singulo quoq. mense grauiter afflictaretur.

interroganti mihi qua parte corporis flue-

ret, id se nescire respondit. Admiratus ho-

I 3 mi-

minis verbum: detege, inquam, locum unde fluat. Deposito pallio ilia dextra ostērat, ubi subiacet iecoris pars ima. Diligenter locum oculis lustro, si foramen aut cicatrix in parte sit: omnia æquabiliter posita, lenem & mollem carnem, nullam asperitudinem cicatricis ūe notam inspicio. Ab homine decipi suspicor. Quod ille aduertens, paucis, inquit, diebus hūc tibi scrupulum demam. Instat enim tempus quo sanguis fluere consuevit. Reuersus perendie vno superposito dígito locum fluxus congebat: quo amoto, non secus emanauit sanguis, ac si ex incisa vena proflueret. Nec prius fluor ille cessabat, quām sanguinis libra emitteretur. Quo euacuato, nullus discernere poterat, vnde euacuatio facta esset. Existimabam venulam foraminibus cutis sua ceruice inhærescere, indeque statu tempore sanguinem euacuari. Curaui itaque hominem sola sanguinis missione ex vena iecoris singulo quoque mense. Curiosoque victu iniuncto, protracta cura est ad sextum usque mensim, & tandem conualuit.

ANNOTATIO.

SIMILE exemplum & inter Rara Iacobi Holstrij habetur: Nouimus, inquit, quendam, cui è reli-

è regione hepatis vena per interualla dehiscebat; quæ sanguinem funderet. Restitante sanguine vestigium non apparebat.

De vena umbilici. & ex vulna

prolapsa intestina.

CAPUT V.

MULIEREM vidimus sexagenariam, cuius intestina ex vena umbilici subito prolapsa sunt, nullo præsidio conferente, tertia die vitam finisse. Vidimus & aliam, de cuius vulna pariter disrupta intestina omnia profluxerant, paucis item diebus occubuisse. Insuper & tertiam nouimus, cuius intestina, perfracta eorum tunica, à summa umbilici cute tanquam in sacculo depéabant in vulnem. Hæc autem miseram quidem, sed tamcn longiorem vitam dicens, vñà cum hoc malo consenuit.

ANNOTATIO.

PROLAPSIS extra locum suum intestinis, subinde grauissima ac molestissima subsequuntur symptomata, nec raro ipsa mors. Hoc casu procurandum & laborandum est, ut quam cirtissime intestina à fecibus liberentur: alioqui in locum suum non aut difficillime reducenda. Optima ac tutissima sunt enemata, & quidem non veheinentissima, sed benigna ac mitia. Ita s̄pē numerò fecibus eductis, & ab excrementis intestinis liberatis, facilius

lins in suum locum reponi possunt. Per os medicamenta purgantia assumere non ad eod tutum: excrementa etenim deorsum propellunt, & in intestina, quae excidere impellunt. Si quid per aluum descendit, id sane tenue ac liquidum, quod inter duras feces sibi alicubi viam inuenit, duriora crassioraque herent. Intestinis autem amplius repletis, tum oras major fit, dolores augmentur, & reponendorum horum minor spes affulget: accedunt graues molestie, & non modo bilis aut pituita, sed & non raro fecum & alii excrementorum vomitus. Cum enim nec descendere queant, nec ab intestinis retineri, ad ventriculum regurgitant, & vomitione recipiuntur. O dura sic morientium conditio. Exempla, vel coru qui enematum usu melius habuererunt, vel neglegitis contemptisque, aut ab epotis purgantibus medicamentis miserè perierunt, possent adferri plurima: sed quia iis, qui in quotidiano artis usu versantur, haec haud sunt incognita, omnino duximus pratermittenda.

Vmbilicus prominens.

CAPUT VI.

CO M M U N E omnibus, vmbilicum ad decorē prominere monstrosū, si prominat ultra quam decēs sit. Ioannes Binus filium habuit octimestrem, cuius vmbilicus digitis quatuor excreuerat ad penis similitudinem. Coles enim testiculorum tunica functus videbatur: a quo etiam spiritus erum-

et ūpebat interdum. Hunc cum plures me-
dici inuisissent, & ex his alii intestinū ed crū
pisse iudicarēt, alij omentum, alij humore,
nos carnem in loco increuisse dicebamus.
Cui sententiæ cum pater iſhassisset, puerū
eurare coepi. Sed quod autoritate eorū mo-
uebar, qui propter spiritum, quē inde erum-
pere interdum diximus, intestinum illud
esse dicebant, reſecandāne mihi esſet caro
illa, & idipſum ferrōne aī igne potius facie-
dum, plurimum addubitatā. Verū certa-
tandem ratione subnixus, vincire carnem
decernio: singulisque diebus arctius deli-
gans, non prius desisto, quām ea ipſa præ-
mortua penitus exciderit, ac puer subinde
integralē valetudinem recuperauerit.

ANNOTATIO DODONAEI

ADVERSVS prominentem in pueris vimbili-
licum bene facit emplastrum diapopho-
lygos, quod tēscandi ac refrigerandi potentia ip-
sum reprimit, ac tandem subsidere facit.

Ex ano evacuata urina.

CAPUT VII.

QVI si miretur si audierit quod & nos
vidimus, puerum, seilicet, duodeci-
num agentem annum, cum urinam septi-
mo lam die non redderet, propterea quod

I 5 con-

concretum quid ex pituita & sanguine, vrinæ ipsius canaliculos obstruxerat, eam tandem ex ano euacuasse. Præsertim si nouerit & vesicam ipsam ceruicemq. eius minime foraminulentam aut fungosam existere, & intestinum quod penetrari debuit, solide ac concreta esse naturæ, ut decet tunicas omnes quæ neruosoſe sunt. Oportuit enim aut incisam vesicam intestinumque, quod citra mortem fieri nequit; aut naturam, cui impossibile nihil est, huiuscmodi aperuisse vias, ut inde vrinam redderet, puerumq. seruaret. Nouimus enim miranda eius opera: nam & purulentum quid etiam ossi subsidens extrinsecus trudit, & hominem certis indiciis moriturum ſepiuſ liberat. Vnde & militem vidimus, cui illatum vulnus in coxam, vesicæ ceruicem inciderit: ac subinde incuria medici adeo conglutinatum obcalluit, ut penitus iter vrinæ obstruxerit: sed ea nihil ſecius carne paulatim croſa, coxa altera extrinsecus erupit. Inde q. quo ad vir ille vixit, ritè profluēs, reddita est. Sed Pauli Bonini filium nouimus, qui glande colis clausa natus, paulò infra eam itinere patefacto vrinam reddebat.

Mu-

Mulier à spiritu malo oppressa.

CAPUT VIII.

ACCIDIT his temporibus notum & admirandum morbi genus: quod etsi viderim curauerimque, scribere tamen vix ausim. Mulier XVI. agens annum ab ima ventris parte dolore exorto, conuellere manibus nitebatur. Cumq. in horrendum clamorē erūperet, intumescebat illicò totus vēter, adeò vt vterum gestare crederes octimensem: & voce exhausta vbi toto cubili hinc inde reiectans sese, & plantas pedū interdum ceruici connectens resiliens in pedes, iterum procidens ac resiliens: isthuc ipsum identidem factitabat, quoad paulatim ad se reuersa quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Nos verò eiusmodi morbi causas disquirentes, arbitrati sumus hoc malum ex vuluæ aſcensu & vaporibus malis sursum elatis, & subinde cor ac cerebrum impetētibus prouenire. Quare idoneis medicamentis adhibitis, cùm nihil omnino profecissent, non parum mirati sumus. A recta tamen via minimè defiſtendum putauimus, donec ferior facta ac toruis oculis circumspiciens, tam

dem

dem prorupit in vomitum, quo longiores & recuruos clausos, & encasque acus vna cum cera & capillis in globum mixtis euomuit: & nouillimè ientaculi frustulis tantæ magnitudinis, ut deuorare integrum hullus potuerit. Cumq[ue] id ipsum sepius etiam vidente me factisset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo, qui dum hæc ageret, spectantium oculos perstringeret. Quare spiritualibus medicis commedata, manifestoribus dein signis & argumentis re comprobavit. Nam & nos sape eam vaticinante audimus, & ea præterea agétem vidimus, que ornchein vitæ morbi supergressa humanum etiam captum excederent.

Sanatum genu miraculo evidenti.

C A P V T I X .

ROBERTVS Saluiatus Bernardi filius, & Dñi Dominicī fratrum consortio iunctus, dum in monasterio Sancti Martini Florentinæ ciuitatis vitam degeret, geniculi dexteroris abscessu grauiter affligebatur. Quare me familiaris medico accessito, in alium ostendit. Intumuerat enim genu, tantumque eleuabatur, ut humanica capitit magnitudinem aquaret. Nota pituitosum

tosum & vapore plenum ostende bant. Hic chirurgica manu curatus, bis iam sanitatem fuerat consequitus. Reuertebatur tamen id malum priore peius. Quare iudicauimus huiuscmodi ægritudinem, ubi iam inueterasset, nullo modo citravstionem finiri posse. Territus ille iudicio nostro, ac propterea medicæ artis spe deposita, ad diuinum con fugit auxilium. Erat eo tempore in eodem monasterio vir simplex & bonus, fide & charitate pollens, Dominicus Pisciæ oppido ortus, & eiusdem religionis professor: per quem Deus plurima iam signa fecerat. Huc igitur Robertus ipse conueniens, miserabilibus primum lachrymis & precibus orat, ut sese suis apud Deum orationibus liberet. quod cum ille pro sola humilitate abnueret, instat iterum Robertus: nec prius a lachrymis & importunitate desistit, quam Dei hominem flectit atque exorat. Celebratis itaque ex more ac peractis missalim solennibus, cum ad Robertum ipsum, qui solus celebranti illi ministrauerat, conuenisset, geniculum detegit: & signo Crucis super manum impressio: fiat, inquit, tibi secundum fidem tuā. Quibus verbis omnis prorsus intra pauculos dics delituit ægritudi-

do. Quod & nos non solum vidimus, sed & propriis (vt aiunt) manibus attrectantes, geniculum ipsum detumefactum ac penitus sanescens inuenimus. Et ne quis non omnino virtute diuina factū putet, hic iam septimus est annus, ex quo ille sanitatē adeptus, eam seruavit & seruat ope & auxilio illius, qui solus omnia potens, viuit & regnat in secula.

ANNOTATIO.

ALEXANDER Benedictus Historiae humanae corporis libro primo, cap. xiiii. ex vulnerato genu cornu enatum resert, quod & admiratione haud caret.

Miraculo liberatus.

CAPUT X.

IVVENI S quidam Florentinus, nomine Gaspar, dum circa præcordia sagitta vulneratus spiculū educere nititur, relicto mucrone arundinem tantum euellit. Quem cum chirurgici, omni licet ingenio, omnique præsidio nixi, auellere minimè potuerint (in intima enim costa adeò insederat, ut reuelli nullo auxilio posset, nisi costa ipsa perfracta, & vulnere ampliore facto) mortem potius quamlibet miserabilem, quam tale

tales genus curationis subire malebat. Quare tandem in desperationem versus; laqueo suspendere se, aut profluenti Arno, vel alto puteo præcipitem dare cogitabat: quod & fecisset, nisi assistentes amici illum diligenter custodissent. Inter quos erat vir quidam Marioctus nomine, fide & probitate pollens: hic hominem iugiter deprecatur, ut desperatione reiecta, in manus potius Dei, à quo est omnis salus, tam grande malum tradere conaretur. Huius tandem pre-cibus flexus Gaspar, totus ad Deum couer-titur, non die, non nocte ab oratione cef-fans: donec in vaticinium prorumpens, nō nullos interim, qui ad eum visendi gratia accederent, dum adhuc procul essent, paullò post ad futuros prædiceret. Quin etiam & ignotum quemlibet proprio quoque nomi-ne citans, admonebat astantes omnes ut Deum timerent, & de salute sua confiderent. Se enim non modò de ea, deque die & hora qua illam consequi deberet, certiorē factum esse, sed multa præter ea eodem lu-mine præuidisse aiebat: ut profecitionē suam Roman, & mortem, exilium Petri Medicis & fugam, ciuitatis nostræ Florentinæ angustias & calamitates, Italiae subversionem, & alia

alia quamplurima; quæ breuitatis causa si-
lentio præterimus; quæq. sere omnia mag-
na ex parte inpleta iam videmus. Nam &
quæ prædixerat die atq. hora, mucro ipse ex
vulnere sponte sua profluit: quo eiecto etiā
vaticinari destitit; & Romam tandem per-
egré proficiscaen mortuus est.

A N N O T A T I O

RE F E R T & Alexander Benedictus exempla
duo superiore non minus rara aut admirabi-
lia. Vnum de rustico, qui in dorso vulnus cum te-
li acceperat, cuius ferrum, quod intus hæserat,
biennio post per aluum descendit, Hist. hum. corp.
lib. IIII. cap. ix. alterum de Græco, qui teli par-
tem sternutatione eiecit, quæ in vulnere à tem-
po accepto xxv. annis latuerat, eiusdem Hist. lib.
III. cap. XXXIII.

M u l i e r v u l u x c a r e n s v i x i t
- i n t u n c o p p a n n i s d e c e m .

C A P V T I X .

IN G E N I O S Y S nostri seculi medicus
Ugolinus Pisanius me licet iuniorem ad-
uocandum censuit: vt vñâ cum illo mulie-
rem quandâ curaremus, quæ vuluæ perni-
cioso vlcere vexabatur. Huius nos malitia
omni studio & diligētia tollere, sed frustra,
conati sumus: nam corrupta interim vulua,
nils

&

& frustulis cōminuta descendens, non prius fluere destitit, quām tota putrescens decideret: ac sic mulierem ingenti malo liberavit, quæ licet vulua carens, sana tamē superuixit annos decem.

A N N O T A T I O .

VULVAM siue vterum, in quo fœtus concipitur ac gestatur, corrūpi ac exulcerari quādoque contingit, ac deinde vicinas partes infici: vesicam quidem ut cap. xxxiiii. Exemplorum nostrorum narratum est: nonnunquam verò & rectū intestinum. Atque tunc quidem excrementa alui per pudendum tandem excerni contigit. Quemadmodum mulieri cuidam accidit, quæ posteaquā diutino tempore purulenta fœtidaque, manifestissima exulcerati vteri signa, per pudēda excreuisset, postremò & alui excrementa per eundem locum demisit. Ita autem corrupti vterum, ut nulla vicina parte infecta aut lēsa, tota exciderit, non immetit inter rarissima naturæ miracula refertur. Memini verò & mulieri cuidam vterum prolapsum, totum foras ad humani capitis magnitudinem pendisse, ac sic hanc aliquot annis miserè vixisse.

Aqua inter cutem.

C A P V T . x i i .

AQVA inter cutem cùm vehementius vrgeretur puer: tantaque intus contracta esset, ut aluum nullā in partem moue-

K re

re posset, omni auxilio medicorum destitutus, temerariam sibi libertatem vendicauit. Quare aqua quantum poterat cōpota, in ultimum fese mortis discrimen male sanus præcipitauit. Verūm siue id aquæ contrariae impulsu, siue ope naturæ factum sit, soluta est vmbilici vnitas: indeque tanto impetu aqua profluere cœpit, ut supra ventrē cubitos tres ascenderet. Quo sane vitam finisset, nisi circum assistentes opposita manu aquam fluere non permisissent. Hinc medico accersito, & aqua paulatim educta, ac curioso victu, & cæteris quæ ad rem faceret iniunctis, breui tempore in pristinam redactus est sanitatem.

Rusticus per annum nihil bibens, ab aqua inter cutem liberatur.

C A P V T X I I I .

RVSTICO, quem aqua inter cutem male habebat, opeim nostram expostulan-
ti, sanari illum, cum iam morbus inuetera-
set, minimè posse respondi. Instanti tamen
ut aliquod saltem consilium ei præberemus,
subridens, inquam, amice si curari deside-
ras, opus est ut non vltra bibas, quam ut vi-
ta sustineas. Discessit: & anno peracto ite-
rum

ruin interrogat an ipsum nouerim. Nego
me hominem nosse. At ille, tua ope cura-
tus, inquit, ad te reuertor, scire cupiens an
adhuc mihi liceat aliquid bibere: cum ha-
ctenus per annum nihil biberim. Admir-
atus interrogo quare, & cuius consilio. Cui
ille, inquit, tuo: & rem omnem ab initio
narrat. Iussi igitur paulatim vino assuescere:
sed mero potius quam lymphato, & eo ipso
austero ac tenuissimo. Discessit, & curiosa
potione usus, ad pristinumque reuersus sta-
tum, quam mecum familiaritatem primū
contraxit, eam adhuc in hanc usque diem
officiosissime seruat & colit.

ANNOTATIO.

HYDROPIA, hoc est, aquosī humoris colle-
ctionis, duæ sunt species: Hyposarca & Ascites; in Tympanite siquidem flatus colliguntur. In
Hyposarca per naturalis caloris debilitatem & im-
potentiam pituitosior, hoc est, crudior ac frigidior
sanguis gignitur, qui per venas in corpus distribu-
tus, ipsum tumidum reddit, & albido pituitæque
emortuo colore pallens apparere efficit. In Ascite
vero intra peritonæum præcipue humor colligitur,
venterque distenditur. Hyposarca rusticum labo-
rassè verisimile est, & crudis frigidisq. humoribus,
per potus abstinentiam à natura cōcoctis, & in san-
guinem conuersis, tum & vitam eum sustinuisse,

k 2

tum

tum & sanitatem tecepisse. Puer autem potuit Ascite laborasse, non tamen ex refrigeratione, sed ex calida nimium, & sicca locinoris intemperie, quam grauiter quandoque lecut afficitur, ut probū sanguinem non cōficiat: velut in hydrope quē acutos morbos subsequitur, teste Galeno lib. vi. De Locis affectis capite primo. Aduersus huiuscmodi Hydropen aquæ potio remedio esse portuit, iocinore videlicet refrigerato & humectato, si modò recens nata fuerit: Nam diurnæ Hydropes incurabiles habētur, diurnitate mali locinore aut lieñe corrupto ac vitiato. Succedit autē non raro acutis morbis Ascites, & frequenter etiam Ictero. Cōtingit autem non raro in hoc Ascite, diffusis per vniuersum biliosis humoribus, calorem subinde tantum excitari, ut quacunq. corporis parte scalpta leuiterque cute vulnerata, mox calidus, niger, & quasi adustus sanguis effluat. Cæterū Hydropis per aquæ potionem curatae extat & exemplum lib 2. Epist. Iohannis Langij, Epist. xii. Vxor, inquit, barbitonoris in Nouoforo, Palauinorum in Novicis oppido, plus sibi ipsi quam marito aut medicis morigerā, cuius venter hydrope in immensum turgebat: haec aquam de fonte scaturiente magnopere stiebat. Progresa itaq. marito inscio extra urbem ad fontem, in quo cum aqua scaturigine simul arena ebulliebat, de qua quantū manu causa apprehendere potuerat, ter aut quartus deuorauit. Domū lata reuersa, rem omnem nobis recensuit: & intra biduū, per fluxū vētris plurimū, pituita excruevit: apertis quoq. sua spōte in ano mariscis, vnde cōfertim sanguis niger effluebat ab Hydrope conualuit.

Stru-

*Struma ingentis magnitudinis
& ponderis.*

CAPVT. X. I. I. I.

MVLIEREM Oliuam nomine, struma coxae innata multos annos miserabiliter vexabat. Ad eam enim iam magnitudinem excreuerat, vt occupante ea coxam ipsam ac crus, ambulare nō posset. Quo factum vt iam quinquennio misera in lecto iaceret. Nec ex medicis vllus inueniebatur, qui aut ferro aut alio quoquis medicamento tollere tam ingens malum auderet. Quare omni spe destituta, me cum iunior adhuc essem, ad se vocans, operam nostrā deposit. Lachrymis vrget & precibus, vt quamlibet miserabile, aliquod tamen ei præsidium afferam: mori se malle quam in tanta miseria & calamitate vitam ducere. Moverūt me, fateor, infelicis mulieris lachrymæ: ac propterea rem sanè arduam, & quam nullus qui saperet attentasset, aggressus, strumam ipsam ea potissimum parte, qua coxa pendebat, vinculo deligo. Et quoniam resecanda crassitudo palmo plenior erat, singulis quibusque diebus vinculum ipsum arctius necto, donec pars media resecaretur. Tum

K 3 can-

candenti ferro quod superest scindo: sanguinem suprimo, & mulierem ferè mortuam resumens molli cubiculo recreo : ac curiosa dein obseruatione, idoneisque medicamentis ritè procedens, diuino tandem auxilio eam in pristinam sanitatem reduco. Tanta autem fuit præcisæ carnis moles, ut pondus sexaginta librarum excederet.

*Ex frigidissimo emplastro stomacho
ad moto mors subsecuta.*

C A P V T X V .

Novi Medicum, qui vel incuria, vel magis, ut arbitror, inscitia, emplastrū frigidissimum stomacho cuiusdam viri, dum illum ventriculi dolor satis mordax vrgeret, superposuit. Putabat enim hoc auxilio dolorem ipsum tolli posse. Verùm ille dolore ferè amoto, grauem tamen noxā percipiēs, redeunti medico exponit dolorem quidem remissum, se tamen inspirandi difficultate vexari. Quod inscius medicus paruifaciens iterum emplastrum admouit: & ne tollatur etiam iubet. At æger, dum assistentes imperata faciunt, paucis interim horis singul tu premitur: quo grauius grauiusque hominem afflictante, inhorrescunt illi membra:

ex

ex quo etiā paucis interceptis diebus mors subsequuta est. quam medici omnes ex incusso stomacho frigore prouenisse iudicaverūt. Ignorabat enim bonus ille medicus, nullum princeps aut principi subseruiens membrum solis frigidis esse curandum.

*Ex frigidissimo aquae potu vir
interimitur.*

C A A V T X VI.

ANTONIVS Parmensis iuuenis admodum robustus, cum sub feruentissimo sole, & magni æstus tépestate pluribus diebus in itinere fuisset, ardentissima tandem febri correptus est: quare cum vehemens eum sitis vrgeret, frigidissima aqua epota, intra paucas horas mortuus est.

Defectio ex frigidissimi vini haustu.

C A P V T X V I I .

BLASIVS Senensis familiaris noster & condiscipulus, dum longiusculo tempore sub ardéttissimo sole pilæ lusu incaluit, nec sudore adhuc aut fatigatione remissis, in subterraneū locum, vbi vinaria erat cellula, descendisset, frigidissimi vini calicē hauit: quo epoto statim deficit: indeque, vt

K 4

erat

erat ferè præmortuus ad cubile delatus , ac calidis vtcunq. fomentis, sed non sine graui noxa tandem, licet ægrè, refocillatus , conualuit. Frigidissima enim potio altius cordi insederat.

A N N O T A T I O .

Non modò ex frigidissimæ aquæ potu, aut frigidissimi vini haustu, periculum iis imminet, qui veheméter super calfacti sunt: sed & ex frigi lactis, cui ademptum est butyrum. Nam hoc ipsum in ventriculo malè affecto , etiam facile concrescit, ac deinde molestias excitat. Vir quidā posteaquam à febri, qua aliquot diebus laborauerat, sibi liber videretur, ac carnes vesperi cum aliis coctas edisset, postridie magnum haustum , circiter libram videlicet, lactis huiuscemodi frigidi ieinus babit, sperans aluū(vt alias a solet) inde laxorem futuram. Id cùm non succederet, & molestis torsionibus ac doloribus circa vetriculum torqueatur, dígito gutturi imposito vomitionem excitatuit: cum qua duæ lactis concreti magnè partes excretæ sunt, pro numero haustum quos sumperat. Nam bis se bibisse affirmabat. Ac sic à doloribus circa ventriculum liber factus , à frigi huiuscemodi lactis potionē deinceps abstinuit.

Religiosa quoque quædam cum febricitaret, & huiuscemodi lac quoque non coctum bibisset, aliquot diebus circa ventriculum pondus ac molestem dolorem sensit, qui non prius cessauit, quād difficiли vomitione superueniente, & multis lactis con-

cōcreti durioribus particulis vnā redditis, quibus reiectis melius habuit. Tantum malorum lac etiā cui ademptum est butyrum adferre potest, si in vētriculum incidat calidorem, vel aliena qualitate imbutum, vel prauorum alimētorum reliquias infectum. Corruptitur verò & in huiuscmodi vētriculo lac purum, ac in grumos cōiens, molesta symptomata non raro adfert.

Erosum capitī os.

CAPVT XVIII.

QVIDAM Monachus ordinis Beati Augustini, ex his quos Canonicos regulares vocant, dum in monasterio Diui Donati, quod vrbi nostrae prominens Scopetum dicunt, vitam agret, semel mecum cōquestus est, affirmans capitī eius os paullatim indies erosum iri: quod miratus, caput detego, manu diligentius cōrecto, frōtem ferè totam osse denudatam inuenio: & quod maius est, nullam in cute summa, nullam in carne noxiam aduerto: rei causam queritans, iudico acutissimo humore hoc fieri, qui foraminulenta carne demissus nullam in ea vim faceret. Os verò, quod densius, ac propterea magis obsistens, eroderet, non secus ac fulgur, quod aurum, illæsis interim loculis, nonnunquam liquare solet.

k s

At

At Monachus ille, cum maior iam ossis ipsius pars esset erosa, & nullo proficeret auxilio, paucis annis vitam finiuit.

ANNOTATIO.

OS S A capitis erodi frequenter cōtingit sub ijs tumoribus, qui luis Venereæ symptomata habentur: quorum plerique ad Atheromatum, alijs ad Meliceridum naturam accedunt. Qui si diu incurati permāserint, os quod subest corruptitur, ac cariosum redditur. Alexander Benedictus nō modò corrupti, sed & exemplum refert in osse abscessus nati, Hist. huma. corp. lib. primo, cap. vi. Osse corrupti nouum, inquit, non est: sed abscessus innasci mirum est, vt nuper vidimus, dum mulierem quandam Gallico morbo interemptam resecaremus, causam morbi perquirendo, ossa sub membranis suis integris tumentia, & ad medullā usque suppurrata inuenimus, ea dum taxat ratione, quoniam & ipsa nutriuntur, abscessibus ob id afficiuntur.

Lapis ex intestinis eiectus.

CÄPVT XIX.

MARIOTTVS Palla Pharmacopola cum intestinorum dolore vexaretur, eiusque venter nihil fere, & id quidem agrè atque liquatum redderet, pluribusque hominem medicamentis aluum ducētibus & clysteribus curassent medici, & morbus nihil-

nihilominus inualesceret, ad aliud auxilij genus conuersi, totam ipsius aluum humidis fomentis emolliunt: nec prius ab incepto desistunt, quām ille sic fatus lapidem instar columbini ouia luo proiicit. Qui quidē lapis intestino subsistens, & iter magna ex parte obstruens; licet idē deduci non posset, quod intestino tunicisque eius deligatus esset, vel quod ipsius crassioris intestini aliqua fortè inhāresceret cellula, medicamentorum tamen p̄fisiis, & expultrice adiuuante virtute tandem propulsus est.

ANNOTATIO.

LAPIDES ex intestinis reiecti meminit Galenus lib. vi. De Locis affectis: Scribunt nonnulli (inquit) quod à forti excernendi conatu, præcedente dolore vehementi, aliqui Lepides callosos deiecerunt, iis qui in vesica nascuntur haud absimiles. Id quod ego neque vidi, neque alium qui viderit vñquam audiuī.

*Aerea acus perforato stomacho
extrinsecus truditur.*

CAPUT XX.

DE VORAVERAT mulier quædam dæncam acum, & nulla inde noxa percepta, integrum annum ita ut erat, sana permaneſit. Quo peracto cœpit dolor satis acutus mulie-

mulierem ipsam circa ventriculum vrgere: qui dum eam magis magisque indies affligeret, plures consuluit medicos: nihil tamē de deuorata acu, quam penitus obliuioni tradiderat, referens. Variae fuerunt hinc inde sententiae. Alii enim ab acutiore humore, alij à vento inter tunicas stomachi recluso, cæteri verò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Cumque omni quo poterat studio & diligentia curata, sanitatē nullo modo consequi posset, medicæ artis spe deposita, tolerare id malū satius duxit, quām perpetuis medicamentis inaniter vexari. Sicque annis iam decem, tali vrgente dolore, miseram vitā trahebat, cùm ecce acus illa terebrato ventriculo, è paruo demissa foramine, profiliit. Nos autem & acū vidimus, & mulierem curauimus: quæ paucis pōst diebus, vnitate vulneris facta, in pristinam sanitatem restituta est.

A N N O T A T I O.

Hvic ferè simile est, quod apud Alexandrum Benedictum exemplum legitur de acu crinali cum vrina redditâ, Hist. huma. corp. cap. xiiii. lib. v.

Accedit & huic quod Ioannes Langius Epist. quadragesima lib. 2. refert. *In ginacio*, ait, *Ducis Italia-*

Iuliaceſis virgo dum ſeſe adornaſet, perterrita, ingemif-
cens, acus quinque, quas in ore mordicus tenebat, de-
glutiuit, & per vrinam illaſa eadēm reddidit.

Ob incuriam à lepra liberatus.

CAPVT XXI.

ME MINI Onofrium Tedaldum pro mortuo à medicis derelictum incidiſſe in manus noſtras, non quidem ut curare-
tur (id enim factu impossibile videbatur) ſed ut ſatis amicorum opinioni & ægro ipſi fieret. Lepra hominem malè habebat: & febricula inſuper vrgebat. Quam, quod ſo-
litas animalis partes occupans quaſi habitū inducat, Græci ἐθνῶν vocant. Tantumque inhaſerat ſolidis membris hæc febricula, ut macie & tabe conſumpta carne, nihil niſi pellis & oſſa ſuperereſſent. Quin & in neruis crurium tanta idem contractio facta erat, ut calces natibus inhaerescentes extendi nullo modo poſſent. Indulgens itaque hominis voluntati, permitto ut omnibus omiſſis le-
gibus ſuo arbitrio viuat. Aduentante igitur vere, cum iam nux prima tenuiore cortice veſtiretur, his vefci coepit. Et cū omne aliud cibi genus fastidiret, nō vna alterāue co-ten-
tus, etiā ſupra centū ſingulis diebus coede-
bat, pane licet modico adiecto. Quo factū

vt

ut & venter fluere cœperit, & stomachus nihil cōtinere: sicque frustula integra deiici, vt cōcoctio in eis nulla appareret. Hoc itaq. incurioso & licentiore viētu vſus, ad æstatem vſque processit. Quo tempore Citrullos, Angurias, Peponesque comedens, nullum præterea cibi genus deuorabat: sed & ea cruda & incocta omnia deiiciebat. Peracta autem iam ferè æstate refici cœpit, & corpus quoquo modo resumptum ad habitum suum reuertitur, quoad sicco & calido morbo hunidis & frigidis præsidii superato, quem ratio & diligētia curare non poterat, incuria & temeritas ad pristinam redigeret sanitatem. Qua biennio feliciter vſus, incurioso postmodum viētu, & inutili libertate in eundē recidit morbū. Quo demum assumptus, paucos post annos ē vita discessit.

A N N O T A T I O.

Fuit quoque & admirabili fortuna ab Elephantasi miser ille liberatus, cui messores vinum exhibuerunt, in quo vipera mortua erat. Rati etenim expedire huic mori potius, quam in illa miseria viuere, remedium contulerunt, à quo sanitatem recepit. de quo Galenus lib. xi. De Simp. med. facultatibus.

Vlcanus

Vlcus menti sanatum dentis euulsione.

CAPUT XXII.

IUVENIS quidam Angenius nomine, an-
tiquis iam tribus menti vlcere vexabatur:
quilibet opera complurū medicorum usus
fuisset, tantum absuit, vt non deprehen-
dentibus illis morbi causam sanitatem con-
sequi potuerit, vt penè omnem recuperan-
dæ valetudinis spem amiserit: dum scilicet,
ex his nonnulli, quod altū & callosum vlcus
viderent, citra vstitutionem nequaquam tolli
posse affirmarent. Atque item alij, quia cal-
losa haberet ora Chironium vlcus crederet,
& ob id curatu difficillimum arbitrarentur.
Nos verò vt primū hominem vidimus,
& vlcus conspicati sumus, nullis id malum
medicamentis vinci posse prædiximus: ni-
si eo prius eruto dente, ad cuius radicem vl-
cus ipsum ascenderet. Id quod res planè in-
dicauit: nam dente ipso euulso, erosam eius
radicem cernimus, vnde scilicet malū il-
lud fomentum ac pabulum capiebat. Quo
sublato, non multis post diebus, etiam do-
mesticis medicamentis, sanatum est vlcus.

Attoniti fulmine.

CAPUT XXIII.

ATTONITOS fulmine patrem & fi-
lium vidimus, quorū corpus & mens
stu-

stupore quodam tenebantur, adeò ut disso-lutione neruorum, quam Græci θυρηνέα vocant, affici eos crederé. Cumq[ue] ad septimum usque diem ferè absque cibo & potu, quin etiam muti & sine sensu vitam misseram traherent, ex vena demum, quam medici nigrā vocant, sanguis emittitur, alius ducitur, corpus plurimis frictionibus distinguitur, ac tenuissimis interim cibis ut-cunq[ue] alitur, donec paulatim resecti ad pri-stinam sanitatem reuersi sunt.

Lapis tussicula expulsus.

CAPUT XXIIII.

HE N R I C V S quidam Alemanus cum laterum doloribus triennio iam vexatur, & ob id opera & consilio multorum interim medicorū, sed frustrā, usus fuisset, ad nos tandem venit oratum, vt si quo modo possem laboranti illi opem ferrem. Interrogo igitur hominem, an initium morbi causamue teneret, utrum scilicet, ex frigore, vel ex iectu aliquo, aut nimio cursu, vel distillatione à capite, siue etiam ex præcedente aliqua alia ægritudine hoc illi contigerit. Respondit se nullam procatareticam scire causam, sed tantum ex occulto initio pau-latim

latim increuisse morbum illum, adeoq; au-
ctum, ut eum ad mortem duceret. Anxius
igitur & tati doloris causam minimè depre-
hendens, nesciebam quò me verterem. Ne-
que enim vlla vel materiei, vel mali habitus
erant indicia, cùm tussicula quædam sicca
hominem vrgeret; neque item excrementa
aliqua videbantur. Et medicamenta etiam,
quibus curatus fuerat, intentiones ferè om-
nes euacuauerant. Quare auctorum tandem
sententiis nixus, quibus docetur medicus,
cum cause morbi abditæ sunt, his præsidii
vti, quæ conferre quidem possint, nocere
non possint: coepi primùm lenire pectus,
mollire guttur & asperam arteriam, donec
calculo ad auellanæ magnitudinem de pe-
ctore propulso, & sicca illa tussicula, & om-
nis præterea dolor amotus est.

A N N O T A T I O .

CA L C V L I in pulmone nati historiam quo-
que narrauimus, verūm non vnius, aut una
vice reiecti, sed multo tempore molesti, ac in aspe-
ræ arteriæ ramulis concreti: de quo cap. xxi i i. in
nostris Observationum medicinalium exemplis.

L

Mulie-

*Magna suræ ossis parte resecata,
puella conualuit.*

CAPUT XXV.

HIERONYMI Corbinelli filia octauum agens annum elephantico morbo affeta est, ita ut & suræ os vitiari cooperit. Summa enim cutis maculas crebroisque tumores habebat, & rubor paulatim in atrum eleuari ac conuerti cooperat, adeò ut facile iudicares vitium in osse consurgere: presertim quodd & ingenti dolore afficeretur, & nullum in carne puris signum appareret. Quare soluto ventre, & sanguine cucurbitulis misso, detegere os deceperimus: quo detecto, quicquid putres ac cariosum inerat abscedimus. Sicque magna ossis parte resecata, puella (quod multis impossibile videbatur) tandem ritè curata conualuit.

Sagitta carminibus euulsa

CAPUT XXVI.

NI H I L tam facile in corpore quam sagitta conditur, & eadem saepius altissime: quod & in milite vidimus, cui telum dextra parte pectotis illatum, sinistræ scapulae ossi usque adeò inhaesit, ut & multi mucronem euellere frustra conati sint. Nam redi-

redire tā lōgo spatio minimē poterat absq.
carnis & venarum neruorumq. laniatione,
propterea quòd vtrimq. spicula ipsum cing-
erent: nec etiam contrā carne incisa euelli
telum poterat, cùm os scapulæ, cui infede-
rat, magnum amplumq. obstaret. Quare
medicæ artis præsidio destitutus, cum id ci-
tra mortis periculum fieri non posset, ad-
uocat ariolum: qui duobus digitis plagæ
superpositis, & carminibus nescio quibus
infusuratis, telum ex osse redire iubet: quo
etsi absque ægri corporis noxa, non tamen
sine vtriusque animæ dispendio obtempe-
rante, miles ille paucis post diebus ritè cu-
ratus conualuit.

A N N O T A T I O.

DE sagittæ dorso impunctæ ferro, quod per in-
frena descendit: & parte teli, quæ post xxv.
annos sternutatione reiecta est, vide inter exempla
Alexandri Benedicti, de quibus & supra exemplo
decimo.

Vlcerata nares.

C A P V T X X V I I .

VL C E R A R I nares intus cōsueuerunt,
eiisque malo vix succurri potest, cùm
inueterascit. Mihi nubilis puella nobilisque
ostenditur, quæ eiusmodi morbo diu tene-

L 2 ba-

batur: nec inuentus est Medicus, licet pluri-
mi puellam curandam suscepissent, qui id
malum tollere potuisset. Erant enim vlcera
circa nares pluribus crustis foeda: e quibus
etiam malus consurgebat odor, quod genus
Græci ὄζαναν appellant. Curam itaque, or-
ate patre, qui vnicè filiam diligebat, aggre-
dior, his auxiliis fretus, quæ ad hunc mor-
bum conducibilia visa sunt. Primò igitur
alumi duco, humores æquo, & cucurbi-
tulis scapulis affixis, carneque ferro incisa
sanguinem mitto. Tum & frictionibus di-
uertentibus usus, nares calida aqua spongia
expressa confoueo: deinde cerussam & ar-
genti spumam oleo myrtino & omphacino
excipiens, ad crassitudinem mellis reduco,
eoque illiniri nares sæpius iubeo: quo auxi-
lio crustis omnibus excisis, cerussa demum,
olibano, cadmia, phyllique interiore parte
diligenter attritis, & melle addito, medica-
mentum conficio, quo specillum lana ob-
uolutum intingens vlceribus admouebam:
& his repletis linimentum, eo quoque me-
dicamento illitum, demittebam in nares.
Idque bis dic vel ter faciendum curabam:
quoad his præfidiis & auxiliis, quod pluri-
mos medicos diu multumque frustrà fati-
gaue-

gauerat, paucis etiā mensibus sublato, puel-
lam pristinæ reddidimus saniitati.

Naturalia clausa incisione curantur.

CAPUT XXVIII.

NATURALIA seminarum interdum
claudi certum est. Id autem aut proti-
nus in utero matris fit, aut ulceratione illa-
rum partium: dum scilicet ex incuria medi-
ci sanescendo oris inter se se conglomeratis
iunguntur.

Incidit in manus nostras puella quædam
iam matura viro, iam plenis nubilis annis,
cui naturalia ipsa clauderentur. Quæ cùm
ego huiuscmodi malum curaturus inspi-
cio, video membranulam quandam, quæ
ipsius vuluae ori opponeretur. Quare dua-
bus lineis inter se transuersis eam incido:
stati inque tanta ac tam ingenti impetu ni-
grior materia profluxit, ut grande lumen,
quod tunc minister admouerat, extinxerit.
Menses enim præteriti intus tenebantur:
qui & dolores singulis mensibus excitarent.
Incisa itaque membranula ipsa, quicquid
ex ea intus superfuit, hamo apprehendo
amputoque. Tum reliquum curæ ex aliorū
ulcerum more prosequutus, haud multis

L 3 post

pōst diebus puellam ipsam sanam, ac coniugio aptam relinquo.

ANNOTATIO.

AMATVS Lusitanus curatione XXIII. Centuriæ primæ exemplum refert cuiusdam, cui glans penis non erat à natuitate perforata: circa verò testes foramen, per quod vrinam reddebat. iam & ano clauso natos quosdam Beniueniūs refert. Ita quandoque vitia quædam hominibus cōnascuntur, quæ arte subinde corrigi queunt: quandoque nequeunt.

Emortuus fœtus vno extrahitur.

CAPUT XXIX.

MATRÖ partu intus emortuo perclitabatur vxor pistoris mei, quare euocatum me rogat, vt deficiēti illi quoquo modo opem feram. Ego verò reputans huiusmodi curationem inter difficillimas annumerari, & summam prudentiam ac moderationē desiderare (præsertim & quod fœtus transuersus iaceret, vt ne manu quidem intra vulvam iniecta, dirigi in caput aut pedes posset, & quod imus venter iam frigesceret) de salute eius dubitare coepi. Verùm hortante me coniuge ac cæteris assistentibus, vt nullum intentatum relinquerem

rem auxilium, vncum vertebris dorsi infantis iniiciens, paulatim extrahere nitor. Sed obstabat oris vuluæ compressio, & ceruix toto corpore replicata augebat extractionis difficultatem. Quare calido oleo naturalia foueo, quo paulatim hiante vulua fœtum educo. Mūlieremque ferè mortuam molli cubili recreo, & oportuniis demum presidiis curatam pristinæ sanitati restituo.

A N N O T A T I O .

MORTVI in vtero fœtus, ac aliquot annis gestati, deinde per incisionem exempti, historia extat Mathiae Cornacis: quæ, cum duabus aliis haud dissimilibus, sub finem ascripta est.

Natus ano clauso.

C A P V T . X X X .

VIDI MVS duos pueros ab vtero matris natos naturalibus clausis: horum alteri caro quædam in ano altius increuerat, adeò vt intestini exitus percipi nullo modo posset: quo factum vt patieis diebus vitam finierit. Alteri verò membrana quædam ipsius tantum ani ori opponèbatur: sed ea acutiore scalpro præcisa, statim sanatus est puer.

L 4 *Natu-*

Naturalia erosa & clausa.

C A P V T X X X I .

MULIEREM etiam vidimus, cui morbus, quem vulgo Gallicum appellant, totam vuluam eroserat, & incuria medici quicquid erosum fuerat, oris inuicem iunctis obcalluit. Indeque sola vrina, & ea ex paruo quidem foramine reddebat. Huic nos (propterea quod callus ipse altior esset, quam ut citra mortis discrimen incidi posse existimaremus) consuluiimus, ut incurata potius viuere, quam tanto se periculo expiriere vellet.

Intestino tenuiore clauso vita finitur.

C A P V T X X X I I .

STOMACHO longa & plura vitia cum ex aliis membris, tum humoribus sibi innatis accidere consueuerunt. Vnde & nos virum nouimus quinquagenarium, qui ex præterita ægritudine, quam $\chi\delta\lambda\epsilon\rho\pi\alpha\pi$ Græci vocant, in qua simul & deiectio & vomitus accident, intestinaque torquentur, & bilis atra supra infraque erumpit, in perpetuum, & ut experientia docuit, penitus insanabile inciderat vomitu: vnde & stomachus paucis

cis admodum horis cibum continebat, & alius præterea nihil omnino reddebat, siue leuibus, siue acribus medicamentis vrgeretur. Assumebat enim cibos leuiores, & ad concoquendum faciles: quos vbi aliquot horas continuerat, quicquid ex his supererat euomebat. Alebatur autem parte tenuiore, quam venæ à ventriculo attrahebat: sicque miseram quidem, sed tamen longiuscula vitam duxit. Huius verò nos morbi causam indagantes, putauimus eam intestino tenuiore figi: eoqué adeò obcalluisse, ut cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non posset, retrocederet, & vomitus tandem expelleretur: id quod mortuo eo, experimento comprobare volentes, corpus incidere tentauimus. Sed nescio qua superstitione negantibus cognatis, voti compotes fieri nequivimus.

Ex abscessu Mesenterij mortuus.

CAPVT XXXIIII.

IVLIANVS quidam iuuenis alioquin optimus, alii tormentibus vexabatur: inquit dies magis magisque dolor vim capiebat: tantumque aberat ut huiuscemodi doloris abditæ causæ comprehendendi possent, ut nun-

L 5 quam

quam vllis præfidiis tolli , aut saltem leuari
hoc malum potuerit. Omnia enim viscera
sana videbatur, iecur, lien, & intestina om-
nia nullam doloris notam ostendebant. Sed
ille , nihilominus magis magisque indies,
quām vt tolerari posset, vrgēte dolore ipso,
tandem ē vita discessit. Quare mortui cor-
pore inciso, vt scilicet tanti mali causas dig-
nosceremus , & sanis omnibus, vt putaba-
mus, inuentis visceribus, iubeo intestina
amoueri. Quæ dum gladio discindit mini-
ster, in abscessum magnū incurrit. Quo præ-
ciso, materia multa nigrior fœtentisque pro-
fluxit, encausto futorio similis. Ex quo ma-
nifestam eius mortis causam deprehendi-
mus. Atra enim bilis ed cōfluens huiusmo-
di abscessum paulatim effecerat.

A N N O T A T I O.

IN mesenterio quandoque inflammatio, ac dein-
de abscessus gignitur, de quo Ioannes Fernelius
doct̄e ac eleganter scribit, lib. De Partium morbis
vī. cap. vi i. & quidem his verbis : Vera quoque
inflammatio in mesenteriū incidit, quum ab exesis
aut ruptis illius venis sanguis excidit, & in aliqua
sede præter naturam collectus putrefacit, tandemq.
suppurans abscessum facit. Ea inflammatio sine
manifesto dolore est, solumque grauitatis sensum
habet, nisi fortè vehementius prematur. Febris ad-
mo-

modum lauis & leta, sine siti, sine grauibus symptomatis, nec omnino ægrum prosternes, nec quotidiana functiones interpellans. Principio sanies quædam rubra, facto deinde abscessu, pus album defluit ab aluo, & utrumque modo permistum aliui fecibus, modo seorsum & syncerum, ut quum inflammatio in postrema intestina deuergit. Tum quippe pus per venam proximam in recti aut coli intestini capacitatem influit, syncerumque magna interdum copia redditur nullo sensu doloris: quod aliquando celebres medicos magna admiratione & controvrsia torsit. Sed non aliunde id quam ab affecto mesenterio diminare facilè nosci poterat. Neque enim ab inflammatis intestinis, neque à ventriculo potest sine vehemeti dolore prodire. Ex iecoris vero aut ex lienis inflammatione, febris vehementior affligit, omniaque symptomata fiunt grauissima: neque tam syncera sanies seorsum ob longiorem viæ tractum exit. Renes etiam affecti non illac, sed per vrinas repurgantur. Itaque unum mesenterium reliquum est in abdominis capacitatem, quod sub illis notis inflammatione tentetur. Haec enus Fernellius.

Nouimus & nos quandam, cui inflammatio in Mesenterio nata fuit, & initio male habuit, sed posteaquam inflammatio suppurata, & in abscessum conuersa, melius habens, sana sibi visa est. Interim angulis diebus per annum bis terue purulenta admodum foetida, syncera, nullisque excrementis permixta redduntur. Et quidem nunc quartus agitur annus à quo sic sese habet.

Mo-

Monialis intestinorum dolore mortua.

CAPUT XXXIIII.

IN cœnobio Diui Donati quod in agro Puluerosæ est, religiosa mulier & eius cœnobij professa fuit: quæ intestinorū doloribus multis iam mensib⁹ vrgebatur: & alius nil nisi ægrè & durum, idque tantum decimo quoque die reddebat. Cumque nullis conferentibus auxiliis diu multumq. hoc malo vexata, tandem naturæ concesserit, mortuæ corpus incidendum curauimus, & inuenta sunt intestina altiore callo constricta: adeoque iter angustum relinquebatur, ut deiectiones ægrè transmitti possent. Hoc tamen nos malum, propterea quodd aluum prementi nescio quid durum renitebatur, etiam ea viuente præsenseramus.

Tuberculum supra cordis arteriam.

CAPUT XXXV.

MULIER clara nomine & genere, cordis dolore interdum vexabatur, quem medici à malo ipsius cordis habitu fieri arbitrabantur. Sed cum pluribus iam annis connubio iuncta non conciperet, & sterilitatis causam quæreret, ac tollere conatur

retur multis præsidiis, ita demum dolor ille cordis increbescere occipit, ut perpetuus fieret. Ex quo sepius etiam mulier ipsa deficiens, recreari vix poterat, donec eo iam magis magisque inualescente, è medio sublata est. Cæterùm mortuæ corpore inciso, & frustulum nigroris carnis in sinistro cordis ventriculo supra arteriam, quod mespilij formâ haberet, & vulua à medio infra versus imam eius partem iunctis oris obcalluisse reperta est. Quare ut tuberculum illud mortis, ita hoc sterilitatis causam fuisse cognouimus.

ANNOTATIO.

CALLVM quoque cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum obseruauimus: multis hic annis cordis palpitationi obnoxius crebrò fuerat; sex verò ante mortem mensibus in sinistro carpo pulsum tam exiguum habuit, vt nullus frequenter apparuerit, ac sèpe sentiri non potuerit. Fuit quoque, palpitante corde, difficilè admodù huic potum admittere, sic vt vix vnciam simul bibere potuerit, in pectoris huius spatio sublutei coloris humor collectus quoque fuerat.

Stomachum obcalluisse.

CAPVT XXXVI.

ANTONIVS Brunus affinis meus, cum emáducatum cibum breuiore, quam

quam par erat, temporis spatio contine-
ret, & ita ut erat incoctum reiiceret, om-
nibus medicamentis, quæ stomachi vitiis
adhiberi possunt, diligentissimè fatus est.
Verum cum ea nihil omnime proficerent,
& corpori ob inopia alimenti iam absump-
to vix pellis & ossa superessent, gradatim
tandem ad morte deductus est. Quare de-
functi cadavere publicæ utilitatis gratia in-
ciso, inuentum est hominis ventriculū ita
iunctis oris ad imam eius partem obcallui-
se, vt cum nihil inde ad inferiora transnit-
tere potuerit, necessariò mors subsecuta sit.

Callus in venis mesaraicis.

CAPUT XXXVII.

PETRVS Albimarius filium habuit, qui
cum octauum iam ageret annum, in cor-
ruptum incidit appetitum, quo calculos ru-
deraque comedens in lentam tandem fe-
briculam deuenit. Indeque procedente te-
pore & ventriculus non continere & venter
fluere coepit. Adeoque duobus his malis
vexatus est puer, vt paucis etiam diebus è
vita decesserit. Huius nos cum annuente
patre emortuum corpus incidissemus, reper-
tus callus inter venas, quas Mesaraicas ap-
pel-

pellant, à quo cùm venæ ipsæ adeò obstruerentur omnes, vt ferri inde sanguis vtrà nō posset, necesse fuit puerum è vita migrare.

Angina incisa.

CAPVT XXXVIII.

ANGINA laborabat Nicolaus Rota, sed nullus tamen rubor, aut tumor, vel intus in gula, vel extrà videbatur. Et ipse nihilominus vix spiritum trahens, quicquid præterea edendum sumeret, per os statim & nares reiiciebat. Quare cum arescente corpore, pallente iam facie, ac vertentibus oculis, spes omnis sublata esset, & medici, quibus cura demandata fuerat, ægrum amplius non adirent: me licet iuniorem cōuocant, ægrum ostendunt, & quæcunque acta fuerant exponunt. At ego cùm & ægrum ipsum ad mortem tendere, & medicos quæcunque opportuna fuerant præsidia adhibuisse intelligerem, cœpi ipse mecum cogitare, satiūsne esset ægrum ipsum Deo & naturæ, vt cæteri medici, incuratum dimittere, an aliquod licet insolitum, vtile tamē auxilium experiri. Verùm adhortantibus his qui ægro assistebant, consilium capio, & locum altioribus plagis sub ipsis maxillis, ac etiam

etiam supra collum incido, ex quo cùm sa-
nies multa prorumperet, adeò morbus le-
uatus est, vt faucibus ipsis spiritum simul &
cibum capientibus, facilis dein ad bonam
valetudinem ægro ipsi daretur regressio.

A N N O T A T I O.

DE Latéte Angina in nostrarum Observatio-
num cap. xviii. latius scripsimus, quæ huc
referri possunt.

Soluta vmbilici unitas.

C A R V T X X I X.

VI R V M nouimus, quem dolor in ple-
niore intestino exortus adeò cruciaret,
vt nullo interim spiritu erumpente mediū
hominem disiectum iri putares: cumq. fru-
strà multa auxilia adhiberentur, & non so-
lùm clysteria vt in aluum demittebantur,
eadem prorsus eiicerentur, sed & medica-
menta quoque tam nihil ex ipsa aluo depo-
nerent, vt iter hinc inde clausum crederes.
Tandem cucurbitula vmbilico affixa (solet
enim huiusmodi malum tali præsidio non-
nunquam minui ac leuari) soluta est vmbili-
lici ipsis unitas: indeq; spiritus crassior
erumpens, & cucurbitulam ipsam disiecit,
& hominem omni amoto dolore pristinæ
sanitati restituit.

A N-

ANNOTATO.

SOLVITVR & vmbilici vnitas Asciticis, quādo
ventre nequeunte amplius distendi, humor per
vmbilicū sibi viam querit, ac eō erumpere cona-
tur, quod malū Hydromphalon vocari cap. xxv i.
nostrorum exemplorum scripsimus, Grauidis in
partu laborantibus vmbilici vnitas quandoque
etiam soluitur. Erumpens tunc frequenter omē-
tum tumorem in vmbilico magnum excitat, qui
nisi fasciis constringatur, subinde adeō crescit, vt
molestias multas secum ferat.

Eleuatio stomachi.

CAPUT XL.

ANNVM XVI. agenti Petri Guicciar-
dini filio, ita ceruix ventriculi sine vl-
lo doloris sensu eleuabatur, vt magnitudi-
nem pomī cydonei æquaret: nec manifesta
causa ostendebatur, cum omni nocumen-
to careret. Quare rem admodum diligen-
ter vestigare coepi, admiratus quānam ab-
ditæ huius mali causæ esse possent. Sed cum
nullam propterea præter ventum inuenirem, à
quo, ventriculi capite paulatim eleuato, ita
eiusmodi fieret tumor, vt & ossa etiam
talem situm adeptā, nec ultrà ad pristinum
statum reuersa, figuram iam illis impressam
tanquam naturalem custodirent: ferrea de-

M mum

mum lamina, quæ ex cingulo quoque sur-
gebat ferreo, stomachum comprimi iubeo,
quo paulatim ad sedem suam retrocedere
cogeretur: quod factum est. Nā haud mul-
tò pōst hoc vno tantum præsidio ita repre-
sus est tumor ille, vt ad pristinam ac natu-
ralem formam ipsius ventriculi ceruix pe-
nitus reuersa sit.

ANNOTATIO.

IN Iliaco dolore cūm excrementa per os reddun-
tur, ventriculus quoque in tumorem quandoq.
attollitur, partim quidem ex flatibus, sed magna
ex parte ab excrementis eō perlatis. Quandocun-
que autem tale aliquid contingit, non modò spes
vitæ superest, sed mors fetè imminet.

Menses vomitione proiecti.

CAPUT. XLII.

VRGEBATVR mulier acerbissimo ca-
pitis dolore propterea quòd menstrua
non prouenirent: verùm his demum vomi-
tione propulsis, ilicò sublatus est dolor.
Sed cūm id iterum iterumque ac sèpius fa-
ctitasset, abhorrenstandé mulier ab huius-
cmodi vitio, auxilium nostrum exposcit:
qui sola sanguinis missione ex venula quæ
sub talo est, & mestrua ipsa ex naturali loco
ritè

ritè profluere coëgimus, & quod sequens est, mulierem ipsam pristinæ sanitati restituimus.

A N N O T A T I O.

TA M E T S I plerique existiment naturam non moliri mensium purgationem per vomitum, istud tamen exemplū, tum & nostruū cap. xxvi. suppressis mensibus superfluentem saugineum vomitione quandoque euacuari ostendit. Affirmat idem Ioannes Langius Epist. xl. primi libri. Videatur & hoc testari Hippocrates Aph. xxxiiii. lib. v. vt in Scholiis capituli xxvi. quoque scripsimus.

Cordis pars patefacta.

C A P V T X L I I .

IN C I S O abscessu, qui supra septimam vertebram innatum longo temporis interuallo sinum fecerat, intimamque membranam sua sanie prorsus eroferat, minima ipsius cordis pars oculis cernentium patefacta est. Verūm cum hominem summa & diligentia & sollicitudine curaremus, in pristinam redactus est sanitatem.

*Pure per urinam deducto sanatus
est pleuriticus.*

C A P V T X L I I I .

ORITVR sape in lateribus morbus, qui πλευριτιδες à Græcis nominatur:
M 2 huic

huic tussis & febris accedit, & excreatür cū
pituita sanguis, graue profecto ac intolera-
bile malum. Hoc cūm affligeretur Anto-
nius quidam, & morbus iam ad maturitatē
peruenisset, euacuato per vrinā pure, quod
raro contingere solet, penitus sanatus est
æger.

ANNOTATIO.

Pvs in thoracis spatio aut in pulmone conten-
tum, per vesicam quandoque expugnari non
modò à recentioribus obseruatū, sed & à Gale-
no quoque vīsum: vt lib. vi. De Affectortim loco-
rum notitia testatur, vbi viam ostēdit per quas pus
ad renes deferri queat. Recipi siquidem pus à lœui
arteria pulmonis, ait: deinde per sinistrū cordis sinū
delatum, in magnam incidere arteriam, per quam
ad renes, & illinc ad vesicam descendere. Nam vt
à concava vena, ita quoque à magna arteria ramos
ad renes demitti.

Nouimus verò & nos rusticum tantum in pe-
ctore puris habentem, vt capite cum pectore deor-
sum reclinato ex ore illi efflueret, qui purulenta
reddita vrinā, sanitatem mox consequitus fuit.

*Ex tabe sanata sola sanguinis
missione.*

CAPUT L I I I I.

ANNO integrō remorantibus, mēstruis
mulier ad summam deducta est ma-
ciem

ciem: & venæ eius ob riūmā plenitudinem
nigriores factæ , admodum extendebantur.
Cumq. nullum cibi genus desideraret, con-
sequens fuit, vt totum tabesceret corpus.
Quare præsentanetum auxilium iudicau-
imus sanguinem mittere: qui cum primo
die nigror effluxisset , iubeo & altero idip-
sum fieri. Quo longè clariore emanante, fa-
ctum est , vt profluentibus dein mensibus,
mulier quæ per annum macie & tabe affi-
ciebatur, idoneis tandem medicamentis re-
sumpta ad pristinam facile redierit valetu-
dinem.

A N N O T A T I O.

NON raro accidit virginibus viro maturis, vt
suppressis aliquato tempore mensium purga-
tionibus, respiratio reddatur difficilior: coi ex leui
occasione palpiter: ventriculus cibum auersetur: &
facies corpori que albido colore palleat. Nam quod
Galenus lib. contra Erasistratos Romæ agentes de
muliercula scribit, cui purgatio menstrua quatuor
fuerit mensibus suppressa, quæ faciem habebat ru-
bicundam, inter rarissimè contingentia numerari
potest: frequentissimè crenim pallentes sunt. Hoc
autem modo sese habentibus virginibus corpora
earum non nutriti, ac contabescere, vt à ratio-
haud alienum, sic ex hac occasione extenuatas sun-
guinis milione restitui rationi cōsentancum. Sæ-

M 3 g 1-

guinis enim detractioni menstrua succedit purgatio: hanc verò sanitas sequitur.

Fluxus sola oratione solutus.

C A P V T X L V .

ACCIDIT interdum ventrem fluere: & si diu negligas, difficilior plerumq. fit eius curatio, quin & nonnunquam impossibilis. Quod & nos nuper experti sumus. Iohannia Bencia affinis mea, mulier quidē & animo & genere nobilis, cùm diu ventrē fluere permisisset, eò tandem deuenit, vt nullis medicamentis, nullis auxiliis, nullis etiam balneis eiusmodi fluxus sisti potuerit: augente igitur hoc malum iugi & inuincibili humore, qui ex eius infirmitate alioquin & imbecillo capite in vetriculum destillabat. Et licet interdum conualescere videretur, haud multò tamē pōst reuertebatur id malum, & quidem priore deterius. Quare omnispe medicæ artis deposita, fratrem Dominicum Pisciensem ordinis Prædicatorū, de quo etiam superius mētionem fecimus, adit: morbum quo tenetur exponit: se omni humano auxilio destitutam affirmat: lacrimis & precibus orat, vt laboranti sibi n. a & fide & oratione opem ferat. **Quod** cum

cum ille se facturum pro viribus annuisset,
admodum manu mulieris caput comprimit.
Tum fusa oratione; ac signo Crucis ibidem
impresso, abire iubet. Reuersa domum, cu
eo ipso atque etiam altero die venter nihil
ex consuetudine præterquam sanum red
deret, me conuenit, rem ordine narrat, seq.
penitus liberam affirmat. Quod et si Deo,
cui possibilia sunt omnia, factu facillimum
scirem: verebar tamen ne quod habebat in
votis mulier, id iam se adeptam persuade
ret: cum nihilominus morbus ipse paulò
post vel etiam deterior reuersurus esset. Sed
cu ita tertius peragatur annus, ex quo fluxus
ipse suppressus est, nec vlla interim apparue
rit, vel etiam appareat regressionis nota, in
genue & fatemur & prædicamus, hoc solo
nutu Dei per fidem & orationem sanctissi
mi illius viri factum fuisse, ad laudem & glo
riam nominis sui, quod est benedictum in
secula.

Gelatus in comitialem incidit morbum.

CAPUT XLVI.

HIERONYMVS Bencius, cum è Diu
Laurentij æde, vbi declamat̄is ad po
pulum concionem audierat, domum sese
M 4 re-

recepisset: & reserato ostio ad cubiculum usque, in quo vxor ex partu languens iacebat, ascendisset: immotus ibidem & inconcius oculis stetit. Quem cum vxor diutius intuita rogasset tandem quid ageret: & ille nihiloseius expurgiceretur, accersitis famulis in eodem quo illa iacebat cubili, coniugeum locari iubet. Qui ubi tandem sensum recepit, nihil eorum quae ipse interim egredit, recordabatur. Quare conuocatis medicis, quibus & ipse interfui, plurimo sermone quæsitum est, an ille toto eo tempore obdormierit, ut accidit multis: qui ea persæpe dormientes faciunt, quae munia solum videntur esse vigilantium: an alio quopiam morbo laborauerit. Ac tandem conuenimus illum eo tempore non dormisse, sed rigidum potius, vel attonitum, vel gelatum fuisse. Quam quidem sententiam etiam subsequens malum manifestissime cōprobauit, cum paulo post in comitialem inciderit morbus: quo nullis prorsus cōferētibus auxiliis multos iam annos miserabiliter cadit.

ANNOTATIO

CATOCHVS affectus erat, quo Hieronymus Bencius initio detentus fuit. Cum autem huius

huius frigidus ac crassus pituitosus humor causa
fuerit, facile in comitiale morbum transitum fe-
cit. Catocholaborauit & matrona illa, de qua no-
strorum exemplorum cap. v. ex quo in Lethargū
incidit. non rarum autem, morbum unum in aliū
permutari.

*Amissa atque iterum recuperata
memoria.*

C A P V T X L V I I .

E x præterito morbo conualescens Anto-
nius quidam Senensis, quæcunque me-
moria fixus tenuerat, ita prorsus oblitus est,
vt ne rerum quidē nomina reminisceretur.
Dumque Florentiæ esset, Senis se esse puta-
bat: sed ne amicos quidem ab iniunctis dis-
cernebat: quos etiam immutatis nominis
bus vocitabat. Quare eo velut prorsus amē-
ti, atque deliro naturæ dimisso, cùm vigesimo
iam die hoc malo angeretur, cœpit ve-
ter fluere, variaque & diuersa strigmenta,
sanguinem, bilem viridem, muccosasque
deiectiones deponere. Quo factū, vt mens
simul & memoria redirent, licet nihil eorū,
quæ ipse interim gesserat, recordaretur.

M 5

E

*Ex distensione neruorum mors
subsequuta.*

CAPUT XLVIII.

MITTERE sanguinem ut expeditissimum perito est, sic ignaro periculosisimum. Iuuenem vidimus, cui cum ex brachio sanguis mitteretur, & neruum scalpelum attigisset, statim sequuta est neruorum distentio: quæ hominem ita crudeliter afflœtauit, ut paucis etiam diebus laboranti illi vitam eripuerit.

ANNOTATIO.

NERVORVM puncturam grauissimi dolores, ac molestæ non raro succedunt conuulsiones, quas si superflua aliqua euacuatio comitetur, admodum pericolosum. Nam, ut Hipp. Aph. III. lib. v. *Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus aut conuulsio superueniens malum.* item & præcedente Aphorismo: *Conuulsio ex vulnere letalibus est.*

Ex incisa arteria ferè mortuus.

CAPUT XLIX.

ORTA, ut assolet, inter commensales lите, cum quidam è conuiuis arreptum calicem in Alfonsi Hispani familiaris nostri faciem proiecisset, & incisa arteria ac cute di-

dilacerata sanguis copiosior erūperet, multa quidem, ac frustrā, adhibita sunt medicamenta: cum ea sit arteriæ ipsius conditio, ut incisa coīre aut sanescere citra vstitutionem non possit. Quare cum sanguis ipse eò semper vehementius flueret, quò plura experientur auxilia, & homo iam venis exhaustis prorsus deficeret, ad me tandem mitunt, rogantes, ut si fieri possit, amicum à morte præripiam. Venio igitur ad eum, vulnus inspicio, virtutem probo, nullum superesse præsidium iudico, præter vstitutionem solam. Quare ea qua potui diligentia incisam arteriam carenti ferro inuro, & statim suppressus est sanguis: quo inhibito, reliquum curæ facilem satis & expeditum habuit ad sanitatem regressum.

A N N O T A T I O N E

A RTERIA vulnerata magnam diligentiam adhibendam esse ut sanguis sistatur, & vulnus coalescat, ostendit Galenus Medendi Methodi lib. v. cap. IIII. Consequitur autem nō raro arteriæ vulnus, quod Græci *Arsūpsipæ* appellant, ut cap. LI. nostrorum exemplorum videre est.

M 40

*Mulier ex copiosa sanguinis mis-
sione emortua.*

CAPUT L.

QVIDAM nostri seculi medicus, Philosophiae magis quam Medicæ artis peritus, cum vxorem Iacobi Pactij equitis Florentini curaret, quæ duabus tertianis vexabatur, mittere sanguinem utilissimum iudicauit: quod & ego, cui simul cum illo cura demandata erat, penitus non improbabam: cū bilis sanguini mixta videretur. Sed & multa tamē pituita exuberabat. Igitur venam incidendam quidem censui: sed tentandi gratia, ut scilicet colorem sanguinis habitumque discerneremus. Qui si crassus & niger esset, tanquam vitiosus largius effunderetur: sin contrà ruber & pellucens, tanquam integer seruaretur. Incisa igitur vena sanguis effluxit rubicundior. Quare dimiso iam caliculo, supprimendum censi: ille contrà deducendum. Verum cùm esset ipse ætate prouectior, eius magis sententiæ inhærentibus coniuge & propinquis, ad duas sanè libras sanguinis miserunt æquè lucidi ac rubri. Quare cura omni seniori illi reli-

relicta; protinus discedo; palam affirmans
atq. contestans iugulatam esse mulierem;
quod & paulò post rei euentus facilè com-
probauit, cùm paucis admodum diebus
mulier ipsa; defectis iam viribus, ac voce
penitus exhausta, in somnum inciderit gra-
uiorem, ex quo tandem mors subsequuta
est, ob nimiā scilicet humorū cruditatem,
quę ex ingenti sanguinis profusione contin-
gere solet. Quare debet semper medicus,
si diligēs sit, in omni sanguinis missione cō-
siderare, utrum crassus & niger, an cōtrā ru-
ber & pellucidus sit. Quod si niger & crassus,
ut vitiosum effundi: sin contrā ruber & pel-
lucidus, ut integrum supprimi iubere. Tan-
tū enim abest, ut eiusmodi sanguins, rubri
scilicet atque pellucidi, missio profit, ut
etiam plurimum semper obsit. Sed excidit
homini documentum filij Seni, quo in mis-
sione sanguinis cùm bilis accēsionem, tum
& pituitæ cruditatem plurimum cauen-
dam censuit.

Epoto veratro iugulatus.

CAPVT LI.

LABORANTI cuidam Zenobio no-
mine quartana, imperitus quidam me-
dicus

dicus veratrum, quod inter cætera medicamenta periculosissimum est, temerè propinuuit. Ex quo statim subsequuta est cùm crebra ac vehementis alui deiectione, tum spiritus tā grauis ac difficilis attractio, ut cùm me filij ad hominem iam in mortis articulo positum aduocassent, & nullis potuisset præsidii tanto malo succurri, intra sex tantum horarum spatium mors eum violenta è medio subtraxerit. Cauendum igitur est, ne huiuscmodi medicamenta, quæ veneni naturam habent, & stomachum cæteraque membra plurimum lœdunt, absque eos exhibeamus, quod nocumentum auferre possit: cùm & aluum per se sèpius ducant, & hominem non solum infirment, sed plerunque etiam morti tradant.

*Vomitum ex albo veratro mors
subsequens.*

CAPVT LII.

VO M I T V S vt interdum sanis vtilis, sic aduersa valetudine laborantibus non nunquam necessarius. Verum multum interest quomodo & quare fiat. Hoc autem officium diligentis medici esse debet. Nam cùm

cum quidam medicæ artis imperitus albo
veratro vomitum ciere solitus, omne genus
morbi tali præsidio se curaturum pollicere-
tur, accidit forte ut in manuseius inciderit
quidam, qui duobus iam annis ventriculi
vitio laboraret, nec ullis vnuquam medica-
mentis sanari potuerit: vt pote quod cum
suapte natura difficile sit, difficillimum
etiam redditur in corpore infirmo atq. im-
becillo, præsertim vbi licentiore quadam
libertate vtatur æger. Album igitur & huic
veratrum ex more exhibente illo, plurimū
bilis ac pituitæ, tum nigram bilem, postre-
mò sanguinem eiecit: quibus ita deductis,
imbecillitas primò & quidein magna, tum
sudor frigidus toto capite ac thorace ema-
nans, nouissimè & mors subsequuta est. Nō
igitur ignorare diligens Medicus debet
huiuscemodi medicamentum non semper
ægris prodesse, sanis verò semper obesse.
Nam vbi robustum corpus nactus fueris, &
ventriculus sit potens, morbusque longior
ac difficilis, ut Comitialis, & Insania, aut pa-
res his, tunc album veratrum ritè ac citra
medici culpam exhibi potest.

A N-

ANNOTATIO.

Quam periculosus sit temerarius veratri usus, ostendit Hippocrates Aphor. i. lib. 5. Conuulsio, inquit, ex hellebore lethalis est, & Aph. xvi. lib. iiiii. Carnes sanas habentibus helleborus periculosus: facit enim conuulsionem.

Represso sudore sanatus.

CAPUT LIII.

Cum haud postremæ notæ medicus nobilem quendam ciue curaret, & febribus male hominem habentibus, vniuersum corpus in sudorem resolueretur, viresque omnes ita deficerent, ut cognati plurimum de salute eius addubitarent, me aduocant, ægrum ostendunt, curam enarrant. Inspiciens itaque hominem, oculos admodum graues ac pallorem faciei intueor: quin & intima eius præcordia calore vehementi affici aduerto. Quare sudorem inæqualem, qui finiri non poterat, statim amotis vestibus, quibus ille de præcepto medici tegebatur, vt incongruum & inutilem supprime re nitimus: præsertim quod eo vires ægri penitus conuelli videbantur: tum corpus euentari, ægrumque etiam frigidioribus po-

potionibus vti iubeo: donec sudor, quem medicus ille omni studio ciebat, prorsus supprimeretur. Quod vbi factum est, immutari statim videoas ægri faciem, vires redire, calorem reprimi, febrem remitti, ac non multò pōst hominem ad pristinam sanitatem reuerti.

Pestilenti febre arreptus.

CAPUT LIV.

PHILIPPVS Stroza & nobilitate generis, & opum affluentia insignis, lēta quadam febricula laborabat: & ex medicis, qui ægrum viderant, alij quotidianam, sed leuem, alij ob algorem contractam febrem putabant: nec defuit qui crederet à capite distillasse materiam, quæ putrescentē febriculam gigneret. At nos cum eam ipsam diligentiori examine perpenderemus, pestilentem iudicauimus. Quam sententiam deridentes medici, cum leuatam iam febrē existimarent (latebat enim anguis in herba) familiariter tantum medico curam dimittunt. At æger, qui iam conualuisse videbatur, aduentante die septimo, in neruorum subito resolutionem & febrem incidit ar-

N def-

descentem: qua exhausta voce , & corporis viribus conuulsis, paucis etiam diebus mors subsequuta est. Magna igitur esse debet medicorum circumspectio in cognoscendis curandisque morbis: ne inscitia (ut saepe fit) atque indiligentia eorum ægri ipsi, qui scelere illis penitus tradunt atque committunt, periclitentur.

Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit gressum.

CATVTLV.

NICOLAVS architectus cum de eminenti turri præceps ruisset, tantum absuit, ut ex tam ingenti casu incommodum aliquod reportarit, ut cum anteā altero claudicaret pede, recte deinceps ambulauerit. Quin & puerum vidimus, qui pestilenti morbo correptus curatusque idem malum effugerit. Nam ubi prius utroque pede claudicaret, ut nisi duobus fulcitus baculis omnino incedere non posset, curatus liberè, id est, sine aliquo adminiculo incedebat.

A Scor.

M

*A Scorpione iectus glacie se oppri-
mi querebatur.*

CAPVT LVI.

FAMVLVM habui, qui à scorpione iectus
tanto subitò ac tam frigido sudore toto
corpo perfusus est, vt algentissima niue
atque glacie sese opprimi quereretur. Ve-
rūm cùm algenti illi solam theriacam ex
vino potentiore exhibuisssem, ilicò cura-
tus est.

ANNOTATIO.

ISTVD exemplum Scorpij venenum frigidum
esse ostendit: proinde, & quæ huius veneno
Theriaca resistunt, optima, quæ facultate calida.

Fames valida.

CAPVT LVII.

CVM vniuersam penè Italiam anno sa-
lutis nonagesimo sexto supra millesi-
mū quadringentesimum tam ingens ac va-
lida fames afflictaret, vt passim multi pub-
licis in viis atque plateis deficerent: multi
etiam ex malis & noxiis nutrimentis in va-
rias inciderent ægritudines: vidimus ex his

N 2 quām

quam plurimos qui ex diutina fame escam abundantiorem nocti fuerant, dum pleniorre vtuntur victu, paucis diebus vitam finisse: adeò noxia atque perniciosa nimia satietas, quam multa præcessit inedia. Mulieres quoque vidimus, quæ pueris quos lactarent infectis, & se & illos ad mortem deducrèt. Plurimi tamen ex his qui ad valetudinariū deducebantur, medicorum cura & diligētia ad pristinam reuertebantur sanitatem.

Mulier ferè mortua ex sanguinis missione.

CAPVT LVIII.

MULIEREM vidimus, quæ cùm pleniore & obeso esset corpore, & in ardescensem incidisset febrem, ysa cuiusdam imperiti medici cōsilio, sanguinem ex vena copiosum emisit. Quo statim grauiter afflata in multò deteriorem prolapsa est valetudinem. Nam vt in tenuioribus magis sanguis, ita & in plenioribus magis caro abundantat. Nos igitur cùm ad mulierem vocati, eam summo in discrimine positam inueniremus, alias omnino obseruationes adhi-

bent.

bendas censuimus, eas videlicet, ad quas diriguntur curantis consilium debet. Quare defecata dudum virtutum omni genere auxilij resumo, donec corporis viribus redeuntibus materiam quam exuberare cognoverá, medicamento deponendam censeo: quod cum ex frigidioribus rebus ægrotanti exhibuissem, illicò extincta est febris, & mulier, de cuius iam funere cogitabatur, per Dei gratiam ritè curata conualuit.

A N N O T A T I O .

VITAE thesaurus sanguis est; atque immodi-
ca idcirco eius profusio, per quamcumque tandem partē fiat, periculosa. Multi ex immodica profusione mortui sunt: qui verò in vita seruati, sa-
pienter in hydropon inciderunt, refrigerato,
scilicet, iocinore, & naturalibus facultatibus labefactatis.

*Ex quartana malè curata, sanitas,
tum & mors subsequuta.*

C A P V T L I X .

VILLICVS meus annuam quartanam patiebatur, & cōsilio nescio cuius em-
pirici faselum ex omphacino, & alia usque

N 3 ad

ad satietatem deuorans, ad viginti insuper
vini meri calices ebit: quo adeò inflatus
est, vt è foco prope quē cœnauerat, amoue-
ri penitus non posset. Quare strato humi
pallio quo induebatur, ibidem pernoctauit.
Matutino autem aduentante tempore, dif-
fusus per omnia membra sudor est: quo fi-
nito, vomitu quicquid comedera reiecit,
& cum eo pituitosa excrementa quamplu-
rima. Quo factum vt ex quartana quoque,
qua integrum iam annum laborauerat, ex-
trusa, valetudinem sit consequutus: quam
quidem rem validioris naturæ vi acceptam
referendam arbitrati sumus. Nam amota
iam cruditate, & humorum concoctione
longiori spatio perfecta, natura quæ sua pi-
gritia torpebat, ab ignavia & torpore pro-
pulsa, contra morbum & causas vires exci-
tat, quibustandem sudore ipso atque vomiti-
tu & morbum & errorem disiecit. Quod
profectò eadem febris comprobauit. Nam
cum quatuor post annos hominem iterum
inuasisset, & ille putaret eodē se posse auxi-
lio febrem tollere, quo olim fecerat, statim,
hoc est, inter morbi ipsius initia, dum scili-
cet cruda esset adhuc ipsa materia atq. inco-
cta, pleniore vt cū victu & potionе abūdan-
tiore

tiore ex iisdem quibus suprà rebus abusus,
ante solis ortum eodem quo decubuerat lo-
co mortuus inuentus est.

A N N O T A T I O .

LONGVS morbus Quartana est, diligenti cu-
ratione & exquisita victus ratione opus habet,
in quibus si peccetur facilè deterior redditur: vel
ex hac in morbum alium transitus fit: quod & ci-
tra errorem non raro contingit. Plerique enim ex
quartana hydropici, alij phthisici redduntur. Qui
sexagesimum ætatis annum superant, si à quartana
occupentur, raro euadunt, & magna ex parte hy-
dropici moriuntur. Iuniores minus periclitatur, ni-
si natura sint ad phthisim propensi, quibus quartana
quandoque in hanc desinit. In quartana facile
multi crudi ac etiam serosi tenuesq. humores col-
liguntur, naturali facultate ventriculi ac iocinoris
per morbi diuturnitatem debilitata. Excernuntur
hi quandoque per sudores: quandoq. per aluum:
nōnullis fluxus sanguinis è naribus accedit: quibus
vero nulla harum vacuationum superuenit, vel hy-
dropici sunt, vel destillantibus in pectus & pul-
mones humoribus phthisici: quamquam tamē nec
hi, ab hydropis periculo liberi sunt, quibus san-
guis copiosior diutius è naribus profluit. Conti-
nit vero & crudos crassos melancholicos humores
splenem occupare, hydrope non raro succedente.
Quartanæ autem quò puriores, hoc etiam diutur-
niores, molestæ admodum, quæ calidis morbis

N 4 suc-

succedunt. Impuræ, & præsertim ex humore melancholico bile permixta, breuiores sunt. Diem hæ subinde mutant. Cum enim accessiones multum anticipent, sit ut quandoque in meridiem vel pau-
lò prius incident: quod ubi contingit, mox mutato die, tertio, vespertina hora inuadunt, consuetum paroxysmi diem anteuertentes. quo die non recurrit febris, vel admodum clementer, citò recurrere desinens. Atque sic ter mutasse huiusmodi quartanam accessionis diem à nobis quandoque obseruatum est. Naturæ siquidem quartanæ repugnat, ut ante meridiem inuadat. Nam vt generatio eius inclinante anno; sic & particularis accessio non nisi inclinante die accedit. Imponit quandoque medicis triplex quartana, verùm à quotidiana dignoscitur ex eo, quod accessiones eius à meridie fiunt: quotidianarum verò matutino tempore. Curari quartanam quandoque errore contingit. Sed qui vni benè cedit, alteri exitialis est. Sic duos fuisse Iuuenes quartana laborantes Amatus Lusitanus refert. Curatione **XLI**. Centuriæ secundæ: Quorum vnu pratia victus ratione euasit: alter vitam cum morte commutauit. Sic etiam quod quādoq. yno tempore (si præter rationem fiat) prodef se videtur, alio tēpore noxiū est: ut Beniuuenij villico contigit. Desinit verò & quartana febris quandoque alio superueniente affectu: veluti dysenteria, qua nonnulli à quartana olim liberati.

Vnus Autumno nullo alio præcedente morbo quartana correptus, post detractum è sinistri brachij interna vena sanguinem, & assumptas aliquot

cx

ex hiera picra pilulas, in dysenteriam incidit, sed haut molestā. Mox febris mitior facta, & perseuerante dysenteria febris citò desit: Dysenteria vero breui pōst nullo adhibito remedio sponte cessauit.

Monialis quoque quædam, cùm duplice quartana laboraret, superueniente sponte fluxu dysenterico, mox ab una, deinde ab altera libera facta est. Cessauit & huius fluxus nullo alio adhibito remedio, quām idonea victus ratione. Hūc facere videatur Aph. XLVII. lib. VI. *Lienosis difficultas intestinorum superueniens bonū.* Si enim Lienosis expediens dysenteria est, quartana laborantibus profuisse à ratione haud alienum est. Nam per quartanas, Lien sāpe male afficitur, & melācholicus humor quartanæ & lieni male affecto communis est.

*Molesta tussis sola sanguinis
missione curata.*

CAPVT LX.

MOLESTA tussi afficiebatur puella quædam xv. agens annum: quæ tametsi per se grauis & formidabilis esset, eð tamen sese medico formidabiliorem reddebat, quod vnà sāpius cum ea sanguinem expuerat puella. Quamobrē cū medici ipsi, quibus cura demādata erat, & hāc paulatim tabe consumptam iri, & nullis se posse auxiliis huic malo succurrere viderent, eam tandem Deo & naturæ dimittunt. Verūm pa-

N 5 ter

ter (vt est amor) ne quid omnino intentatum relinquaret, me aduocat, puellam ostendit, & quæ hactenus facta sunt, plurimo sermone enarrat. At ego sputum primo colligi iubeo: quod vbi nullum pus subsequi, & sanguinem ipsum minimè etiam purulentum inspicerem, cœpi mecum cogitare, quænam huius vitij causa esset, & an sanguis ipse ex ore vel ex gingiuis, aut forte ex naribus efferretur: sed cum ex his locis absque illa profluat tussi, aliunde eum emanare arbitratus sum. Quæro igitur si is ex gutture, aut ex arteriis ulceratis, vel ex pulmone potius, siue ex pectore, aut forte ex iocinore prorum pererit: sed cum nulla essent certa indicia, puellam interrogo an menses illi profluant (solent enim feminæ, quibus sanguis per menstrua non respondet, saepè cum aut cum tussi expuere, aut vomitione propellere.) Sed negante illa, sanguinem mittendum censeo ex venis, quæ sub talo sunt: idque singulis mensibus faciendum, donec isto atque item aliis auxiliis, quæ sanguinem promouere consueuerunt, & menses ipsi ritè profluere cœperunt, & puella quæ iam imacie & tabe confecta videretur, sex tantum mensium spatio vires & corpus resu-

resumens, ad pristinam, adiuuante Deo, re-
uersa est sanitatem.

Difficultate spirandi mortuus.

CAPUT LXI.

MULTOS difficultate spirandi laboras-
se cognouimus: sed inter cæteros quæ-
dam, qui non nisi recta ceruice spiritum tra-
hens, paulatim ex angustia deficiente virtu-
te toto corpore pallidus ac liuens efficieba-
tur: nullus tamen in pectore, nullus in pre-
cordiis dolor erat: sed nec sibilus aliquis ob
angustias, per quas spiritus euadit, percipie-
batur: ex quo iudicare posses ægritudinem
in pectore concipi. Verum cum paucos post
dies inualescente morbo ipso, & nullis con-
ferentibus præsidiis, æger è vita migrasset,
incidere mortuum decernimus, vt huius
mali abditas ac latentes causas deprehende-
remus. Quod vbi factum est, inuenimus
non parum atræ bilis & sanguinis nigrioris
in eius corde coisse: vnde etiam per venas
diffusus, non est mirum si corrupte eo
spiritum ipsum, hominem ad festinā mor-
tem deduxerit, quod etiam auctore Gale-
no alias contigisse cognouimus.

A N.

A N N O T A T I O.

De spirandi difficultate cum suffocationis periculo in nostris exemplis, cap. xix. quoque scripsimus.

Ex horrore flamme in febrim incido.

C A P V T L X I I .

IN Appiani basilica, cum adhuc admodum iuuenis, vnà cum Peregrino Allio literis Græcis operam dabā sub Præceptore Francisco Castilionensi religioso viro, vbi cum semel è cubili summo diluculo consurgens ædem ipsam ingrederer, vixque limen transiliisse, ecce video flamas ab imo paumento iterum atque iterum sursum ferri: horresco, & pauens ac tremens cursim, ut poteram, cubile ipsum repeto. Me verò Peregrynus condiscipulus meus, qui adhuc in lectulo quiescebat, cum anhelantem & veluti lymphatum inspiceret, rogat quidnam mali mihi contigerit: vix ego trahebam spiritum, rem tamen ut potui explicō. Admiratus & ipse, timere cœpit. Sed cum interim præceptor noster è cubili surrexisset, hominem conuenimus, rem exponimus, cau-
sam

sam quærimus. Ille verò, vt erat vir doctus & in philosophia satis eruditus: vaporess, inquit, ex cadaueribus mortuorum eleuantur, qui calidissimum hūc aërem nocti (id enim accidit in ipso mense Iulij) facile inflammatur: quod & nos etiam saepius vidimus, ac propterea nihil nobis pertimescendum est. Hoc et si ego authoritate viri suasus verum iudico, ex præcedente nihilominus timore, ex quo spiritus ipsi cateruatim versus cor regredientes inflammati sunt, in eam, quam Græci ἐφημεραν vocant, febrē incidi.

Puer horrore mortuus.

C A P V T L X I I I .

P V E R V M nouimus, qui dum rure paterno degeret, singulisque diebus ad vicinum sacerdotem studedi causa, vt fit, summo manè mitteretur à patre, accidit semel vt propè iam intranti illi sacerdotis ipsius ædes, essetq. cœlum paululum adhuc subobscurum, præstò fuerint duo viri nigris vestibus obuoluti: quibus adeò perterritus est puer, vt toto corpore contremiscens, altaq. voce auxilium clamitans, in admirabilem sanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam statō tēpore, id est, octauo

quo-

quoque die, & eadē fermē hora in eundem
semper horrorem atque clamorem proue-
bat, donec tabe consumptus, vitam, quæ
nullis præsidiis contineri potuit, miserabili-
ter finiuit.

A N N O T A T I O.

PUERVM quoque quandoque visitaui, qui ali-
quot noctes insomnes egerat, & angues circa se
videre existimans, toto subinde corpore contre-
miscebat, & perterritus horrebat. Huic somnife-
rum vnguentum temporibus applicatum anguiū
imaginationem sustulit, somnum procurauit, &
sanitatem contulit.

Tussi scissa est tunica intestinorum.

C A P V T L X I I I I .

TVSSI valida vrgebatur puer sextum
agens annum, dumque vehementius
tussiret, scissa est tunica, quæ deducere ab
inferioribus partibus intestina debet, & in
scrotum, Græci ὄχεον vocant, intestina de-
uoluta, Herniam fecerunt, qua & in hunc
vsque diem laborat. Tanta enim fuit scissura,
vt nec coire haec tenus vllis potuerit me-
dicamentis, nec etiam in futurum, nisi sola
vstione, coibit.

A N -

ANNOTATIO.

Si peritonæi vel vñitas soluatur, aut laxiora eius fiant foramina, per quæ vasa ad testes deferuntur, citò vel intestina vel omentum extra locum suum decidit, affectus q. fit qui Græcis κολπη, Latinis Ramex dicitur: qui quandoque circa inguina consistit, & Bubono Cœle appellatur; aliás in scroto, quò si intestina descenderint, ἐντεροπόλη: si vero omentum, ἐπιστραχοκολπη nominatur. Curatio autem horum non nisi per sectionem perficitur: quod artis huius peritis relinquendum.

Ictus in cordis tunica conualuit.

CAPUT LXV.

Ex nobili familia nati fratres duo, eadem etiam cohabitantes domo, atque eodem victu viuentes, dum inter cœnandum orta (vt fit) inter eos lite, alter alterum gladio, quo in mensa vteretur, in ipsius cordis sede percussisset, plurimusque ex vulnere sanguis efferretur, languescunt illicò venæ, pallit facies, sudor frigidus toto corpore manat, arteriæ non eleuantur, omniaque demum mortis signa apparent. Verùm ne nihil omnino agerem, iubeo hominem his rebus foueri, quibus cordis vires refici possint.

cum-

cumque æger vsq. ad medium noctem eodem sese habitu haberet, & de eius potius funere quam de vita cogitaretur, cœpit paulatim spiritus reuerti. Quare sumpta spe curam prosequor, donec aliis atque item aliis præsidiis vñus, hominem tandem, Deo adiuuante, ad pristinam sanitatem reduco: ex quo planè cognouimus non ictum cor, vt putabamus, sed eius tantum tunicam leuiter fuisse perstrictam.

Vitium stomachi curatum.

CAPUT LXVI.

INTE R stomachi vitia vulgatissimum est resolutio, quæ vel calidiore, aut frigidiore, humidiore ué, vel etiam siccioré habitu plerunque solet accidere.

Nobilis quidam vir Ioannes nomine, ciuis Neapolitanus, cum diu eiusmodi vitio laborasset, & ex medicis nostri seculi plurimi hominem curandum suscepissent, nullum tamen inuenire auxilium idoneum potuit.

Quare cum Florentiam demùm veniens me conuenisset, & quæ haecenusex Medicorum consilio huic vitio adhibuisset, ordi-

ne

ne enarrasset: ex his quibus usus est praesidiis
facile cognouimus, existimasse medicos
omnes eum malo habitu frigido laborare.
Nos vero & precedentie curatione, & aliis
haud sanè obscuris indiciis, longè aliter sen-
tiētes, calidore habitu eius affici ventriculū
arbitrati sumus. Quare ad ea auxilia cōuersi,
quæ aridum iam ac tabe penè consumptum
corpus desiderare videbātur: primo die solas
lactuculas ex aceto & oleo commanducare
præcipimus: quas cum vtiles stomacho atq.
idoneas percepisset, iubeo dimittat balneū,
frictiones, exercitationes, præsertim supe-
riorum partium, vunctiones omnes & cibos
calidores, quibus hactenus usus fuerat, &
ad frigidos potius ac difficilioris concoctio-
nis sese conuertat. Vnde & veruecem ma-
gis quam auem, aut venationē, aut piscem,
nisi sit generis durioris, in hac sua ægritudi-
ne conlaudo. Potui quoque aptissimum illi
vinum frigidum & austерum, ineptissimum
calidum & crassum esse pronuncio. Quibus
cum ille auscultasset, ac diligentissime ea
exequutus fuisset, hoc tantum genere victus
& frigidioribus medicamentis usus, intra
duos menses pristinam recuperauit sani-
tatem.

O

Meli-

Melicera pro carbunculo iudicata.

CAPUT LXVII.

VLCERE subalbido furunculo simili,
quod Græci, cò quòd faui speciem ha-
bcat, μελικέρην vocant, vir quidam nomine
Paulus laborabat. Id autem cùm febrem &
inflammationem ingentem excitasset, me-
dicum quidem sed qui per imperitiam vl-
ceris ipsius naturam minimè calleret, accer-
sit. Eo autem iudicante vlcus ipsum pestilēs
esse (venit enim cum dolore vehementi,
habensque foramina per quæ fertur humor
glutinosus, vix maturescit) simul omnes
cum consulente medico aufugiunt, vni tan-
tum viro ægri curam commendantes. Quo
factum, vt desperatis penè rebus ad me mit-
teret, rogaretque aliquod pereundi illi auxi-
lium ferrem. Sciscitor itaque nuncium vl-
ceris naturam, & an increscat ægritudo, vel
deficiat virtus, aut fortè eo loco pestilentes
sint febres. Refertur, vlcus non nigrum, non
lucens, non pallidum esse, febrem lentam
& penè leuataim, sana omnia in regione illa.
Accedo igitur ad hominem : cumque con-
trà hilari vultu refedisse, faciem primò
ocu-

oculosque sano similes intueor. Tum artem
riam tangens, pleniorē quoque reperio.
Quare sanitatem pollicitus vlcus detego, &
omni sublato timore familiam reuocas, cu-
ram aggredior: quae licet difficilis admodū
fuerit, ad integrā tamen sanitatem æger
ille per Dei gratiam reuersus est.

Incisus coles sanari nequivit.

C A P V T L X V I I I .

M E D I V M sibi colem lino, & quidem
arcte deligauerat puer insciis parenti-
bus, eoq. tam diu vincitus fuit, donec plagæ
altitudo ad iter vrinæ ascenderet duobus
locis: quibus & quod vrina ipsa inde mitte-
retur, & quod vtrinque oræ obcalluerint,
coire vlcus atque conglutinari nullis vnquā
remediis potuit.

Monachum etiam iisdem fermè tempo-
ribus vidimus atque curauimus, qui ob ze-
lum castitatis, sed indiscretum tamen ac
minimè secundum Dei rationabile obse-
quium, colem sibi & quideim pubetenus
prosperus absciderat: ex quo cum sanguis co-
piosus effueret, ac propterea medicamenta

O 2 om.

omnia vinceret & exuperaret, ardum sancē
ac laboriosum fuit eiusmodi profluuium si-
stere atque inhibere. Oportuit enim singu-
las venas, quae sanguinem fundebant, ap-
prehendere, atque ita deligare, ut ora p̄a-
clusa coirent. Quo facto reliquum curā ge-
nus haud admodum difficile fuit, donec
vulnus ritē curatum penitus sanesceret.

*Qui ex nimia plenitudine mori vide-
retur, sola sanguinis missio-
ne sanatur.*

CAPUT LXIX.

PLVRIMVM in morbis iudicādis tribuūt
venarum pulsui: qui si imbecilli exigui-
que fuerint, mortem plerumq. denunciant:
sin contrā magni & pleniores, salutis spem
adferunt. Nos tamen Philippū quendam
vidimus, hominem sancē ebriosum & cor-
pulentum, cuius pulsus, dum languens in-
lectio iaceret, ita parvus & exilis erat, ut cūm
à Medico percipi vix posset, facile crederes
mortem instare, ni facies rubicundior, oculi,
dentes, & venæ pleniores iudicio p̄esen-
tis medici obstitissent. Quare tati mali cau-
sam

sam diligentius perquirens, iudico id ob nimiam saturitatem sanguinisque abundantiam fieri, nullumq. opportunius adhiberi posse auxilium, quam sanguinis ipsius celerimam missionem. Sed obstabant cognati atque amici, verentes ne huiuscmodi praesidium hominem celerius occideret. Instanti tamen mihi, ac certam, si id fieri permitterent, salutem pollicenti, tandem acquieuerunt. Quare accessito statim ministro sanguis mittitur. Nec mora pulsus simul & vires tam celeriter redeunt, ut festinantior adfuerit ipsa sanitas, quam mors quae præ foribus excubare visa est, adfutura crederetur.

A N N O T A T I O .

QVANTVM periculi ex nimia plenitudine immineat Hippocrates Apho. 3. lib. 1. ostendit: Habitus Athletarum &c. & Galenus quoque in eiusdem Aphorismi commentariis refert. Cum enim vasa supra modū fuerint repleta, periculum est ne dirumpantur, vel calor naturalis suffocetur. Sicuti nonnullis accidit, ut Galenus ait, qui cum ad immodicam venissent repletionem, subita morte interierunt. Quemadmodum & Philippo, de quo Beniuuenius accidisset, nisi tempestivè sanguis detractus fuisset. Adfui & ego olim homini ebrioso, qui cum ad tantam plenitudinem venisset, ut

O 3 quo-

quodammodo strangulari videretur, etiam mutus factus fuit. Huic verò & sanguis largiter detractus è communi dextri brachij vena, mox loquaciam & sanitatem restituit.

Abscessus sola theriaca apertus.

C A P V T L X X .

PV E R V L V S thoracis abscessu laborabat, & cùm condita & matura iam suppuratione esset, timeretque ille vlcus mucrone discedendi, theriacam superpono: qua non secus vnius tantum noctis spacio abscessus ipse apertus est, ac si scalpello fuisset incisus: ex quo facilè coniectari potest, quanta sit huius compositi vis. quod & nos sàpe alias experti sumus.

*Gangrenam mortem adferre, si à
digito pedis incœperit.*

C A P V T L X X I .

QV I vlcere nigro, quod γάρ γένεται Græci appellant, afficiuntur, si id à digito pedis incœperit, & patiens fuerit senex, vel ex his quorum corpus mali habitus sit, celerius moriuntur. Nouimus nos Cambinum, Carolum, & Thomam ciues Flo-

renti-

rentinos, nec non & alios quamplurimos huiuscmodi affectos vitio, paucis diebus vitam finisse. incipit enim caro ipsa in ulcere paulatim nigrescere, vel liuens fieri: quin & arida interim atq. sicca, & cutis circumiacens nigris impletur pustulis: tum & quæ proxima est, amissu sensu liuet palletque. Nec prius serpere id malum definit, donec ossa etiam inficiat: quod si quicquid aridum est, & proximum quoque locum vel usque ad sanum prorsus excideris, reuertitur tamē & serpit. Verūm cùm aliæ partes corporis hoc malo afficiuntur, plerumque sanantur. In illiusmodi autem membris & calor est debilis, & nerui insunt plurimi: qui cum inficiuntur, facile etiam circumiacentia loca inurunt. Vnde & proxima his statim liuent, donec totum membrum miserabiliter occupant atque inficiunt.

ANNOTATIO.

COCTORI ceruisciæ, de quo nostrorum exemplorum, cap. xxvii. Gangræna quoque à dito pedis incœpit: veluti & puer, de quo cap. lxxii. Malè affectis internis visceribus & facultatibus vitali ac naturali insigniter debilitatis, extremas partes vita & calore simul destitui contingit.

O 4 Ex-

*Ex carcinomate exagitato mors
subsequuta.*

CAPVT LXXII.

VENIT ad me Philippus quidam tex-
tor, cui in læua frontis parte tumor erat
immobilis inæqualisque, ac furunculo per-
similis, qui etiam tangenti renitebatur. Et
venæ, quæ circa locum erant, pallidæ quo-
dammodo ac liuore quodam suffusæ, vltra
decorum intumuerant. Cumque nostrum
de hac re perquisiuisset iudicium, consulo
ne id malum quoquo modo tollere præsu-
mat, sed leuioribus tantum medicamentis
illi blandiatur. Discessit, & cum in manus
imperiti cuiusdam medici incidisset, tota
iam intra mensem fröte & altero oculo ero-
so, ad me reuertitur, sciscitansque an aliqua
salutis supersit spes: vtinam, inquit, consu-
lenti tibi fidem habuisse. Moneo igitur
hominem, ne vllis præterea vtatur medica-
mentis præterquam blandis & leuioribus.
Quod si asperis & erodentibus vteretur, fo-
re vt breui reliquum etiam ipsius faciei ero-
deretur. Audiuit tandem homo, & cum his
tatum quæ nos illi secundum hanc intentio-
nem

nem parauimus, medicamentis semper vsus
fuisset, vt ad decimum vsque annum super-
uixit, ita certè si id malum ex consilio no-
stro nunquam agitasset, ad vltimum sene-
ctutis peruenisset.

A Ramice curatus interiit.

CAPVT LXXIII.

R A M I C E vexabatur Michelotius no-
ster: cumq[ue] sacerdoti cuidam, qui
hanc artem profiteretur, se curandum tra-
didisset, dupli statim ille fascia inguen de-
uinxit, non repulso in superiores partes in-
testino. Dumq[ue] membrum ipsum ita vt
erat arctius obligatum in octauum vsq[ue] diē
detinuissest, essetq[ue] interim ingens exorta
inflammatio, quæ hominem ea parte, quæ
fascia deligabatur, miserabiliter cruciaret,
repentè omnis amotus est dolor, & ipse de-
lirare cœpit. Quare cum ad ægrum serò qui-
dem, sed tamen vocatus accederem, primò
arteriam tango: cumq[ue] pulsus vix eleuari
perciperem, & faciem inspectans, eam ni-
mio pallore suffusam, atq[ue] ipsos etiam ocu-
los cauos effectos aduerterem, iubeo sacer-

O 5 dotem

dotem accersant: tum fascia illa soluta, locum vndique nigrescentem cerno, cumque specillum ulceri imponerem, omnia circumiacentia intestina iam putruisse cognosco. Ex quo paucis dein horis è vita discedens, utile nobis documentum sua morte reliquit; languentium scilicet corpora non sacerdotibus, quibus tantum animarum cura demandata est, sed doctioribus Medicis tradi oportere.

A N N O T A T I O.

Non omnes, qui à ramice aut vesicæ calculo per sectionem curātur, in vita seruantur. plerique etenim eorum moriuntur: quibus videlicet per diuturnitatem mali ac dolorum vires, debilitatæ sunt, aut aliquod ex internis visceribus corruptum. quod calculo in vesica consistente facilè fit. Tandem enim renes inflammantur, ac deinde suppurantur, ut cap. XLIIII. nostrorum exemplorū annotatum est. Et tunc quidem artifex culpandus non est. Sed si sinistra adhibeatur curatio, culpa in artificem cadit: veluti in hunc sacerdotem, qui intestino non sursum repulso, curationem ramicis temerè aggressus fuit.

Puel-

Puella oculo perforato visum recuperauit.

CAPVT LXXIIII.

QVATVOR annos natam puellam vidimus, cui, dum ea nodum in panno soluere acuto gladio niteretur, resiliens mucro oculum dextrum percussit: quo perforata ipsius oculi tunica, plurimus statim inde fluxit humor: quare etsi visum prorsus amiserit, ipsum tamen haud multò post ritè curata recepit. Tanta enim ineft vis tenellæ illi ætati, ut hunc ipsum oculi humorem (quod sæpe accidit) in integrum reficere possit.

Iocinoris vitio laborans sola sanguinis missione sanatur.

CAPVT LXXV.

IO C I N O R I S vitio afficiebatur Antonius Brunellescus, ex quo cum vehemens dolor à latere dextro in iugulum humerumque transmittenetur, & bilem quoque euomentum ægrum singultus etiam penè strangularet, ad hominem vocatus accedo. Verum cùm huiuscemodi vitij notæ exēderentur

ferè sint , quæ & lateris abscessum indicant , Medicus cui primùm ægri cura demandata fuerat , medicamentis & cataplasmati eius pectori medebatur . Sed cùm dolor & angustiæ magis magisque hominem afflitterent , iubeo sanguinem ex vena , quæ ad iecur dirigitur , statim diduci : & quæ ille insuper pectori adhibuerat medicamenta , iocinori ipsi impono , donec æger ad sanitatem reuertitur : quod paucis diebus factum est . Oportet igitur medicum non solùm morbum cognoscere , sed & locum etiam in quo sit , diligentius perscrutari .

Scisso intestino graciliore vita amittitur.

CAPUT LXXVI.

TE N V I O R I S intestini morbo , quem Græci ἐλεον vocant , vrgeri commune est : sed vrgeri , vt sic vitâ tollat , inauditum . Corpulenta quædam mulier , cùm modò supra , modò infra vmbilicum intolerabili premeretur dolore , nec ullus hinc inde spiritus erumperet , adeò agitata est , vt scisso tandem intestino vitam finierit . Quod nisi incisa mortua pluribus innotuisset , nescio an citra

citra mendacij suspicionem à me scribi potuisset. Sed & rusticum nouimus, qui cùm post longiores torsiones, & ventris diuturnas inflammationes diem obiisset, & mortui incideretur corpus, longior in intestino fissura inuenta est: ex qua etiam recentes vuas, quas paulò antè comedera, prorupisse conspeximus.

Vermis ex pectore propulsus.

C A P V T L X X V I I .

L A B O R A B A T Antonius Siculus molestus quadam tussicula, & cùm diu nihil conferentibus auxiliis hoc malum tolerasset, ad nos tandem venit: rem exponit: consilium querit. Nos verò & quòd morbus diutius inueterasset, & quòd multos expertus medicos, nihil omnino profecisset, putabamus hoc vitiū ægrè elidi posse. Verùm ne quid intentatum relinqueretur, marrubij succum ex melle ægrum deuorare iussimus singulis diebus: tum & interiectis temporibus scyllam lambere, donec vermis ex eius pectore vnà cum tussi propulsus hominem sanitati restituit.

A N -

ANNOTATIO.

VERMES in intestinis reperiuntur frequenter cōtingit, qui & quandoque vomitu reiiciuntur: sēpissimè verò per inferiora descendunt. In pectore autem & pulmone gigni, atque cum tussi expelli, inter rarissima & admiranda numerandum: atque ideo quidem magis, quod pulmo assidue moueat, locum quo hærere ac quiescere posset nullum vermi relinquens. Nec minus admirandum est & in vesica nasci vermem: quod tamen cuidam viro accidit, cui in vesica existens, multis modis molestus fuit, quandoque etiam sanguinis mictu provocato, donec tandem per penis meatum sponte egressus, finem doloribus imponeret.

Calculus vi sua decifus.

CAPUT LXXXVIII.

NICOLAVS Rusticus calculo vexabatur, figura, ut postea conspeximus, longiore. Hic cum ab ima parte acutior & asperior esset, vesicam ipsam incidit: tum & testiculorum tunica perfracta, post multos ac penè intolerabiles dolores, tandem in conspectum venit: quo haud magna postmodum difficultate deducto, cum multi hominem moriturum, & quidem recte, iudi-

dicarent (neq. enim vesica cùm incisa fuerit, præsertim inferiore parte, cohæret) ille tamēn præter omnium opinionem conualuit: hoc solūm ex tanto malo homini in commodo relicto, quod inde semper quoad vixit vrinam reddidit.

ANNOTATIO.

FORAMEN per quod vrina reddebatur, quale Nicolao Rustico in scroto relictum fuit à calculo illāc delapsō, memini me quandoque videre in perinæo, non tamēn ex calculo sed ab vlcere ceruicis vesicæ natum: vlcere enim vesicæ ceruix si quando afficitur, non raro eousque hoc ipsum pro-greditur, ut tādem exesa cute perinæi, foras erumpat: Atque tunc quidem per foramen assiduè vrina profluit, vlcere curationem non admittente. Quod in pluribus obseruatum.

Os feminis erosum.

CAPVT LXXXIX.

VRGEBATVR Rogerij Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diuerso tempore vocatis medicis, cum unusquisque pro ingenio suo (diuersi enim diuersa sentiebant) puellam curas-

curassent, & præsidia nihil omnino professent, è medio tandem sublata est. Quare consilium fuit incidere corpus mortuæ, & inuentum est os feminis erosum, maximā-
que ossis partem in puluerem redactam: nec non & circa matricis os quatuor quasi lutei tuberculi instar pilæ, quorum tres aqua op-
plebantur, quartus paululum præ cæteris eleuabatur, vndique dentatus, & superficie inæqualis atque durior, vt pote qui ex carne atraque bile genitus esset. Non igitur ad-
modum mirandum est, si in eiusmodi mor-
bis, quorum causæ incertæ abditæque sunt,
diuersi Medici diuersa sentiant, & loquan-
tur. Nā & Antonij Iaceti filium nouimus,
qui cum ingenti coxarum dolore vexatus,
in maximam primūm debilitatem, tum &
in mortem nihil iuuantibus medicis, nihil-
que conferentibus præsidiis deuenisset, in-
ciso corpore inuentus est pestifer humor in
coxa, quo magna pars ossis erosa, etiam in
cinerem versa videbatur.

Calculo euulso sanata est mulier.

CAPUT LXXX.

CALCVLVM non in viris tantum, sed
etiam in feminis cōcrescere certum est.

Monia-

Monialis quædam duodecimo iam die vrinam non reddebat, propterea quod ipsius vrinæ iter calculo obstrueretur, quod etiam materia multa confluxerat. Quare cum neque ænea fistula, neque medicamentis aliis vinci hoc malum posset, insolitum alioquin, sed tamen opportunū consiliū capiens, vnicū calculo iniicio, ne scilicet cōcussus iterū in vesicam reuolueretur. Tum ferramento priore parte retuso calculum ipsum percūtio, donec sèpius iectus in frusta comminuitur: & tunc omni qua potui diligentia, ne quid intus omnino laderetur, vncum ipsum pariter ac ferramentum reduco: ex quo simul vrina atque calculis remissis statim sanata est mulier.

ANNOTATIO.

NON admodum dissimilis hæc curatio est ab ea, de qua Exemplorum nostrorum cap. XLV. scripsimus.

Ex solo vento mors subsequuta.

CAPUT LXXXI.

LODOVICVM Nicolinum generosi equitis Othonis filium vidimus, qui cū solo vento viscera & stomachum impeten-

P teadeò

te adē in monoculo afflīctaretur, vt dum pars parte premitur, exitu hinc inde negato, non solum viscera & pectus, sed scapulę etiā incredibili extenderentur dolore, & spiritus magna ac miserabilis fieret angustia, tertio deniq. dic, nihil conferentibus auxiliis, è vita migravit. Inciso autem cius cadasere, & viscera omnia vento plena conspeximus, & in sinistro cordis ventriculo obduratum callum inuenimus, qui nucis magnitudinem æquaret. Quare vt illum, hoc est, ventum mortis ipsius, ita hunc, scilicet callum, aduersæ hominis valetudinis causam fuisse arbitrati sumus.

A N N O T A T I O.

T'YMPANITI quoque & hic affectus similiς apparet, de qua Exemplorum nostrorum, cap. xxxviii. egimus.

Brachium ab humero diductum.

C A P V T LXXXII.

CO HÆRERE interdum membra exulcerata vel protinus in utero, aut etiam vſtione consueuerunt. Nos autem puellam vidimus & curauimus, cuius totum brachiū fer-

feruentissimæ aquæ effusione humero co-
hæserat. Cumque nemo ex prudentioribus
medicis inueniretur, qui puellam curare au-
deret (periculum enim erat, ne dum mem-
bra ipsa scalpello discernerentur, neruus in-
cideretur, & sanguis immodicus proflueret)
ego solus ut eram iuuenis hanc curam ag-
gressus, paulatim cicatricem ipsam scalpel-
lo discindo, sanguinem suppressens, donec
ad cubiti iuncturā, ubi neruus est, deuenio:
tum separatum vtrumque molliore empla-
stro circundo: & quoniam extendere bra-
chium non poterat, iubeo ut grauiore pon-
dere sumpto, manu id perferat, donec pau-
latim extendatur. Quod cum ipsa diutur-
nioris temporis spatio obseruasset, ad pristi-
num tandem statum reuersum est brachiū
ipsum, sola gratia & munere illius, qui est
benedictus in secula.

Cor pilis refertum.

C A P V T L X X X I I I .

I A C O B V S latro è patibulo quo suspensus
fuerat, veluti iam mortuus, sed qui tamen
adhuc viueret, depositus atque curatus con-
ualuit. Verum, ut erat homo ingenio malo

P 2 pra-

prauoque, ad eadem statim scelera reuolutus, quibus antea extreum promeruerat supplicium, iterum capitur atque suspenditur. Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadauer incidendum curauimus: & inuentum est cor eius ob eximiam caliditatem vndique pilis refertum. Hoc idem inuentum est in corde Aristomenis Græci, qui solus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertisse. Est ergo non tantum scelesti ingenij signum, sed quandoque etiam rarae fortitudinis.

Ex statu febri vita sublata.

C A P V T LXXXIIII.

IOANNES Architectus singulis annis istato die, hoc est, quo natus fuerat, febre implicabatur: quæ ex putrescente bile genita, suum circuitum seruans, quartum & decimum non transgrediebatur diem: donec senio confectus, & eadem ex more complitus febri natali suo die vi morbi prostratus, naturæ concessit.

Mul-

Multitudo vermium reiecta.

CAPUT LXXXV.

LAVENTII Lanij filium vidimus, qui septimum agens annum, triduo ex nimia lumbricorum vi ferè mortuus iacuit, solo potu ex gramine, aceto & saccharo viviens. Quarto autem die cùm medicamentum ex aloë, myrrha, & croco ei propinaretur, duodequinquaginta supra centum vermibus alio depositis, statim conualuit.

ANNOTATIO.

MVLTOS quoque vermes puellam quandam excreuisse Alexander Benedictus scribit: frequenter verò & hoc contingit. Nota & mihi mulier fuit supra quadraginta annos nata, quę grauisimis ventriculi doloribus, & nausea subinde correpta, ab assumpta hiera picra quadraginta (plus minus) vermes excreuit. Puerilis autem magna ex parte hic affectus est: sed tamen & seniores à vermibus quandoque malè habent. Hippocrates aut quisquis auctor lib. De Morbis 1111. Lumbricos non modò latos, sed & rotundos in pueris, ait, dū adhuc in vtero sunt, nasci, quia aliquando cum reccens natorum excrementis visi sunt excerni. Eosdē verò, & alios parere, ait, quod quidem & quandoque contingere obseruatum. Nam per medicamē-

P 3 ta ex-

ta expulsi reperti aliquando nonnulli sunt alios in ventre habentes. Atque hinc fit ut post expurgatos, alijs subinde iterum in intestinis renascantur: veluti mulieri contigit, de qua scripsimus, quæ singularis mensibus præseruationis causa hieram picrā assumens, tamen aliquot semper vermes aut vermiculos excreuit. Praeter verò rotundos lumbricos, non modò lati, de quibus mox, sed & alijs quandoque generantur. Memini enim puellam ix. annorum ab assumpto vermes pellente medicamento non lumbricis, sed erucis similes vermes reieciisse, aliquanto tamen breuiores, multipedes, & quidē adhuc viuentes. Narrat & Cornelius Gemma De Diuinis characterismis lib. i. cap. vi. varias vermiū species, tum & alia per aluum excreta.

Recrementa ex naturalibus deiecta.

C A P V T LXXXVI.

P V E L L A M quoque vidimus, quæ clauso ani meatu nata, octauo quoque die recrementa ex naturalibus deiciiebat. Cumque hoc implicita malo usque ad sextum decimum annum vitam duxisset, vi tandem morbi, quod *εροφόν* Græci vocant (id autem fit cum intestina circa umbilicum torquentur) miserabili cruciatu deiecta è medio sublata est.

Ver-

Vermes cucurbitini eiecti.

CAPUT LXXXVII.

IN Auinionis balneis, quæ sunt in agro Senensi, mulierem vidimus quæ continuis septem diebus aqua epota, quam plurimostandem ex iis, quos medici propterea quod Cucurbitæ semina imitantur Cucurbitinos vocant, vermes eiecit. Qui ita interfese, (dum scilicet alter alteri mordicus inhaereret) iungebantur, ut cum sua ipsi serie quatuor cubitorum longitudinem excederent, unum tantum corpus, unum duntaxat vermem putares.

ANNOTATIO.

VERMES Cucurbitini, lumbricorum latrum nomen apud Hippocratem & alios veteres acceperunt: Cucurbitini vero etiam dicuntur, quod quædam ab hoc abrupta cum exrementis alii quandoque excernuntur, Cucurbitæ seminum similitudinem referentia. Latum autem Lumbricum permutationem esse pelliculæ intestina intrinsecus ambientis in corpus quoddam viuum, Aëtius sermone primo cap. XL. Tetrabiblio tertij scribit. Hippocrates vero lib. IIII. De Morbis, connasci pueris in utero materno, afferit: augeri vero cum puento, ita ut æqualis fiat intestino. Quod quibusdam

P 4

puber-

pubertatis tempore: alijs serius fit. Posteaquam autem intestino adæquatus est, quandoque etiam maiorem ac longiorem fieri, atque vnâ cum stercore prodire; excidens veluti cucurbitæ semen. Aduersus hunc si medicamentum datum fuerit, & homo sit præparatus, totus rotundus & in pilæ modum formatus exit: si verò ab assumpto medicamento adhuc hæreat, pars eius abrumpitur longitudine duorum aut trium cubitorum. Posteaquam verò abruptus est, nullæ eius partes longè post cum stercore exeunt: Hec Hippocrates. Vidi verò & curaui olim honestū virum ab huiuscmodi verme malè habentem, qui quandoque ab assumpta potione purgante ex ano suo lati lumbrici vlnas duas aut tres extraxit, & post aliquanto tempore melius habere sibi videbatur. Pallidus autem hic erat, & cibum quandoque vehementer appetebat, alio tempore fastidiebat.

Frustulum carnis eiectum.

CAPVT LXXXVII I.

IL L V D etiam memoria dignum videtur: Mulier præfocata cùm ab omnibus promortua haberetur, & de eius potius funere quām de vita cogitarent assistentes, paulatim quasi grauiori somno excitata, in molestissimā incidit tussim: qua cùm diu agitata esset, durioris tandem carnis frustulum eiecit, & sanata est.

Sed

Sed & Julianus Medicæ artis professus, dum grauiter ægrotaret, & aduenienti medico dolorem, quo circa ventriculum miserabiliter cruciabatur, exponeret, tangente illo (vt fit) ac manibus locum pertractante, erupit in vomitum: quo & ipse frustum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo vermis non secus ac brucus in siliqua recludebatur, eiectans, ad pristinam statim reuersus est valetudinem.

*Quæ inciso mortuo notatu digna
inuenta sunt.*

CAPVT LXXXIX.

No n videntur silentio esse prætereunda, quæ nuper in inciso Iacobi cuiusdā furis insignis cadauere annotauimus: bifurcatam scilicet venam, quæ à liene ad ventriculum atram defert bilem, tum & abscessum in sinistro cordis ventre pituita redundantem: postremò & posteriorem eius capitis partem, vbi memoriarum sedes est, adeò breuem, vt tantillam cerebri portiunculam contineret. Quam ob causam cùm priorum scelerum, & eorum quæ pro his sèpe passus fuerat, tormenta scilicet, exilia, &

P 5 car-

carceres minimè recordaretur, torties ad vomitum tanquam canis impudens reuersus est, ut in laqueum tandem inciderit, vitæq. ac furti finem fecerit.

Vrina ex alienis locis emanans.

CAPUT XC.

CONTRAHITVR etiam ex matris vtero circa naturalia vitium, vt obstrutio meatus, ex quo fluere vrina solet. Vidimus enim & nos puerum quendam atque puellam nobilē hoc vitio laborantes. Quorum alter, cùm adeò meatus ipse clausus obstructusq. esset, vt meiere inde non posset, ex angusto admodum foramine, quod paucum infra glandem vrina ipsa vi sua efficerat, emingebat, sed non absque ingenti eiulatu, & genitalis membra tumore. Altera verò ex loco qui est infra pectinem paululum supra vulvam vrinam reddebat, nullis interim apparentibus signis atque indiciis, vnde ipsa naturaliter efferri debuerit. Hanc autem nos cùm parentum rogatu curare testauerimus, & nullum huic malo idoneum inueniretur præsidium, ita vt erat incurata ad ultimum vitæ suæ terminum permansit.

A N-

ANNOTATIO.

ISTIS exemplis annuimerari potest & illud, de quo cap. xxviii. tum & illud cuius Amatus Lusitanus, & nos in eiusdem cap. Annotatione meminimus.

Ex noxa illata neruis vox desperdita.

CAPUT XC I.

RVSTICVS quidam cum decliuore capitis prora percussus recidisset, & alteram capitis ipsius partem oppositam ad terrā, ut par fuit, elideret, surrexit quidem, sed mutus: id autē siue ex repercussione neruorum, qui regreduntur ex pectore, siue ex defluente materia, quæ neruos illos oppleuerit, tam incertum, quam certissimum ex hoc communicatam noxam neruis ipsis, qui vocem effingunt. Nam & Galenus facile Medicorum princeps in libro, quem De Interioribus scribit, affirmat fuisse hominem, qui dū glandula illi abscinderetur in collo, & scalpellū neruos ipsos, quibus vox effingitur, incidet, illicò factus est mutus.

A Lumbricis vexatus puer quiescere non poterat.

CAPUT XC II.

PVERVM vidimus & curauimus, qui cùm nullo modo quiescere posset, sed ita

ita semper hinc inde temerario quodam
impetu & inordinato motu ferretur, vt
etiam stare volens iterum titubaret & cade-
ret, quæsitum est à medicis, quænam esset
abdicta causa huius mali: quod illi distentio-
nem cum saltu putabant. Sed cùm nullam
prorsus aliam inuenirent quæ timorem, in
quem paucis antè diebus puer ipse, nescio
quam ob rem, incidisse dicebatur, idoneis
secundum hanc rationem medicamentis
puerum curare cœperunt: quæ cùm nihil
omnino proficerent, & in nostras tandem
deuenisset manus, deprehensa statim mor-
bi causa, quam solos lumbricos esse persensi-
mus, vsque adeò ad hoc malum propulsan-
dum facilem & expeditum aditum habui-
mus, vt hac sola intentione curatus puer, ad
pristinam breui reuersus sit valetudinem.

A N N O T A T I O.

PVEROS præcipuè à Lumbricis infestati in
Annotatione cap. lxxxv. scriptum. Superue-
niunt verò & his quandoque ab ipsis vermis
etiam conuulsiones & comitiales accessiones, quæ
tamen, eductis ac expurgatis vermis, ac sopitis
doloribus, vt plurimum cessant.

Mulier

*Mulier ex lapsu urinam conti-
nere non poterat.*

CAPUT XCIII.

VENIT ad me mulier quædam, quæ
urinam continere non poterat: cunq.
aliquid à nobis præsidium plurimis iam de-
fatigatis medicis exposceret, interrogo an
aliquam huius mali causam teneat. Negá-
te illa, iterum quæro cecideritne, ex quo
fortè ani sedes elisa fuerit. Cumque & ipsa
fateretur olim se de ficu prolapsam, vltimā
spinæ vertebra elisisse, nullo tamen inde
fensibili percepto nocumento: & nos non
fugeret oriri ex ea ipsa vertebra neruum, qui
constringendi vesicam vim habet, huius
statim ægritudinis causam deprehēdimus.
Attrito enim ex eius lapsu neruo ipso, con-
sequens fuit, ut relaxata vesica urinam con-
tinere non posset: quod & sæpe aliæ ex ea-
dem causa accidisse cognouimus. Hoc igi-
tur nos malo idoneis eliso præsidii, mulie-
rem ipsam per Dei gratiam pristinæ sanitati
reddidimus.

Calch-

DE C E S S I T his diebus mulier nobilis Diamantes nomine, dolore prostrata calculi: sed cùm nullum ante à ex eo percipisset nocum éatum, visum est medicis mortuæ cadauer incidere: & reperti sunt lapi-des quamplurimi, non quidem vllus in vesica, vt putabatur, sed præter vnum, qui in tunica fellis coloris atri & magnitudine castaneæ aridæ contingebatur, cæteri omnes in panniculo, quo contegitur hepar, vnde etiæ veluti in folliculo dependuli sacculum effecerant. Hanc autem nos mortis causam rati, sapientis viri consilium esse duximus, nihil omnino de incertis & occultis morbis statuere.

A N N O T A T I O.

IN folliculo fellis natos quoque calculos & nos obseruauimus: Solent autem isti sublatoe colore pallere: nausea & cibi fastidio laborare: & diutinè aduersa valeudine frui. Colligi verò & in membrana iocinoris cap. tertio annotatum fuit.

Ex precedentibus terminibus erosí villi, quibus vis retinendi fulcitur.

INTESTINORTM termina, quod Græci δυοεπίσταν vocant, exulcerare intestina in-

na intus consueuerunt, indeque descendunt cruenta & muccosa excrementa: cumque id malum diutius inueterascit, aut hominem tollit, aut (quod forsitan dexterius est) nunquam sanescit. Nam & nos Julianum quendam nouimus, qui cum post quadraginta dies, quibus hoc morbo vexatus est, sublatis iam doloribus ac deiiciendi cupiditate, eius aluus impediò liquidior permanisset, & saepius quam par fuerat ferretur, nullis vnuquam auxiliis curari potuit, quin semper quoad vixit, & impetum ventris cohibere nequiret, & vbi cunque deiiciendi cupiditas hominem vrgeret, ibidem excrementa deponeret, erosis scilicet ex præcedentibus torminibus atque consumptis vilis, quibus vis ipsa retinendi fulcitur.

Ex iisdem torminibus erosa viscera.

CAPVT XCVI.

VIDI MVS & aliud natione Aretinum, qui cum iis item torminibus diutius vexatus fuisse, & iisdem denique in erodetia ipsorum intestinorum ulcera, tum in tabem, postremo in mortem incidens, erosa intus viscera ostendebat: è quibus dum ita af-

ita affectus superuixit, vt triennium non ex-
cesserit, continuò sanies effundebatur.

Morbus Comitialis.

CAPVT XCV-II.

ET S I nouissimus inter cætros morbos esse soleat qui Comitalis nominatur, ignotus tamen apud multos plerumque est, vt quem nuper in puella vidimus Aretina: quæ cum huiusmodi inuaderetur morbo, minimè (vt assolet) concidebat, minime quæ ex eius ore ferebatur spuma. Sed stans caput tandem hinc inde, ac si quid inspicere vellet, tota cum ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil sentiens. Cumque iterum ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Causam autem perquirentibus nobis, cur puella, cum comitali afficeretur morbo, non concideret, visum est ex hoc contingere, quod contractio & tensio ad cerebrum non ferretur, cum solus vapor sursum ascenderet. Ex quo nullo rigore cerebrum ipsum intentum ab inordinatis motibus reliqua membra præseruare poterat. Quod autem puella ipsa hoc morbo laborasset, & medici omnes quicunque eam viderant, affir-

affirmabant, & rei etentus facile comprobauit: cum prorumpentibus menstruis hoc malum euaserit. Nam ut quandoque in pueris Venus, ita in puellis menstruorum initium huiusmodi morbum tollere solet.

ANNOTATIO.

MEMINI & ego virginem xx. annorum me curare subinde conuulsam & manus clausas habentem, quæ non concidebat, sed toto accessio- nis tempore sedens permanebat. Cum autem occa- sio ex vtero esset, adhibitis idoneis remedii, bre- ui sanitatem recepit. Huius affectus non dissimilis videtur ei, quo Aretina puella laborauit. Ex vtero autem laborantibus varia superuenient sympto- mata, & sepenumero haud similia.

Elephantia.

CAPUT XCVIII.

LONGIS morbis annumeratur is quem Græci vocant: qui in Italia penè nunquam visus à medicis vix dignos- citur. Peregrinum quendam vidimus in grabatulo iacentem, cuius summa corporis parte maculis quibusdam ad atrum colore vergentibus inficiebatur, & cutis inæquali- ter aspera crassaq. & veluti squamis fœda ac

liuens,

liuens; diuersis etiam locis mollis ac dura ostendebatur: quin & ossibus ipsis, vt videbatur, iam vitiatis, & vniuerso corpore macie ac tabe confecto, ita furæ ipsius os, pedes & manus intumuerant, vt vtriusque partis digitii sub tumore ipso conderentur. Quare cum adhæc mala etiam febricula quædam adderetur, quæ hominem absumeret, vnius tantum mēsis spatio è vita migrauit ad Dominum. Parcat igitur Auicenna, qui Elephantiam pedum tumorem dixit: cum hec non solum pedes, sed vniuersum corpus afficiat, & species lepræ sit, quæ apud nostros nondum visa: apud Paulum probè descripta notatur.

A N N O T A T I O.

ELEPHANTIASIS. Græcorum ab Elephanta Arabum multum differens est, vt nostrorum exemplorum cap. LII. annotatum. Temere hic Auicenna carpitur, quod Elephantiam tumorem dixerit pedum: Nam Elephantiasin Græcanicam Auicenna, & reliqui Arabes Lepræ nomine comprehendunt. Tumorem vero pedum Elephatiam idcirco appellant, quod pedes crassí Elephantinos referre videantur.

Exca-

*Ex calidore materia caput impetente
furit ac moritur puella.*

CAPUT XCIX.

IN S A N I A E tria sunt genera, & acutum quodlibet. Vnum cum in accessione febris, aut in suo vigore desipit æger, & aliena loquitur, sed tamen leuata febre statim resipit. Alterum, quod Græci φρένον vocant, cui semper dementia comes est. Nam licet inter morbi initia resipere interdum videatur æger, eiustamen mens quibusdam semper imaginibus agitatur. Tertium verò genus est lethale magis ac pestiferū, cum scilicet æger ipse non solum perpetuò desipit, sed & quæcunque agit, impetu quodam & violento motu operatur. In huius autem generis lethalem insaniam cum nobilissimi cuiusdā viri filia prolapsa male ageretur, & nos ad eam intempesta nocte vocati accederemus, adeò furentem puellam inuenimus, ut dum hinc inde se se violento quodā impetu iactaret, quicquid interim obuium habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia & manus, & si quid præterea aliud arripere poterat,

Q 2

terat.

terat, ita mordicus, nullo habitu discrimine suumne an alienum esset, apprehendebat, ut nisi scissum ac prorsus laceratum ex eius dentibus eripi non posset, adeo ut vinciri puellam oportuerit, ne sibi aut alteri noceret. Verum cum paucis post horis furor illi remitti coepisset, in somnum incidit grauiorem, quo (tamen si nostris praefidis, studio & diligentia ægre cederet) vix tandem excusso, ab insania quoque puellam ipsam liberauimus. Sed ut est ingenuum mulierum, praesertim nobilium, cum sanitate adepta nihil eorum, quæ protuenda firmandaque valetudine injuncta fuerant, obseruasset, & sua viuet libertate, post integrum mensem quo pristina usus est valetudine, in eundem incidit morbum: a quo cum nullis unquam auxiliis potuerit a medicis liberari, vnius tantum diei spatio è medio sublata est. Si quis autem huius morbi causam querat, nos quantum coniectare licuit, materia credimus fuisse calidorem, sed paucam tamen: quæ cum caput peteret, suo & incendio & mobilitate puellam furentem reddebet. Et quoniam caput ipsum frigidore materia oppletum fuerat, hanc quoque, cum & ipsa, (ut creditur, & par fuit) exagitata fuisset,

fuisset, priore illa materia extincta ac resoluta, ipsum deniq. profundiorum somnum pueræ fecisse putamus.

ANNOTATIO.

De Maniaco etiam quodam cap. x. in nostris exemplis scriptum; qui aliquando in eundem affectum relapsus, tandem ex Hæmoptoico tabidus factus est.

Vermis e nare projectus.

CAPUT C.

SOLET interdum acutus & pestifer dolor in capite excitari, quem Græci *neφαλιαν* vocant, sed talem, quo caligent oculi, alienetur mens, citetur vomitus, supprimatur vox, frigescat corpus, & ipsa denique deficiat anima, rarum est videre. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cum his omnibus ageretur malis, & aduentante die septimo mors ipsa, nullis conferentibus auxiliis, iamiam adesse videatur, vi tandem robustioris naturæ verme è dextra nare palmo longiorem eiecit: quo propulso, omnis statim cum eo amotus est languor.

Q3

ANNO-

SINUS

ANNOTATIO.

VERMEM vehemētis doloris capitī causā in cerebro natūm fuisse satis apparuit. Nasci verò & illic quandoque vermem Auicenna etiam scribit, & Iacobus Hollerius nostra aetate vīsum affīmat. Idem & Italo scorpiū ex frequenti Ocyimi odoratū natūm refert. Quibusdam, inquit, vermes generantur in cerebro. Id rārum ēssē script̄ Auicēna, quod tamen memoria nostra vīsum ēst. Et cūdam Italo ex frequenti odoratu basilicæ herbae natus scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, ac mortem dñe attulit. Lib. De Morbis internis primo, cap. primo.

Gigni verò & quandoque vermes in aurib⁹, formam habentes nucleorum strobilōn nucum pīnearum, Valeſci Tharantani testimonio conſtat: tūm & Arnoldi Villanouani cap. 32. lib. 3. In dentib⁹ verò & reperiri haud infrequens ēst. In ano autem nasci vermiculos, Ascaridas dictos, omniū scriptis proditum ēst.

Spasmo Cynico mortua mulier.

CAPVT C.I.

Cv M. imperitus quidam Medicus cui-dam mulierculæ ex gena dextra tuber-culum furunculo simile scalpello abſcidif-set, nulla habita ratione neruorum ac venu-larum, quibus illud, cum semioui magni-tudinem expleret, alligabatur, ilicē ſubſe-quuta

quiuta est inflammatio ac dolor, ex quo si-
mul infelix mulier in eum incidit morbum,
quem Græci *ανινδὸς σπασμὸς* vocant: quo
dum misellæ illi temerario quodam motu
peruertitur os, & facies modò in dexterio-
rem, modò in sinistriorem partem disten-
ditur, ac totum denique corpus pallore quo-
dam suffunditur, adeò afflictatur mulier, ut
cùm neque sanguinis missione, neque alii
ductu, neque vunctionibus ullis, neque alio
quouis genere auxilij hoc malum inhiberi
posset, int̄a paucos dies è vita migrauerit:
hoc nobis suo ipsius infortunio documen-
tum relinquens, ut cùm scilicet oportuerit,
non passim nos omnibus, qui sibi chirurgici
nomen usurpant, sed his tantum qui doctrina
simul vsu & iudicio præualéti, credamus.

Gelatus.

CAPUT C.I.

PO S T graues diuturnosque labores, qui-
bus per ingētia frigora turbido & pluvio
cœlo, per flagrantissimos æstus diu noctuq;
perequitans sese fatigarat Antonius Collé-
sis, in diffliciorem tandem incidit ægritudinem: qua statim ut corripiebatur (quod

Q. 4

sepe

sæpe homini contingebat) amissa illicò memoria sensuque eodem quo erat, dum ab ea inuaderetur, habitu perseverabat, patentibus etiam & inconiuis oculis: si enim inter ambulandum contingebat hoc illi malum, ambulabat: si inter quiescendum, quiescebat: si vero inter aliud quoduis agendum, tantisper ipsum agebat, nihil interum audiens, nihil loquens, nihil cognoscens, donec cedente morbo ad se regredieretur, & tunc etiam nihil eorum quæ egisset reminiscebatur. Ex medicis autem qui hominem viderint, aliis virtutem, quæ discernit & vnit coniungitque, lœsam esse iudicantibus, eiusque noxam cæteris ventriculis iunctum iri volentibus, adeo ut memoria ex hoc & communis sensus intrinsecus patrentur: aliis aliter, & quidem argutius, & morbum & causam explicare conantibus: nos hominem gelatum dicebamus: cum huius morbi notæ, quæ per se satis eruditioribus eas vestigare volentibus manifestæ sunt, eiusmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriore bile postremum ventrem cerebri impetente, quæ statim memoriam tollens, sua etiam siccitate cæteros ventres contrahit: quibus clausis tollitur

collitur pariter sensus & motus, & quoniam frigidior est, hominem gelat. Quibus verò medicamentis ad hunc morbum profligandum vñ simus, propterea quod eius cura notissima est, intexere superfluum iudicavimus.

A N N O T A T I O .

E X E M P L U M istud Catocho laborantis est: quem & Catalepsin appellant. De nonnullis verò & Catocho absque febri detentis in Medicinalium Observationum nostrarum exemplis cap. v. & vi. scriptum est. Catocho quoque affectus fuit Hieronymus Bensi, priusquam in Cornitialem laberetur; de quo superiorius cap. quadragesimo sexto.

Tensio nervorum ceruicis.

C A P U T C I I I .

G R A V I O R I B V S morbis obnoxia ceruix est: sed inter cæteros importunior acutiorque, qui rigore quodam nervorum erectam ægri ceruicem intendens, eum sæpe vel intra quartum diem interimit. Quo morbo cum Parmensis quidam Franciscus nomine grauiter vrgeretur, & nos ad eum vocati, hominem robustioris naturæ, & qui turgentibus venis faciem etiam atque oculos rubicundiores haberet, inspiceremus,

Q s sangu-

sanguinem statim ex ea vena, quā ~~νεφρα λαγη~~
Græci vocant, mitti iubeo. Tum pareiore
victu, hoc est, sōla aqua ex melle hominem
cibans, hircino atque caprino oleo deton-
sum madefacio caput: superque imposito
pileo, aluum etiam his medicamētis duco,
quibus à capite ipso ac cæteris superioribus
partibus diduci resoluiq. possit humor, qui
huius mali causa fuerat, ex quo ocyus adfuit
illi sanitas, quām mors adfutura putabatur.

ANNOFATIO.

RIGOR neruorum ceruicis, rectam & immo-
bilem eam reddens, *tētravos* Græcis dicitur,
conuulsionis species, per quam, vt Galenus ait lib.
De Musculorum motu, partes immotæ in contra-
ria trahuntur à musculis oppositis. Conuulsionis
enim, quæ absque motu fit, tres sunt species: *ἐμποτθήτων*, ad anteriotā: veluti cùm mentium pe-
ctori annexitur: *ἐπισθήτων*, si ad posteriora; vt
dū caput ad scapulas pertrahit: *τέταυ*, cùm in
neutram partem immobilis ceruix intēditur, Acu-
tus autem & vehemens affectus est. Meimini olim
me cuidam adesse, cui cum maximo dolore ceruix
rigida in nullam partem inflebi poterat. Huic pri-
mū fomentum adhibuimus: deinde aurea dicta
catapotia deditus, quæ summo cum labore deuo-
rauit. Subsequente autem ex his larga purgatione,
à dolore & neruorum rigore citò liberatus fuit.

Ex ab-

Ex abscessu gule homo penè iugulatus.

CAPUT CIII.

ALIVD quoque morbi genus circa fauces oriri consuevit, & id interdum pestiferum acutumque: quale in Alexandro Serratio nuper vidimus, cui neque rubor neque tumor vllus intus in gula, aut extra ostendebatur, sed aridum corpus erat & squalidum. Cumque nihil omnino alimenti demitteret, sed quicquid absumeret statim reiectans vix spiritum traheret, & vox ad eò faucibus hæceret, vt ne mutire quidem posset, iugulari prorsus hominem putares: nostamen & vrgentis morbi & ægri virium ratione habita, utile & præsentaneum remedium duximus, sanguinē mittere: tum & cucurbitulis natibus affixis, deducere humorem conati, frictionibus simul aliisque præsidiis, quæcunque extrinsecus iuuare hominem poterant, tantisper utendum censuimus, donec ægri fauces detumescerent. Verùm ubi malum his omnibus auxiliis non modò cedere aut leuari, sed in horas vehementius ac contumacius fieri aduertimus, omni abiecta spe, ægrum, tanquam

quam proxima nocte moriturum, Deo & naturae reliquimus. Hunc autem cum assistentes, veluti iamiam spiritum exhalatum, signo crucis ex more in auroram usq. singulis momentis consignarent ac munirent, ecce statim a summis ægri faucibus tam ingens ex adaperto intus abscessu purulentæ materiæ vis effertur, ut homine penè iugulato, catinulum, in quo recepta est, ad summum repleret labrum. Quia expulsa, statim resumptus est spiritus, & æger, qui iam pro mortuo lugebatur, veluti ab inferis remeans, paulatim conualescere cœpit, donec integrum consequutus est sanitatem.

A N N O T A T I O.

TONSILLARVM inflammationes quandoque adeò magnæ sunt, ut gutture occluso (vtraque videlicet tonsilla affecta) nec cibus nec potus transmitti queat; vel non absque summa difficultate. Tumores vero & quandoque ita augentur, præsertim ad suppurationem vergentibus inflammationibus, ut ore hiatæ nequeunte, dentes cohæreant: ac strangulationis periculum immineat. Abscessu vero rupto, copiosoque erumpente pure, solutio fit, & ore patulo, gutturis quoque meatus patet. Initio venæ sectio necessaria: deinde inflammatione ad suppurationem tendente, utileiter eò facientia cataplasmata etiam foris gutturi ap-
plican-

plicantur, interim ab aliis remediis non descendunt, quæ recta medendi ratio postulat.

A vitio lienis curatus.

CAPUT CV.

LIENIS vitio afficiuntur quamplurimi: horum sinistra pars tumens ac durior prementi renititur. Quod si diu perseverat (nam interdum perpetuum id malum est) tumescunt crura: & si ulceræ præterea innascuntur, vix sanescunt. Multos nos tali vitio affectos curauimus: inter quos unum, quem, cum septennio hoc morbo vexatus frustrè multa consilia, ac penè infinita præsidia expertus fuisset, solo tandem cappari, qui tali ægritudini aptissimus cibus est, solaque vi aquæ, in qua faber ferrarius sæpe candens ferrum extinguit, annua potionem liberauimus: tanta scilicet in eiusmodi aqua contra hoc vitium inest vis atque virtus. Vnde & compertum est, animalia quæ apud fabros educantur, perquam exiguos habere lienes.

A morbo cœliaco curatus.

CAPUT CVI.

IN ipsius ventriculi porta morbus innascitur, qui à Græcis νοιανος appellatur. Durans

refracte-

rescere sub hoc venter solet, & terminibus premi, aliusque ipsa adeo nihil reddere, ut ne spiritus quidē infrā, sed nec suprā erumpere possit. Paulus pater meus haud medicis ingenij ac doctrinæ vir hoc morbo male vexatus, cum diu multa ac varia auxilia, sed frustrā, expertus fuisse, clystere ex solo lacte condito in ventrem iniecto, ac multis subinde strigentis depositis, ad pristinam reuersus est sanitatem,

A N N O T A T I O.

PAUΛVS Aegineta Cœliacum morbum Lienteriae ac fluxus ventris speciem facit. Apud Galenūm verò lib. ix. De Compos. Medic. secundum loca Dysenteriae similis esse appetet. Nam communia quædā & Dysentericis & Cœliacis illic remedia extant. Sed Cornelius Celsius lib. IIII. cap. XII. Huiuscemodi affectum κολιακὸν nominat; Græci, ni fallimur, κολικὸν appellant.

Ex tenuioris intestini morbo sanatus.

C A P V T C V I I .

IN tenuiore intestino acutus interdum & pestifer oritur morbus, ex quo etiam supra umbilicum intolerabile excitantur doles, nec spiritus ullus transmittitur: & non solum cibus ipse, sed sterlus ipsum plerumque

que per os redditur. Vomitus autem varius
aut niger existens, grauioris etiam odoris est.
Tali igitur morbo adeò Laurentius aman-
tissimus frater affectus est, vt cùm neque
missio sanguinis, neque alui ductio, neque
aliud quodvis idoneum auxilium hoc ma-
lum frágere posset, materia tandem ad ner-
uos prolapſa, in morbum incidit comitia-
lem. Quo breui & in mortis discriimen ad-
ductus, cùm triduo hoc habitu iacuisset, ni-
hil omnino degustans, à medicis derelictus
est. Verùm die quarta, vbi paululum reui-
uiscens vinum lambere occépit, resumitur
spiritus, & morbus paulatim vi naturæ pro-
pulsus, præsidiis cedit, donec tandem per
Dei gratiam penitus sublatus, hominem sa-
nū reliquit: quod non prius tamen effecit,
quàm exactis quatuor mensibus, à die quo
primū ille huiuscmodi affectus est morbo.

*A morbo vulvæ inedia liberata
est mulier.*

CAPUT CVII.

VEXARI vulvæ morbis ut mulieribus
cōmune, ita sanè inauditum sic vexa-
ri, vt patiens nullum cibi genus deuorare
qucat.

queat. In cœnobio montis Cœlij monialem vidimus, quæ cùm huiusmodi vuluae morbo grauiter afflictaretur, ita prorsus quamcunque illi subministrasset escam fastidiebat, vt quodam veluti i impetu æstuantis stomachi, eam statim vt acceperat, vomitione propelleret: quod nos ab irresolutibili & crassiore vento, qui à vulua ipsa versus stomachum ferretur, fieri putantes, multa pro re ac tempore adhibuimus auxilia: quæ cùm nihil omnino proficerent, & ad decimum ipsa iam diem sola panis buccella (quod mirum est) vitam traduxisset, vi tandem inediae deuicto ac penitus profligato morbo, ad pristinam reuersa est mulier sanitatem.

Aqua inter cutem eliso utero propellitur.

CAPUT CIX.

ACCIDIT interdum casu & fortuna sanari nonnullos, quos medicina curare non potest. Mulierem scimus, quæ dum aqua inter cutem adeò laboraret, vt nulla de salute eius superesset spes, nescio quo spiritu impulsâ, de eminenti quodam loco ad terram deuolutur, & utero ad lapidem cli-
so disiectoque, ita prorsus omnis effusus est humor,

humor, ut quæ puerum octimensem gestare videbatur, enixam crederes. Sed nec multo post aut tempore aut labore idoneis ad hanc rem adhibitis praesidiis penitus sanata est mulier.

ANNOTATIO.

SIMILE huic accidit mulieri, quod Asciticis, quibus dissecto abdomine aqua emittitur, de quo Paulus Aegineta lib. vi. cap. L.

Alapa mortuus.

CAPUT CX.

EXORTA inter duos iuvenes lite, cum alter alterum extento brachio alapa percussisset, in morbum statim, quem *ἀποπληγίαν* Græci vocant, resolutus vapulans, paucis etiā horis strangulatus interiit. Quare conuocatis medicis (in vinculis enim detinebatur reus) quæsitum est de causa mortis ipsius. Verum aliisin iustum ipsum, quo materiam commotam fuisse putarent: aliis in humidiorem locum, quo diutius obdormierat: nonnullis etiā in lautiorem victimum & potum pleniores, quo dum vixit est vsus, huiusmodi mali causam referentibus, indiscretum apud præsidem remansit iudicium. Nouimus item fullonem quandam

R nomi-

nomine Petrum, qui vnicō pugno stomacho cuiusdam iuuenis violentius impetito, hominem intercīmit.

Gemini pueri.

C A P V T C X I .

GE M I N O S nasci nullus dubitat, sed ita nasci, vt indistincti sint, monstruosum. Mulier quædam Alexandra nomine, ex Mediolanensi agro Florentiam veniens, geminos mares quæstui spectandos dabat: quorum alter integer toto corpore, distinctisque membris erat: alter verò ita scapulis alterius iungebatur vetriculo, vt illo totū caput inieclis videretur: cætero verò corpore ab eo seiunctus, non secus illo de māmilla matris lac exugente mouebatur, ac si ipse pariter sugeret. Sed & sub id ferè tempus vidimus & alios geminos, qui ab humero ad plantam pedis coierant capite excepto, alter sinistro, dextro alter, vbi iungabantur, carebat brachio. Coxæ, crus, & pes vnuis ac communis erat. Altera tamen corporis parte integra seiunctaque distinguebantur.

A N N O T A T I O .

GE M E L L O S vno eodemque tempore concipi vulgaris est opinio, cui accedunt, quæ in lib. De

lib. De Diæta Hippo. scribuntur. Vbi quomodo
gemelli siant ostenditur. Rarior superfœtatio est,
quæ tunc fieri dicitur, quando post vnum' alter
multo tempore concipitur; & adeò quidem rara
hæc est, vt nonnullis impossibilis habeatur. cuius
tamen manifestum in honesti ciuis vxore exem-
plum apparuit. Peperit hæc filium plenè gestatum
anno M. D. LXX. Decéb. die VII. hora decima ves-
pertina, succedéibus omnibus, quæ ad felicē par-
tum requiri solent. Postridie verò qui erat octauus,
eadem hora, præter expectationem obstetricis, ac
sui ipsius, peperit eadem fœtum alterum, sed non
dum quadrimestrem, ut potè cui neque oculi, ne-
que nares, neque os paterent, quem idcirco post
conceptum fuisse satis manifestum. Superfœtatio-
nis exemplum habet & Bernardus Gordonius
cap. II. particulæ VII.

A N T O N I I B E N I V E N I I
E X E M P L O R V M M E D I C I N A L I V M ,
sive de abditis morborum et sanatio-
num causis libri

F I N I S .

R 2 M E D I -

M E D I C I N A L I V M
O B S E R V A T I O N V M
E X E M P L A R A R A :

E X L I B R I S D E C V R A N D I S
morbis Valesci Tharantani Medici
clarissimi, qui scripsit
anno 1418.

*De dolore & tormentibus inter-
stinorum.*

Novi iuuenem viginti annorum, qui habuit torturam intestinorum, & in tempore æstatis post labores itineris, tunc vnius volens ipsum curare, applicuit ipsi super ventrem filices mædefactos in aqua frigida, & ligauit, & fecit quod staret, vel iaceret super ventrem, & intra quartam vnius horæ fuit curatus à tortura. Credo hoc fuisse ex caloris naturalis adintra reuocatione consumentis ventositasem; vel ex alteratione malè complexionis membra vel humoris ibi missi. Et istam experientiam videtur confirmare Auicennæ con-

næ consilium , qui in causa calida iubet fieri emplastrum cum rebus frigidis , vt cum solastro , & pampinis vitium . & credo quod hoc iubet post vniuersalia , vel ubi est mala complexio calida cum paucitate materiæ ad alterandum Lib. 4. cap. 28.

De vermis aurum.

Dico quod vermes etiam in aure aliando generantur : & ego vidi expellere ab aure vnius iuuenis febre habentis acutam duos aut tres vermes ad formam granorum pini ; erant tamen grossiores ; & sanguinatus fuit homo . Lib. 4. cap. 30.

ANNOTATIO DODONÆI.

IN auribus vermes gigni , satis ex iis constat , quæ apud Dioscoridem , Galenum ac Aëtium de Calamintæ facultatibus scripta sunt : sed tunc præcipue quando diuturnis ulceribus laborant : vt in Euporistis Diotcoridis planè ostenditur , his verbis : *Vermes in diuturnis ulceribus generatos interimunt hæc : Oleum amygdalinum. Calamintæ succus, &c.* Idem non minus apertis verbis vii . De Simpl. medi. facult. apud Galenum etiam habetur .

R 3

De

*De vrinxæ incontinentia ab exciso
vesicæ calculo.*

Ego vidi mulierem ferè quinquaginta annorum, quæ vrinam retinere non poterat: imò sicut continuè vrina ad vesicam per poros vrinarios delegatur, sic etiam per collum eius exterius emittebatur. Et hoc accidit quia vnum indoctus chirurgus abstraxerat illi duos lapides à vesica incidendo in collo vesicæ. in qua incisione incidit laceratum dictum collum vesicæ constringétem: & erant illi lapides ad albedinem accedentes: & quantitas vnius erat sicut ouum columbi; alterius autem sicut ouum carduelis. Lib. 5. cap. 18.

*De Vetula cui post casum canorum capit-
lorum, & dentium, renati sunt
nigri capilli & noui dentes.*

DI G N U M est quod illa quæ in medicina raro accidit in voluminibus conscribantur. Retulit mihi mulier in aliis milles, quod in quodam monasterio, in loco qui dicitur Monuerus, fuit quædam Priorissa, cui per multum tempus propter senectutem

Etutem defecerunt menstrua, & tempestui
venerunt in vertice cani, & ferè omnes ceci-
dere molares, vberum verò paruum aut
nullum apparebat vestigium, & rugæ in fa-
cie profundissimæ apparebant. Factum est
itaque, ut quicquid de capillis & pilis orie-
batur & crescebat, totum nigrum pullula-
bat, & exibant dentes & molares, sicut mos
est in insanitibus fieri; sic etiam oriebantur
menstrua, ac, vt in iuuenculis, abundanter
fluebant. Mammillæ verò velut in virginis
bus eleuatæ fuerunt, montuosæ: rugæ eu-
nuerunt, & facies pulchra intantum, quod
illa honesta & religiosa monialis Priorissa
verecundabatur, & vixit per multum tem-
pus in religiosa vita. & hoc fuit quasi my-
sterium raro contingens. lib. 6. cap. 12.

*De muliere quæ post sexagesimum etatis
annum tres liberos peperit.*

Ego vidi mulierem bonæ habitudinis,
quæ post sexagesimum annum habens
menstrua concepit, & peperit filium, &
continéter habuit duos filios, & erat in sexag-
esimo septimo anno quando habuit vlti-
mum filium. Erat autem femina carnosa,
& musculosa, & fortis. Ibidem.

R 4

De

De Mola ventosa siue inflatione uteri.

Ego tempore pueritiae meæ, dum ad discerem artes liberales Vlissiponæ, vidi quod quædam Iudæa credidit se prægnantem, cui fuerunt præparata omnia quæ sunt necessaria, & dum obstetrices matricem tractarent, tanta ventositas sine ullo alio liquore exiuit à matrice, quod fuit mirum: & hoc per totam ciuitatem Vlissiponæ & per totū studium fuit deuulgatum. Lib. 6. cap. 15.

MEDICINALIVM
OBSERVATIONVM
rara exempla, ex Libris Alexandri
Benedicti qui vixit anno
1483.

De Cerebri concusſione.

v i ex trabis percussione
obmutuerat, suadentibus vi-
ribus sanguinem ex manu
detraximus intrepidè, impo-
fito ex hedera cum rosaceo
emplastro bregmati, sine vino carneque,
contentus ptisana & intrita panis, sine ullo
potu

potu (nam aquam nolebat) & quoniam senex viribus valebat, eo vietu ad decimum quintum diem, sermone carentem decrepitum, prosperè duximus: sequenti die loqui cœpit, paucisque sequentibus diebus, ex toto ex periculosa cerebri conquassatione præter omnium opinionē perfanatus est.

Huius exempli fidem faciunt Hadrienenses ciues, quoniam hic senex inter primarios horum habebatur. De Curandis morbis lib. i. cap. 5.

De Catocho ex vermis.

CVM Cydone essemus in Cornelio domo, puella quæ octauū nondum compleuerat annum, in febri ardētissima, somno primū, deinde intentis oculis Catocho correpta est. diebus septem nihil bauriendo, præter ius pulli, in quo portulaca decocta fuerat. Iacuit hæc pallida, muta, sine sensu & motu, grauiter respirans. In hac suprema filiæ desperatione, mater ex melle glandem in aluum subdidit, qua sine sordibus duos & quadraginta vermes in globi modum extulit, & statim ad vitam filia rediit. Ex his ventris animalibus caliginosi va-

R 5 pores

pores cerebri omnes sensus comprehendente-
runt. Lib. i. cap. 26.

*Vulneratis sanguinis profusionem quan-
doque prodeſſe.*

VIDI MVS vulneratos post sanguinis copiosum profluum, sine detrac-
tione metu, paucis diebus liberatos. In caſtris quendam Chirurgum vidimus, nobilem
iuuenem in humero vulneratum curan-
tem; cui linteolos protinus vulneri admoue-
rant amici cōtra sanguinis profluum; lin-
teolos statim amouiffe, nescio quid in vul-
nere perquirentem, dum amicos de profu-
ſione larga sanguinis conquerentes fruſtra-
retur, sanguinem pro ægri viribus citra ani-
mæ defectum fluere permisit, haud igna-
rus, quomodo ægrotantem tutam à ſpasmo
reddidit, quem octauo circiter die per cu-
biculum ambulantem vidimus. Lib. i.
cap. 47.

ANNOTATIO DODONÆI.

VULNERATA aliqua parte subinde co-
pious ad eam sanguis fertur, & niſi ſuppri-
matur affatim profluſit. Tunc ſi citius quam par eſt
ſanguis ſupprimatur, circa vulnus hærens inflam-
mationem excitat, vulneris curationem remoran-
tem.

M E D I C I N A L . O B S E R V A T , 267
tem. Non abs re itaq. sanguis è vulnera aliquous-
que fluere permititur. Sic enim ab inflammatio-
nis periculo pars vulnerata liberatur.

*De sene nonagenario vulnero frontis
à cæcitate liberato.*

O M N E S senectute visu hebetiores fiunt:
aliqui ad octogesimum annum sine
specillis, ut Laurentio patri meo contigit,
clara oculorum acie vitam duxere. Vi-
dimus senem visu hebetiorem nonage-
narium Hadriæ super frontem vulnera-
tum, cæcitatem & vulnero pariter liberatum.
Lib. 2. cap. I.

A N N O T A T I O D O D O N E I.

S i c & mulieri quæ quinquaginta annos exce-
serat, frontis vena ex casu ab alto vulnerata, ef-
fluente multo sanguine, libera & expedita facta est
elocutio, & linguae eius impedimentum solutum,
quod ab Apoplexi, qua aliquot ante mensibus la-
borauerat, fuerat relictum.

*Vene in naribus sectio mortis can-
sa extitit.*

N O S T R A ætate Venetiis tonsor qui-
dam cum in naribus pilos incommo-
dos for-

dos forpice conscinderet, venulam incautè secuit, tantoqué impetu sanguis erupit, vt fistendi modum medici plurimi non adinuenient: & ille miserè vitam finiuit. Lib. 4. cap. 4.

De virginē quæ aliquot mensibus à cibo abstinuit.

QVIDAM non appetunt, quia membra non resoluuntur: Sicuti in quadam, ætate nostra, virgine sacerdotali, quæ inediā (pudet referre) pluribus mensibus sustinebat. In miraculum Romæ Patribus venerat, vnde experimentum pluribus custodientibus dedit Columba nomine.

Quidam etiam Venetiis 46. diebus continuis iejunus fuit, habitudine membrorum frigida, crasso phlegmate intus concocto, meatibusque corporis adstrictis. Lib. xi. cap. xi.

Fætore interpectorum canum pestilentialia luem cessasse.

EX E M P L V M vnum nō prætermittam
ætate nostra memorandum, quod ratio-
ne physica confirmatur. Quidam mercator
Cretensis nobilis nobis narravit, cum in
Tauri-

Taurica regione negotiaretur, & saeuissima pestis orta esset aëris vitio, quo finis moriendo non erat, in ea summa hominum strage à se medicum visum loci eius incolā, nam Sarmatæ ea loca tenent, qui canes omnes interemptos passim per vias perque vicos omnes abiici iussit, qui distenti & putridi tetro odore cœlum impleuerunt: quo remedio statim ciuitas sanitati restituta est: & Sarmatas id remedium factitare solitos. putrescentes enim canes aëris naturam immutant, quæ hominibus duntaxat exitialis erat. Ita enim dissimilitudo facit & rerum discordia. nam venenum venceno interdum debellatur, quod etiam Zoar quidam inter posteriores Physicos affirmat. Lib. De Peste cap. 6.

ANNOTATIO DODONÆ I.

FOETOREM ac fœtidā pestilentis aëris contagiōnē aduersari nōnulli & alij sentiūt, qui multò utilius esse tentur, asam fœtidam, castorium, vel aliud fœtens pestilentiae tempore naribus frequenter admouere, quam suauè odorata, vel pilas illas cum moscho & ambra formatas, quas plerique veluti singulares assiduè in manibus gestant. Nam odoratis animales spiritus aiunt allici, patentioresque odor atus organi meatus reddi, atque idcirco ad re-

ad recipiendum infectum aërem promptiores.
E cōtrā à fœtidis & graueolentibus spiritus repellē.

De ossium abscessu.

IN homine ossa, vt facilè videri potest, circiter 248. connumerantur; ea corrūm-
pi nouum non est. Sed abscessus innasci mi-
rum est, vt nuper vidimus, dum mulierem
quandam Gallico morbo interemptam re-
secaremus: causam morbi perquirendo, ossa
sub membranis suis tumentia, & ad medul-
lam vsque suppurata inuenimus; ea duntax-
at ratione, quoniam & ipsa nutriuntur, ab-
scessibus ob id afficiuntur. Histor. human.
corp. lib. 1. cap. 6.

De Cornu è vulnero nato.

VIDIMVS in Creta dum hæc conde-
remus, vulnerato genu sagitta, cornu
nigrum rupicapræ capitī simillimum pro-
diisse, materiamque quæ in ossis substan-
tiā conuerti debuisset, in corneam natu-
ram aëris afflatu facilè conuersam, conti-
nuequé gummi modo indurecentem. Lib.
1. cap. 14.

De vir-

*De virginē quæ acum assumptam
per vesicā reddidit.*

PUTANT nonnulli virginem ætate nostra Venetiis, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quā inter dentes dormitura continebat, incāuteque per soinnum deglutivit, per vrinam post menses decem demissis maximis cruciatibus.

Lib. 2. cap. 9. De eadem.

Quidam qui inter magnos medicos habitus est, fungi frustum per vesicā emissum se vidisse prædicabat, sed acus illius exemplum per vrinam redditæ plurimos disceptionis ignaros commouet, qui eam per venas Mesenteriacas à stomacho ad iecur per venā maiorem ad renū angustias, inde ad vesicam penetrasse falsò arbitrantur, ora fibrarum in viuentibus patentiora esse ad acum & frustum fungi suscipiendum putantes. Acus enim acie sua paulatim multoqué tempore intestina penetrauit, viam enim sibi facit, quo à natura propellitur, & ad vesicam qua parte carnoſa est, inde per vrinam redditā. Lib. 5. cap. 13.

De viro lactante suum puerum.

MARIPETRUS sacri ordinis equestris tradidit, Syrum quendam cui filius infans

infans mortua cōiuge supererat, vbera sepius admouisse, vt famem filij vagientis frustraret, continuatoque suetu lacte manasse papillam, quo exinde nutritus est magno totius vrbis miraculo. Idem Aristoteles de lacte in maribus, verum, tamen, inquit, per suatum frequentiorem vel multum prodisse aliquibus traditum est. Lib. 3. cap. 4.

*De virginē quae lac habuit in
vberibus.*

VIDIMVS mulierem, quæ etiam cum virgo esset, quoniam infœcunda erat, menses substiterant, lacte semper diffluisse. Ibidem.

A N N O T A T I O D O D O N A E I.

Hvc facit Hippocratis sententia, *Si mulier quæ neque gravida est neque peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt.* Lib v. Aphor. xxxix.

*De cruento pure per urinam in
pleuritide redditio.*

IN pleuritico morbo cruentum pus per urinæ meatum dare quandoque solet. Quod Helio Basso Cymbriaci nostri filio conti-

contigit in maxima morbi desperatione, vel pér aluum aliquando, vt ipſi vidimus. hoc magis mirum eſt, quām quod acies scalpelli fracta dum venā imprudens veniſeca cuidam incautē incideret, meatus diuersos penetrauerit, postq̄ue aurem conſtituerit, vbi continuis ferē punctionibus percipiebatur, qua molestia liberari ſaþe à nobis quæſiuit. Lib. 3. cap. 9.

Sagittæ ferrum dorſo impactum poſt bienium per inferna deſcendit.

RVSTICVS in quodam seditioso tumultu sagitta circa dorsum impacta vulneratus fuit: euulsa sagitta ferrum intus in thorace relictum eſt. vulnus, fruſtra perquisito ferro, Medicus persanauit, quod poſt biennium per inferna extulit, id miraculi gratia barbatæ figuræ duum digitorum latitudinis ostentabat. Secundum enim dia-phragma prius mucrone penetrauit, vbi pars carnosior eſt, deinde secundum in-testina delapsum iuxta aluū ſenſim podicem fecuit, viamq; ſibi ad exitum fecit ſemiex-fum, de qua re magna Medicorum concer-tatio fuit. Ibidem.

S

De

*De strangulatis propter rem quamquam
in asperam arteriam delapsam.*

GVTTVR I epiglottis sub ipsis faucibus quoddam operculum linguæ postremq; annexum, accommodauit, ne quid cibi potuisse in alienum delabatur iter, quoniam, si quid inciderit, spirandi meatus intercluduntur. sicut Anacreonti Poëtæ accidit, qui vuæ passæ acino necatus est. Sicut & Fabius prætor in lacte pilo hausto strangulatus est. & si ætate nostra Venetiis dum hæc conderemus anno à salute vniuersali 1483. Lucretiæ perquam familiari nostræ simile contigerit, ea cum nucem ponticam dente frangeret, oborto risu, nux in spiritus meatum protinus respirando deuoluta est, moribunda statim concidit, in eo ancipiti strangulatu, ad interiores pulmonis partes impacta est, tum minus affligi cœpit, vnde nihilominus spiritus grauior, sonantiorque obsesso meatu audiebatur: tum vitæ spē habere cœperunt, quoniam confractis quibusdam venulis, vomica in pectore exorta est, quæ tandem persanata, obsessis meatibus reciprocantis animæ raucus sonus etiamnum percipitur. Lib. 3. cap. 18.

Teli

*Teli pars post xxv. annos sternutatione
reiecta.*

QVIDAM Græcus Suirus nomine mihi notissimus Chalcidis in expugnatione tempore sagitta vulneratus, ductus inter captiuos à Turcis, persanato quoquo modo vulnera, annis xx. vitam duxit seruile. Tandem liber Cydonem venit, postque quintum annum, dum aqua per æstatem frigida os collueret, cœcitatis supra modum sternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus profilit è naribus sagittæ frustum digiti medii longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit. Dum id medicis Venetis inter mira naturæ refiero, aliquibus non creditibus, aliis inter contentiones, ut fit, viam indagantibus. Ecce ex improuiso Suirus Græcus noster, qui forte tum Venetias venerat, rebus dubiis accitus, imò fide parentibus, sagitta demonstrata, quam miraculi gratia ferebat, testimonium verissimum dedit, qui cum antea per annos x. in urbem nō venisset, pro discussienda veritate casu oblatus non creditibus, fidem attulit. Lib 4. cap. 24.

S 2

Matthiae

Matthiae Cornacis Philosophi & Medici
 Romanorum Regis Physici Historia gestatio-
 nis in utero fœtus mortui per annos plus qua-
 tuor: qui tandem opera & consilio Medicorum
 ex utero ita per aluum, Deo adiuvante,
 exectus est, & membratim exemptus, ut ma-
 ter vina permanens integræ restitueretur
 sanitati: atque post biennium denuo
 conciperet, ut secundate testa-
 tur historia.

ANNO Domini M.D. XLV. quæ-
 dam conciuis Viennensis, nomine
 Margaretha, filia Wolfgangi Karlinger
 ciuis Viennensis: vxor verò Georgij Wolc-
 zer, hospitis eo tempore ad ædes Rubti
 cancri appellatas Viennæ: postquam antea
 etiam enixa esset aliquot liberos, concepit
 anno ætatis suæ xxv. omnia denique habuit
 signa felicis imprægnationis. fœtum insu-
 per temporis progressu sensit, ante festum
 D. Bartholomai eodem anno valentem, &
 strenuè sese mouentem, usque ad festum
 D. Lucæ sacrum. Quo sanè illi tempore su-
 peruenierunt partus dolores, adeò vehe-
 mētes, ut anteā experta iam sèpius ipsa, iam

iam se crederet enixuram. Statim igitur aduocari iussit matrem, & vnam ex suis sororibus: acciri etiam obstetricem confessim præcepit. Quæ cum aduenisset, statim re animaduersa, iussit omnia ad manus esse parturienti necessaria, hæc verba adiiciens, Statim, Deo volente, puellum natum habebimus. & quemadmodum postea cœnitus comprobavit, vera vates extitit. Interea prægnans in sedem parturientium consedit: & cum instanter admodum à circumstantibus mulieribus admoneretur, vrgeretur etiam ab obstetricice, omnibus nisibus elaborauit ad pariendū: in quibus heu nimium vehementibus conatibus, fragor quidam increpuit satis sonorus: quique non temere argueret, magnam vim vel fœtui vel matri illatam fuisse, vel certè conquaßatum infantis caput in partes discessisse. Ab eo fragore, viuacitas fœtus deprehendi amplius nullis argumentis potuit. Grauida inde maiorem in modum cœpit ægrotare: ac propterea in lectulum suum reducta & reposita est. interim lac accurrens, quod parturientibus vñu vñnit, vbertim vbera repleuit, adeò ut stillatim etiam è papillis gliscentibus colostra deflueret, spectantibus multis, & iis

S 3 hone-

honestis ac prudētibus mulieribus, quæ dies noctesq. assistentes præstolabantur felicem partum. Dum verò res ita protraheretur, sc̄mperque maior difficultas, minor verò spes elucesceret, deliberatum est ab omnibus, quæ tum præstò erant, & itum in eam sententiam, ut plures obstetrices accerserentur in rem præsentem, aliquod fortè salubrius allaturæ consiliū. Sed ex harum etiam aduentu nil miseræ adminiculi accessit: neque quicquam ab his in medium dici potuit, vel consuli salutare, præterquam quodd vna ex iis iudicatum habebat (& fortasse non malè) rem nimis festinatam fuisse, os sacrum nondum satis hiasse. nihil itaque etiam tum effectum datum est. Gestansque vterum mulier tandem per multas septimanas grauissimè decubuit, ventris tumore, duricie, fluxu qui superuenerat, doloribus nihil remittentibus: quæ omnia, continuæ denique corporis graues afflictiones, animi percussionses, ad summam desperationem miseram videbantur compellere: effecerūtque, vt ad tentanda omnia omnium consilia animum aduerteret, ad usurpandas omnium medelas, doctorum & indoctorum, Christianorum & Iudeorum. Quæ tamen nequic-

nequicquam adhibitæ, auxilij nihil, plurimum incertoris & desperationis (cum res difficilis ad impossibilitatem videretur vergere) attulere. Hisce periculorum & ærumnarum aceruis circumuenta, atroci insuper ventris ac ineuitabili onere summè implicita mulier, per quadriennium, usque ad annum Domini M. D. XLIX. semiuiua perdurauit. Sed quod prætereundum hoc loco non est, propter has enumeratas à nobis difficiles calamitates, misella insuper afflicta est defluxu cōtinuè putrilaginosa, qui per locum muliebrem pertrumpens, totum hoc quadrienne tempus durauit: ita tamen, ut aliquando parcus, aliquando copiosius profluens, dispari ratione mulierem affligeret, cessaret tamen nunquam. Cruciatibus igitur hisce ac grauedinibus diu persistantibus, tandem natura (quæ semper individuum conseruare contendit) acore & copia putridi humoris non euicta, sed compulsa (ut pote cui inferna humoris subductio non sufficeret) ad umbilicum, matricem ipsam, totum denique abdomen, multis alioquin partibus munitum perfodit. Foramen igitur factum est primò, anno Domini M. D. XLVIII. in loco prædicto, ex quo mul-

S 4 tum

tum saniosi foetidique mucoris profluxit. Successu deinde temporis, post aliquot menses, adhibitis externis emplastrorum adminiculis, apertio coäluit: posteaquam (ut videtur) colluuius humorū nociuorum abunde excreta esset, vel aliquantis per pro necessitate euacuationis diminuta. Sed, quod effictim obseruandum est, paulò post anno Domini M. D. X L I X. mēse Iunio, cum scilicet multa putrida superfluitas omni conatu mox per naturam expellenda, iterum collecta esset, natura denuō eodem consilio & via, proximo in loco, non ita procul à priore apertione distante, per ventrem iterum perrupit, & affatim eduxit necessariò euacuandam purulentiam. In hoc foraminulo exhibebatur omnium conspectui & tactui, os quoddam, quod euentus postea (resecta aluo & matrice) comprobauit, infantis fibulam sinistri brachii fuisse. Durauit iterum hæc apertio, eodem statu & effluxu, cum magna feminæ in utero habentis virium prostratione, ad menses aliquot. Cum autem periculi magnitudo, dolorum foetorisque intolerantia indies magis ac magis ingrauescerent, viderenturque omnia ad interitum spectare: ipsaque miserrima præcrucia-

cruciatibus immēsis, animi crebris deliquiis
 iamiam crederet sibi exitum imminere,
 denuò iniit consilium asciscendi medicos:
 si fortasse ex singulari Dei misericordia fe-
 lix horula salubris consilii eluceceret: si de-
 nique fortè fortunà, Deo ita disponente, in
 hora contingere, quod non contigisset in
 annis. Vocati igitur sunt Chirurgi tres: Aulę
 regiæ Chirurgus, Sixtus Wirt: Paulus Dir-
 leuuang, vrbis Viennensis ordinarius Chi-
 rurgus: & Petrus Winckler. qui cum adue-
 nissent, rem omnem intuiti, atrox pericu-
 lum præ oculis esse animaduerterunt: si-
 mulque moderatè omnes vñanimēs res-
 ponderunt, maius esse negotiū hoc, quam
 vt ipsi quipiam certi in hoc casu statuere
 vel debeant, vcl possint: accersendos esse
 Medicinæ aliquot doctores, quorum consi-
 lia meritò accedere debeant: & si quid in re-
 tam ardua faciendum superesset, sibi cōsul-
 tum videri, vt id ex eorum matura delibe-
 ratione proficiatur. Acciti igitur sunt do-
 ctores duo, Ioannes Enzianer, & Matthias
 Cornax: alter vix senex, & reuerà miles (vt
 dicitur) emeritus: hic publicus Medicinæ
 in Viennensi Gymnasio ordinarius profes-
 sor. Qui cum venissent, aliquoties post cre-

S 5 bram

bram inspectionem, ægrè virium explorationem, circumstantiarum diligentem inquisitionem, nihil aliud videbant superesse consilij, quām ut ad sententiam Hippocr. extremis morbis extrema adhiberentur remedia, quantumuis periculosa. Decretum itaque ab iis est, de alio aperienda. A chirurgis etiam in eandem itum sententiam, quod cum certò constitutum esset: etiam feminæ, ciusque marito & propinquis, medicorum consultum indicatum est. à quibus omnibus assensum. Stata tandem dies est, decima mensis Nouemb. anni M. D. X L I X. hora duodecima pomeridiana. Christi igitur Domini auspiciis, cum tempus statum aduenisset, rebus ritè auxiliari bus denique paratis, & dispositis præsidiis, si quid forte grauius contingeret, præsentibus Doctoribus nominatis, & chirurgis, sectio cum summa diligentia peracta est. Linea autem sectionis ex mea designatione ducta est, ab apertione ea inchoata (quæ paulò supra umbilicum à natura, vt diximus, facta erat in latere dextro) recta deorsum per tractum musculi recti, abdomini incumbentis, longitudine plus minus octo vnciarum: hoc est, semipedis antiqui & duorum pollicum.

qua

qua facta incisione, propter necessitatem & intolerabilem foetorem, subito contentum in utero a chirurgis vndique liberatum est, & exemptus frustillatim foetus masculus emortuus, & semiputridus. Sequutus est hanc extractionem foetor incredibilis: adeo enim putredo inualuerat, ut bona pars membrorum pueri consumpta appareret: caput vero totum confractum, & ossa cranei dispersa extraherentur: cerebri vero videretur nihil, nimirum quod totum putredine diuturna consumptum esset.

Absoluta haec sectione, ex summa Dei Opt. Max. misericordia feliciter mulier debita ratione, infractis laceris & rugosis uteri cavitatibus, ligata & curata est: illaque de rebus necessariis quam optimè prospectum a medicis & chirurgis. In omni autem ista administratione, misella que refecabatur, nullum est passa animi deliquium: sed fortis & sedato animo omnia pertulit: adeo ut Deus & Natura ipsa in conservanda hac inopia & ignobilifemina contendisse videantur. Successu deinde temporis, cum omnia ex singulari Dei nutu feliciter procederent, fine villa futura, rugis (detumescente ventre ob exinanitum uterum) coeuntibus, postliminio

liminio venter ab onere putrido liberatus
per optimè coáluit, & femina præter om-
nem expectationem curata est, & vterus ip-
se vñā cum abdomen & eius partibus planè
consolidatus: quinetiam ita matrice probè
restituta, menses bono ordine & modo re-
dicere: vt spem etiam aliquam cōceperimus,
membro quantumvis sensibili & spermati-
co ita persanato, mulierem denuò concep-
turam, & fortasse fœtus edituram. Quod
ramen postremum, vt valdè ex multis ratio-
nibus est ambiguum, ita incertum Diuinæ
Omnipotētiae relinquimus determinandū.

*Historia secunda: quod eadem femina denuò
conceperit, & gestauerit fætum viuum, per-
fectum, masculum, ad legitimum pariendi
tempus: quodaque ex posthabita sectione,
mater vñā cum puello inter-
ierit.*

PO STE A Q V A M supernè à nobis de-
scripta Margaretha ex sanctiss. opificis
Dei voluntate conualuisset, conuixisset de-
niq[ue] sana marito annum plus minus inte-
grum, satis frugaliter, denuò cōcepit, & ge-
stauit puerum benevolentem, & ritè suc-
crescen-

crescentem usque ad secundum diem mēn-
sis Iunij, Anno Domini M. D. L I. quod
erat legitimū tempus pariendi. Ea dies
cum manē illuxisset, & bellē sc̄ haberent
omnia, infans robustus strenuē palpitauit,
& elaborauit ad egressum vteri: mater mōe-
sta omnibus neruis ad expellendum fœtum
incubuit, præsentibus multis mulieribus:
sed incassum omnes conatus cessere. qua-
propter vocatus est Paulus Dirleuuang chi-
rurgus Viennensis, qui anteā illam secaue-
rat, vt in medium consulceret. ille verò præ
oculis cernens graue discriminē, consuluit
me etiam esse vocandum. Adueniens ita-
que & ego, cùm perlustrassem ventrem eni-
tentis, vidissem quē fœtū validum: matrem
autem omnibus viribus, quae ad certamen
enitendi requirebantur, destitutā, cicatricē
præterea veterem quasi per rimam longam
hiscere, omninoque impossibile esse ut co-
natus feminæ tam lacero vtero, incisis per
longum musculis & abdomine, tanti esse
possent, qui in vtero contentum quantum-
uis viribus præstans, & sese adiutans, per os
sacrum possent expellere: suasi euestigio,
ventrem ferro, vt prius, resecandum esse.
Firmauit meā opinionē & hoc quōd rimula
sectio-

sectionis pristinæ laxata , pellucens made-
bat,& per se discessionem parietum cicatri-
cis minitabatur. Hisce perurgentibus ratio-
nibus, nos vterq. compulsi , & commemo-
ratione prioris felicis euentus animati, se-
ctionem iterum instituendam censuimus,
acquiescebat consiliis nostris: alioquin mor-
itura puerpera. Verùm enim uero mater
eius & reliquæ aliquot præsentes feminæ
assentiri nullo pacto voluerunt. interim ego
ordinatis quibusdam præsidiis confortanti-
bus, consolatus afflictam discessi: & paulò
post reuersus, acriter institi iterum peragen-
dæ cæsuræ. Sed perperam tum obtinuit
matris affectus, quæ cum cæteris feminis in
ea perseverabat sententia , vt Deo omnia
committerentur reiecta periculosa sectione:
quæ tum etiam satis tempestiuè adliberi
posset , cum extrellum anhelitum mater
spiraret. Expectatum igitur usque ad horam
decimam noctis. eo tempore infelix , cum
frustra diu & strenuè luctata esset, viribus
omnibus exhaustis, cruciatibus oppressa
animam exhalauit. Quod cum factum es-
set, subito chirurgus prædictus vocatus est,
& citissime ventrem aperuit: statimque in-
fantem perfectum , masculum , omnibus
nume-

numeris absolutum exemit. Ibi videre erat
(superueneram enim & ego) certamen ad-
nitentium puello vitam, quæ paulò ante
abierat, reuocare & sufflando omnia ten-
tare spiracula, sed perperam & frustrè omnia
fiebant. In promptu causa est cruditis &
anatomiae peritis: siquidem in confessio est,
vitam & motum cordis in infante à duabus
arteriis vitalibus matris per vmbilicum fœ-
tui, seu per insitionem insertis dependere,
quæ vaia natura fabricauit pro cordis refri-
geratione. Quare cum arteriarum motus in
matre cesseret, earundem etiam motum cue-
stigio in infante cessare necessum est: siqui-
dem fieri minimè potest, vt puer ante præ-
cisionem vmbilici, in ipso deniq. vtero in-
uolutus tunicis, spiritū per os attrahat. Præ-
terea, esto quod continuatio vmbilici fœtus
à matrice sit libera, ruptis cotyledonibus
partus tempore: tamen nihilominus vmbi-
licus secundinæ adhæret, necessariò ab ob-
stetricie præcidendus: vel etiamsi à secundi-
na in vtero existente puello vmbilicus solu-
tus esset, tamen respirare per os non posset
infans, panniculis inuolutus: vteri præterea
parietibus inclusus, mucoribus denique &
aquositatibus circumfusus: quæ certè res sœ-

pe so-

pe solutos infantes, haerentes tamen diutius
in angustis faucibus ossis sacri, enecat suffo-
cando.

Cum ex praedictis itaque necessarium sit,
vita & motu arteriarum in puerpera cessan-
te, cessare etiam infantis in utero contenti
vitam & motum: impossibile est, tam im-
mediate excindi infantem posse, in eo ictu
temporis, quo anima ex matre migrat: quæ
si semel euolauerit, certè reuocari humanis
præsidiis nullo modo potest. Si autem forte
fortunà exemptio infantis contigerit in ago-
ne puerperæ, aut in animi deliquiis, præsen-
tibus adhuc spiritibus vitalibus: tum cense-
mus omnino superuiuere infantem posse,
quemadmodum sine dubio de Iulio Cæsa-
re contigit.

*Historiam memorabilis de muliere, quæ annis
tredecim in utero gestauit sceletum fœtus
mortui, quod tactu cum ab ipsa matre, tum
ab omnibus illi præsentibus percipitur, scrip-
ta ad Matthiam Cornacem ab Ægidio
Hertogio Medico.*

CA THARINA quædā, vxor Michae-
lis de Menne, viri ruralis & pauperis,
annis duodecim utero gerit fœtum mor-
tuum,

tuum, vel potius sceletum fœtus emortui,
res penitus monstruosa, ac miraculo digna
dici potest. Ita tamen se res habet, sic ut
ipso tactu vnicuique fuerit manifestissima.
Mulieris enim ventrem inferiorem propriis
manibus attrectauit, non bis tèrve, sed plu-
ries. idem quoque mecum egere cùm viri,
tum mulieres illustrissimæ, non sine om-
nium admiratione maxima: quos omnes
honoris gratia præterimus. At vel vnius viri
hac in re testimonium oculare sufficere po-
terit, puta excellentiss. D. Henrici Corne-
lij Mathisij, qui quondam C A R O L O eius
nominis Quinto Augusto Medicus fuit do-
mesticus. Hic, inquam, cum stantem & su-
pinè decumbentem dictam mulierem cre-
brius attrectasset, omniaq. ossa fœtus mor-
tui ipso tactu optimè deprehendisset, præ
stupore nimio, tum admiratione summa
dicebat: Deo & Naturæ nihil impossibile.

Anno igitur Domini M. D. X L I X. ea-
dem Catharina, posteaquam anteà enixa
esset duos liberos, concepit mensē Martio,
omnia signa habens felicis imprægnationis:
fœtum insuper temporis progresiu à quarto
mensē conceptus sensit valentem, & stren-
uè se mouentem, usque ad festum Diuo

T

Andreae

Andreas sacram, eodem anno: quo sanè illi superuenere dolores partus adeò vehementes, vt iamiam crederet se enixuram. Vterus quoque mirum in modum prominebat, vberaque lacte copiosissimo turgebant: idque magis instantे iam partu quam multis diebus antea. At cum ad parturiendum nulla amplius mora expectaretur, accidit ut ventula quædam malefica & præstigatrix ventrem huic vtero gerenti attigerit, in aures susurrarit, & in faciem suspirarit, aliaque pergerit: quæ quoniam parum ad rem nostram facere existimo, pluribus non persequor: illius tamen in meminisse placuit. nam in vetulam mulier culpam omnem reiicere videtur, quod illi res tam infelicitate successerit. Ut autem parturientium dolores cum in ventre inferiore, tum in lumbis sensit, statim acciri obstetricem & mulieres vicinas iubet quæ dics noctesq. aliquot partum præstolabantur; nullum tamen partus breui futuri signum obseruat obstetrix, præter illos dolores qui toto biduo increbescebant. Quare discedit, reuersura, si ita res postularit. Quid multis? dolores nihil interim remittuntur, sed diebus totis quadraginta & diu & noctu illam sauvissimè affligere non desit.

desinunt, ut totum id temporis misella ista
insomnis egerit. Ab vtero quippiam interea
effluxisse, nunquam ad nimaduersum fuit.
Fœtus vehementissimè semper mouebatur
ac calcitrabat, ita ut manifestè illius motus
ab adstantibus obseruari posset: toto isto do-
lorum tempore, sudoribus quoque copio-
fissimis madebat. Lac præterea è mammili-
lis vberius fluebat: quod quia acrius, tūm
plus iusto biliosum erat, omnes ferè partes
vicinæ, quas defluens attigit, exulceraban-
tur. Quadragesimo dñnum secundo &
quarto dolorum die, fœtus tam validè am-
plius moueri destitit. Dictu profectò mi-
rum, quod tanto tempore subsistere potue-
rit incolumis, tandem conatu vehementissi-
mo ita fœtus mouebatur, ut inde trans-
uersim in vtero reuolutum mater narraret.
Dolores ab illo impetu fœtus multò mitio-
res euasere, & paulò pòst planè recesserunt.
Pòst verò diebus quatuor vel sex, cruenta
quædam ac nigra per alium deiicere cœpit,
illis similia (vt illa inquit) excrementis, quæ
pueruli iam in lucem editi primum excer-
nere solent, cuiusmodi excrementum ege-
rebat diebus singulis ad sex libras. Cumqùe
antea nullus in vtero collisionis ossium sen-

T 2 sus

sus voluntarius perciperetur: hic tandem putans misella se ab omnibus ærumnis libera-
ram, vnicuique tangenti vterum sese prode-
re cœpit: vt etiam illam non lateat ossium
fœtus mortui situs, quippe cum digito mó-
stret, hic caput, illic costas: hic humeros, il-
lic femora contineri. Quod ego & alij com-
plures, me monitore, deprehenderunt. Ca-
dauer istud seu sceletum in vtero matris ia-
acet transuersim, capite & cruribus intror-
sum, dorso verò extrorsum prominente.
Sub ilio dextro caput recōditur: quod cum
profundius quam matris spinam dorsi respi-
ciat, non sine ratione tactus nostri iudicium
refugit. Ibi tamen ossis humeri, caput supe-
rius contineri, manifestò constat. Sub ilio
sinistro sunt crura & pedes: sed introrsum
reflexi, vt attingi minimè possint. Conie-
ctura tamen artificiali & anatomica ita esse:
iudicare non est difficile: tum ex situ reli-
quo corporis, tum quia ibi os femoris aper-
tissimè deprehendatur. In medio ventre
dorsum euidentissimè cognoscitur, verte-
bræque omnes facillimè distinguuntur: co-
stæ quoque maiori ex parte, tam superiores
quam inferiores dinumerantur. turget ven-
ter maternus tumore oblongo, qui in pu-
den-

dendum desinit: eleuat totam istam mollem sursum, eandemque pro animi arbitrio deprimit, non sine assistentium summa admiratione. ossa verò sic satis induruisse sentiuntur, ita ut validiori compressioni difficulter cedere videantur. Venter maternus interea dum attractatur, nullo dolore angitur: nisi id plus quam par est, fiat diutius. Valet sic satis illa mulier, omniaque sua munia tam domi quam in agris una cum marito suo optimè peragit: hilaris est, prudens materfamilias, & vtcunque faceta, annum nunc temporis agens quadragesimum quintum. Corpore gracili, nec habitu illaudabili. Menses cum annis quatuor essent detenti, potiunculis nonnullis illos promouentibus usq[ue]a, rursum manare cœperunt in hunc usque diem. At mensibus singulis, cum eorum terminus instat, venter inferior intumescit, illamque dolores inuadunt vehementissimi: haud aliter quam si nunc nunc esset enixura: nec antea cessant, ni menses omnino eruperint. Quod si mulierem aliquo morbo laborare contingat, iisdem planè doloribus ad integrum morbi terminum corripitur. Aliud præterea notatu dignum refert, quintum nunc esse an-

T 3 num

num ex quo natura quodammodo istius
sceleti expulsionem tentarit. Vteri enim
osculum hiasse, & inde aliquot ossicula fu-
se egressa. qua de causa euestigio accersitur
obstetrix. ac cum satis imperita, vel potius
rei nouitate perculsa, nullum remediū fer-
re se posse indicaret, omni ope humana
hāc multis modis longē infelicissimam de-
stituens, recessit. Ipsa verò interim nihilo-
minus intrepido fortique animo, ossicula
illa ut in proprium locum retrocederent,
propriis manibus allaborauit, sic ut in pristi-
num redierint. Ab isto verò, vti nec antea,
huiusmodi quid sinistri illi accidit. Mirum
denique, quantoperè rustica illa flagiter,
summisque precibus contendat, vt abdomē
ei manu medica aperiatur, sceletumque ab
vtero eximatur. Sic enim seipsum sanitati
pristinæ restitui posse confidit optimè. At
quo minus id tentatum haec tenus sit, adhuc
sub iudice lis est.

*Historia altera de gestatione fœtus mortui ab
Achille P. Gaffaro Medico ad D. Mat-
thiam Cornacem missa.*

Nō absimilis tuæ Viennensis illius Hi-
storiæ, ante annos plus minus viginti
sex,

sex, apud nos quoque contigit in comitatu Feldkirchienſi: qui immeſiatē Serenissimo noſtro D. Regi attinet. Nā muliercula quædam, cui à mariti familia Phegerin cognomen erat, quæque in pago Getzig ſub arce Montis fortis tum habitabat, vere imprægnata ad decimum vſq. menſem, ſatis incolumis pro ſua conditione ſibi viſa eſt. Ac inſtante tādem partus tempore, iuſti dolores, nec non humorū excretiones cōſuetæ, præſentibus & agnatis & obſtetrici, nulla aborſus ſuſpicioне innata, per aliquot horas illam debito exagitarunt modo. Cum autem incaſſum diutius laborare videretur, aſtantes vicinæ ad fortius enitendum ſubinde illam adhortatæ ſunt: imò pro ſua ruditate, tām incessanter ægram ad cogendum accelerandumque partum impulerunt, ac miſeram mulierculam ad eiusmodi animi deliquia, tamque crebras syncopes ſua iſta importunitate adegerunt, vt nō ſolū fœtus inſciis illis ſuffocatus fit, ſed & mater etiam euidenter de vita periclitaretur. idque defectu medicorum omnium, in tertium, aut forte plures vſque dies factitatum eſt: donec commiſerantibus cunctis, ægra illa ſoli Naturæ & Diuinæ clementiæ, tanquam omni-

T 4 nō dc-

nō desperata, relinqueretur: ac veluti omni
momēto moribunda, offulis ac gallinarum
iuseculis per interualla refocillata solum sit.
Et sic miserā illa per reliquum puerperij spa-
cium vtcunque curata, paulatim dolores re-
mittere, menstruorum tamen fluxum per-
seuerare sensit: & quē est Omnipotentis in-
effabilisbonitas, nullius medicinæ benefi-
cio post aliquot septimanas, indies magis ac
magis, habere melius cœpit: donec & mu-
liebre profluum cessarit, & dolores magna
ex parte euanuerint quoque: adeò vt illa
domesticis negotiis iterum qualicunque va-
letudine præfse fatererit: ac decrescente
insuper nonnihil vteri mole, cuncta sibi
prospera ad integrum ferè annum repromi-
serit. Quo tamē non plenē euoluto, tumor
quidam particularum in sinistra inferioris
ventris parte, paulò supra inguina apparere
de nouo cœpit. qui dum quotidie augeri,
& demum etiam dolorem apostemosum
cum cutis liuore superinducere pergeret: ibi
mulier illa de fœtu nihil amplius sollicita,
chirurgi auxilium inuocauit primū. Is fuit
magister Nicolaus Clæsi, ciuis Feldkirchi-
ensis, suæ artis peritissimus: qui səpissimē
quoq. strenuissimi quondam militis Marci

Pſit-

Psittaci ab Emsis castra , tam in Vngariam quam Italiam , non infeliciter sequutus est. Is, inquam , vigentibus tum accidentibus, quæ generationem puris cōcomitari solent, tum ingenti necessitate , abscessum illum iam ad humani capitis magnitudinem ex- crescentem, omnino detumefacta aluo, de- cussatim nouacula, ut in fungorum apertio- ne vſus obtinet, discidit : quo facto , tanta fœtidissimæ virulentia copia effluxisse fer- tur , vt præsentium nullus , ne dum ægro- ta mulier , aut ipsem chirurgus facile suf- ferre potuerit. Nihilominus tamen vlcus illud sordidissimum , præfatus chirurgus mundificare & abstergere pro more non destitit : quoisque intra pauculos dies se- miputrida quoque ac corrofa ossicula , vnâ cum pure exire cœperunt. Quæ cum is, re- mittentibus indies tum dolore tum fœtore, vndénam in ventrem, concavitatem nimi- rum exosseim, peruenissent , stupidus mira- retur: en tandem erumpentibus integris ti- biarum ossibus , posterioribusque caluariæ fragmentis, manifestè deprehendit , ea ipsa reliquias esse fœtus illius , quem mulier ea ante annum peperisse debebat. Vnde vehe- mentiore admiratione captus, decoctiones,

T 5 lotu-

loturas, & vnguenta qua potuit soletia, pro
vlceris profundissimi mundificatione exic-
cationeque semper adhibuit, donec illud,
femina nihil ultra conquerente, per se se ad
consolidationem properare animaduertit.
Ibi cicatrisationi, quam vocant, inuigilans,
mulierem eam omnino persanauit. Quæ
posthac plures superstes fuit annos, ac rede-
uentibus in ordinem naturalem menstruis
purgationibus, ni fallor, feliciter postea quo-
que viuum adhuc enixa puerum est. Hæc,
Matthia doctissime, non relatione tantum
aliorum recito, sed prænominatam mulier-
culam viuam & valentem, vnâ cum parti-
culis officiorum priorum illius infantis sui
coram vidi, & allocutus sum. Factaque su-
per prædicto negotio sufficienti inquisitio-
ne, non modò quæ iam ab aliis fide dignis
hominibus perceperam, credere didici: ve-
rū etiam verissima esse, oculari demon-
stratione assérere possum. Nec dubito quin
tota ea regio, si opus sit, testimonium abun-
dè narrationi huic perhibitura sit.

F I N I S.

AVCTORES QVI IN
MEDICINALIVM OBSERVA-
TIONVM exemplis, ac in eorundem Scholiis, tum &
in Aanotationibus Beniuuenij citantur.

Aetius.	Guido de Cauliaco.
Albucasis.	Guillelmus Salicetus.
Alexander Benedictus.	Hieronymus Fracastorius.
Alexander Trallianus.	Hippocrates.
Amatus Lusitanus.	Jacobus Hollerius.
Andreas Vesalius.	Ioannes Fernellius.
Antonius Beniuuenius.	Ioannes Langius.
Archigenes apud Aetium.	Leonidas apud Aetium.
Ausenna.	Martinus Akakia.
Bernardus Gordonius.	Matthias Cornax.
Caelius Aurelianus.	Michael Saumaroius.
Conradus Gesnerus.	Paulus Agathinus.
Cornelius Celsus.	Paulus Iohannes.
Cornelius Gemma.	Rhabas.
Dioscorides.	Suidas.
Galenus.	Valesius Therantanus.

HIPPOCRATIS APHORISMI,
QVI VEL IN OBSERVATIONVM MEDICALIUM exemplis, vel in eorundem Scholis, aut Annotationibus Dodonzei, citantur, vel breuiter enarrantur.

Lib. 2. 42. Soluere Apoplexiā fortē.	fol. 19. 21
3. 12. Si verò hyems.	23
4. 11. Quibus tormenta.	89
5. 1. Convulsio ex helleboro.	192
3. Uli sanguis plurimus.	186
13. Quicunque sanguisum.	55, 56
33. Menstruus deficientibus.	35
34. Mulieris sanguinem.	61
40. Quibus cuncte mulieribus.	26
6. 37. Ab Angina.	35
48. Lienosis.	201
7. 51. Quibus cerebrum sphacelatum.	5
60. Quibus cerebrum aliqua.	2

RERVM

RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM IN OBSER-
VATIONVM MEDICINALIVM
EXEMPLIS INDEX.

A SPOMINTIS muscularum in-	Clausus anus.	166, 167, 238
flammatio.	Claustrum intestinum.	168
Absecus mesenterij.	Clausura naturalia.	165, 168
Absecus tonfillarum foras crumpen-	Capitis vulnus.	3
tes.	Capitis os erosum.	153
Absecus Theriaca apertus.	Capilli nigri post casum capillorum	
Acus assumpta per vrinam redditia.	canorum.	262
156, 271	Catalepsis.	11, 239
Acus perforato stomacho exit.	Catarrhus suffocans.	22
Aer frigidus capitis vulneribus no-	Catochus.	8, 13, 184, 249
cet.	Catochus absque febri.	11
Alapa mortuis.	Catochus ex vermis.	265
Alii excrementa intra peritonaeum	Catochus in sene.	14
collecta.	Catochi exemplum ex Galeno.	13
Aneurisma.	Carcinomatex agitato mors sequi-	
Angina difficultis.	ta.	216
Angina incisa.	Carnis frustulum eiectum.	232
Angina remedia non temere contem-	Caros quid sit.	17, 18
nenda.	Caruncula in meatu penis.	94
Ano clauso natus.	Cerebri concusso.	1, 4, 264
Apoplexia fortissima qualis.	Cerebrum punctum laesum.	6, 7
ab Aqua inter cutem curata.	Cerebrum sphacelatum.	5
Aqua inter cutem.	Cochlearia.	76
laborans rusticus liberatur.	a Coeliaco morbo curatus.	253
Aqua inter cutem: vide Hydrops.	Coeliacus morbus qualis sit.	254
Aqua potu frigidissimo homo perit.	Coles incisus non potuit sanari.	211
151	Colocynthidis in enemate excessus	
Arteria incisa.	periculo non vacat.	22
Ascites.	Colum intestinum statu distentum.	86
Aurium vermes.	Columba quadam proprietate huma-	
Aurium vermes que curent.	nae naturae amice sunt.	120
B.	Coma agrypnion.	11
Brachium ab humero diductum.	Comitialis morbus.	183, 240
C AL C V O euclio sanata est mu-	Confectio alcermes nimio vsu viscera	
lier.	erodit ac corruptit.	117
Calculus sponte excidens.	Convolvulus ex vtero.	241
Calculi in vesica XII.	Convolvulationes pueris a lumbricis.	236
Calculus in vesica sponte ruptus.	Cordis arterie tuberculū adnatū.	172
Calculus pulmonis.	callus adnatū.	173
vide Lapis.	Cordis pars patrefacta.	179
Calidiore humore caput petete puel-	Cordis palpitacionis causæ.	117
la mortua.	Cordis tunica lexa curata.	207
Callus in arteria cordi vicinus.	Cox pilis refertum.	227
Callus in mecaracis.	Cornu è vulnera natum.	270
Callus ventriculi.	Cyaneus lapis interna viscera exulce-	
Canis rabidus quomodo agnoscatur.	rat & putrefacit.	117
31	DENIES nouivetula nati.	262
Claudus ex casu liberum gressum re-	Destillatio quandoque citio inter-	
cepit.	imit.	23

Diabœ

INDEX.

D iabetes.	98	Hæmoptoe in phthisim transit.	25
Dysenteria.	238, 239	Hydrocele.	29
Dysenteria à quartana aliquando libera.	200	Hydroceles periculosa seccio.	93
Diureticaforta calculosis noxia.	100	Hydrophobia à morsu canis.	29
Diureticorum intempestiuſus periculofus.	105	Hydrophobia nō diurnus affectus.	29
E LÉPHANTIA	241	Hydrope correptum bonis visceribus praeditum esse oportet, si sanus fieri volet.	19
Elephantiasis Græcorum ab Arابum Elephantia differt.	113, 242	Hydrops.	59, 143, 146
Elephantiasis Arabum quid sit.	113	curatur aquæ potionc.	143
cur sic dicatur.	242	Hydrops vteri.	109
Elephantiasis Arabica causa humor ad alimentum destinatus.	115	Hydrocephalon.	19
ab Elephantiasi liberatus.	158	Hyposarcia.	147
Finterocele.	207	ex Horrore flammæ febris.	204
Epiplococele.	ibid.	Horrore puer mortuus.	205
Excrementa per pudendum muliere redditæ.	230	curatus.	206
F AME validæ.	195	I LLICITI iudicatum.	133
Febris ex horrore flammæ.	204	Inflatio vteri.	109
ex Febre itata mors.	228	Ileal dolor	85, 178, 254
Femoris os erosum.	223	Ileos haematis qualis Hippocrati	
Fluxus oratione curatus.	182	Morbus.	79, 80
Fœtor pestilentiae quandoque remedium.	268	Incubus qualis.	28
Fœtus in utero mortuus membratin exemptus.	276, 291	Infiamatio circa fauces & oris partes astringentia initio requirit.	32
Fœtus mortuus XIII. annis in utero gestatus.	288	Infanaria.	24, 243
Fœtus mortui in utero gestati ossi per abscessum apertum expurgata & exempta.	297	Insania nocturna.	27
Fons in agro Leodiensi.	36, 94, 97, 99	Intestino clauso vita finitur.	168
Fortuna nonnulli curantur.	256	Intestinorum dolore mortua.	172
Frigidissimum emplastrum mortem attulit.	150	Intestinorum dolores & tornina frigidis curata.	260
Frígidiſſimo aquæ potu vir perit.	151	Intestinello graciliorre scissio vita amittitur.	220
ex Frigidissimi vini hautu defectio.	ib.	Intestinello prolapsa ex umbilico & ex utero.	135
Frigidi lactis, cui ademptum est butyrum, nocumenta.	152	ab Intestinorum torninibus viscera erosa.	238, 239
Frontis vena aperta, lingue impedimentum solutum.	267	Intestinorum tunica tussi scissæ.	206
Frontis vulnera senex à coecitate liberatus.	167	Iocinoris vclus.	63
Fulmine atroniti.	159	Sphacelus.	66
G ANGRA NA à dígito pedis incipiens lethalis.	62, 214	Ischuria.	103
Gelatus.	247	L ACRYMAE sanguineæ.	34
Gemini pueri.	258	Lactis frigidi, cui ademptum est butyrum, nocumenta.	152
Genu miraculo sanatum.	140	Lapis exintellinis electus.	154
Gonorrhœa venerea.	94	Lapis tussi expulsus.	260
Gula abscessus.	251	Lapide percussus.	3
H ÆMORRHOIDES.	109	Lapides in tunica hepatis.	132
Ex Hellebore coniunctio lethalis.	192	Lapides in vestia fellis.	133, 238

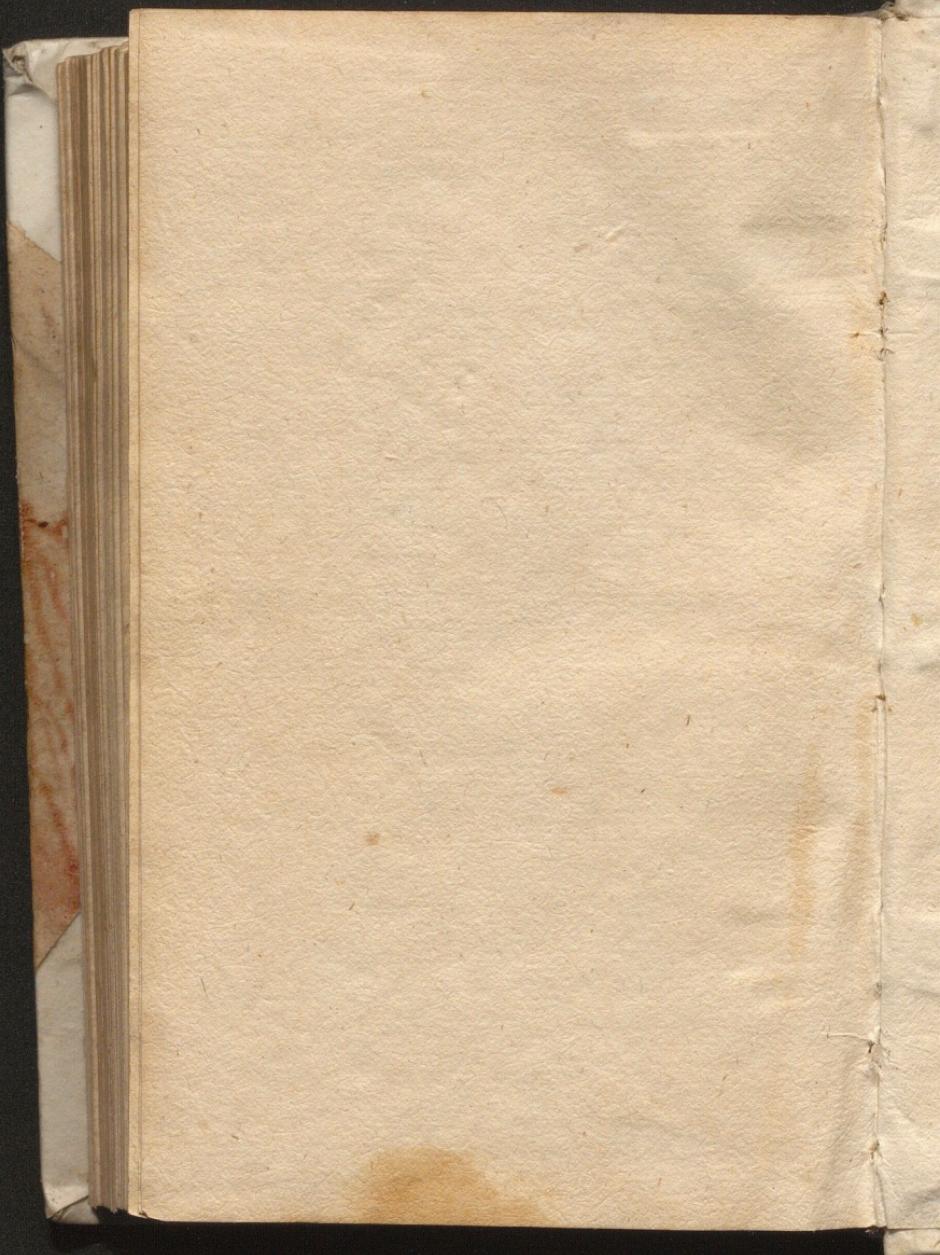
L	ACRYMAE sanguineæ.	34	
Lactis frigidi, cui ademptum est butyrum, nocumenta.	152	Lapis exintellinis electus.	154
Lapis tussi expulsus.	260	Lapides in tunica hepatis.	132
Lapide percussus.	3	Lapides in vestia fellis.	133, 238
Lapides in tunica hepatis.	132	Lateris dolor in phthisi.	52
Lateris dolor in phthisi.	52	Leopardiberatus per incuriam.	157
Leopardiberatus per incuriam.	157	Lethargi causa.	17
Lethargus morbus difficultilis.	16	Lethargus morbus difficultilis.	16
Lethargici pectore suppurantur.	25,	Lethargici pectore suppurantur.	25,
Leonis vitio curatus.	253	Linguæ	

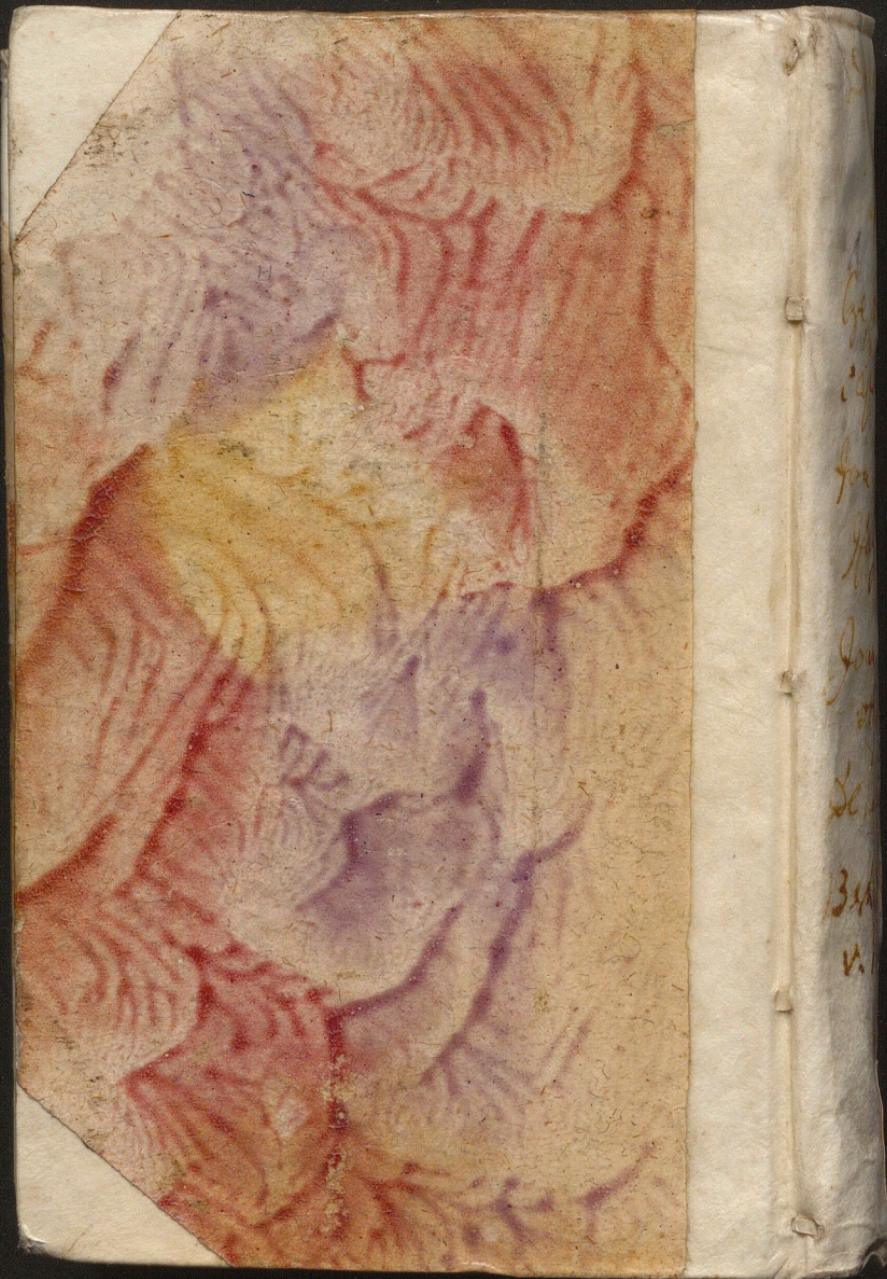
INDEX

- R**espirandi difficultas. 43, 203
SAGITTa carminibus euulsa. 162
Sagitta ferrum dorso impactum
 post biennium per inferna descendit. 273
Sanguinis è brachio detractio incommodè fit mulieribus ab utero affectis. 13, 14
Sanguinis è gingivis profusum. 33
Sanguinis glutinis modo concrevens lethalem aut diuturnum morbum significat. 17
Sanguis vulnera facta non statim repromendus. 266
Sanguinea lachrymæ. 34
Sanguinis copioſa mifſio qualia pericula adferat. 186, 188, 196
Sanguinis missione iocinoris vitium curatum. 219
Sanguis mulieribus ex pedis vena tuitius detrahitur. 14
Sanguinis missione murus restitutus. 213, 214
Sanguinis missione plenitudo soluta. 212
Sanguinis profuso vulneratis prodest. 266
Sanguinis ex poro fluxus. 133, 134
Sanguis spumosus. 34
Sanguinis ex vena detracti consideratio. 11, 13, 14, 17
Sanguis vita thesaurus. 197
Sanguinis vomitus. 57
Sanguinis vomitus ex liene. 58, 60
Sanguinis vomitus ex utero. 60, 162
Sanguinis cum viria exitus. 73, 74
Scorbutus. 74
Scorpii venenum frigidum. 195
 à Scorpioneictus frigidò fudauit. ib.
Scorpius in cerebro natus. 246
Serapium ex Adiantho. 53
Sopor vigilans.
 profundus. 11
Spasmus Cynico mortua. 1, 3
Sphacelus quid sit. 246
Sphacelus cerebri. 68
Sphacelus corruptus puer. 115
Sphacelus iocinoris. 66 pulmonis. 54
Spirandi difficultate mortuus. 203
Sternutatione teli pars reiecta. 275
Stomachi eleuatio. 177
Stomachi vitium sanatum. 208
Strangulatio ex re in asperam arteriam delapsa. 274
Struma ingentis magnitudinis curatum. 140
Sudore represso sanatus. 192
Suffocationis periculum. 43
Superficiatio. 259
Tra bæsi missione sanguinis curata. 180
Teli pars sternutatione post xxv. annos reiecta. 275
Theriaca abcēfus apertus. 214
Tenuioris intestini morbus. 254
Tetanus. 270
Tinex quandoque sub pedibus ligatur. 120
Tympanites. 87, 89, 226
Tormina intestinorum frigida curata. 269
Tonifilarum inflammatio & abcēfus. 252
Tuberculum supra cordis arteriam. 172
Tussis sanguinis missione curata. 201
Tussi scissâ intestinorum tunica. 206
VA SIS in pulmone ruptura causa. 54
Vicus iocinoris. 63
Vicus menti dentis evulsione sanatum. 159
Vlcerâ narium. 162
Venerea gonorrhœa. 94
Venerea lues. 129
Vene in naribus sectio mortis cauila exstitit. 267
 ex Vento mors subsecuta. 225
Ventrificuli vicus. 56
Veratræcupostr strangulatus. 189
 ex Veratræ albo mors. 190
Vermes auribus. 261
Vermes aurum quibus curentur. 261
Vermes Cucurbitini. 231
Vermes crucis similes. 230
Vermium multitudine eiecta. 229
Vernis è nare proiectus. 129
Vernis ex pectori propulsus. 241
Vernis in vesica. 222
Vini frigidissimi haustū defecatio sequuta. 151
Virgo aliquot mensibus à cibo abilituit. 268
Vir lactauit puerum suum. 271
Virgo lac habuit in vberibus. 272
Viscerum internorum omnium ruptela. 61
Vlcerâ in scorbuto quādō accedat. 80
Vmbilicus prominens. 59, 136
Vstruma prominens in pueris quomodo curari debet. 137
Vmbili-

Vmbili-

Remb. Dodonæi Medici Cæf.

MEDICINALIVM
OBSERVATIONVM
EXEMPLA RARA.

Spietow u. M. W. v.
redactio
st. steph. m. ,
n
Georgii Harsth. de
caja quondam cardinalis
fratris etr. Joh. ip
ffag. & h. d. c. m.
Johann. Antonii Pfei
ortha methode
Schachmata, sive, ad
Bishardi v. der Schoen
v. herreng. der Stilo
scophei

ALVENSLEBEN

Ne

102

